

TEATTERIKORKEAKOULU
TEATERHÖGSKOLAN

2013

LISENSIAATIN
TUTKIMUS

Valo- ja äänityö taiteen ja teknologian vuorovaikutuksessa

ARI LEPOLUOTO

ESITTÄVIEN TAITEIDEN TUTKIMUSKESKUS

TEATTERIKORKEAKOULU
TEATERHÖGSKOLAN

2013

LISENSIAATIN
TUTKIMUS

Valo- ja äänityö taiteen ja teknologian vuorovaikutuksessa

ARI LEPOLUOTO

TIIVISTELMÄ

Päiväys: 9.3.2013

TEKIJÄ Ari Lepoluoto			
LISENSIAATIN TUTKIMUKSEN NIMI Valo- ja äänityö taiteen ja teknologian vuorovaikutuksessa		SIVUMÄÄRÄ (SIS. LIITTEET) 139 s.	
Tutkielman saa julkaista avoimessa tietoverkossa. Lupa on ajallisesti rajoittamaton.	Kyllä X Ei	Tutkielman tiivistelmän saa julkaista avoimessa tietoverkossa. Lupa on ajallisesti rajoittamaton.	Kyllä X Ei
<p>Tutkimuksen kohteena ovat valo- ja äänityön sisältöjen ja toimenkuvien tulevaisuus esittävän taiteen kentässä. Valon käsite kattaa tässä yhteydessä myös liikkuvan ja pysäytetyn kuvan. Tutkimuksessa tarkastellaan valo- ja äänityön taiteellisen ja teknillisen osaamisen kokonaisuutta erilaisista näkökulmista. Keskeinen tutkimusongelma on: missä määrin teknillistä ja taiteellista osaamista tai työnsisältöjä on tarkoituksenmukaista tarkastella toisistaan erillään?</p> <p>Tutkimuksen tavoitteena on tarjota valo- ja äänityön opettajille ja koulutuksen suunnittelijoille työkaluja, joiden avulla he voivat kehittää alan koulutusta käytännön teatterityön kannalta tarkoituksenmukaiseen suuntaan. Teattereille ja muille esittävän taiteen organisaatioille tavoitteena on tarjota näkökulmia, joita voi hyödyntää toimenkuvien ja työnsisältöjen kehittämisessä.</p> <p>Tutkimuksessa sovelletaan tulevaisuuksien tutkimuksen menetelmiä. Aineisto koostuu teemahaastatteluista. Haastateltavat ovat teatterityön, teknologian, tutkimuksen ja yleisön edustajia. Tulevaisuuden valo- ja äänityötä tarkastellaan yleisön, työnsisältöjen, tuotantoprosessien, tuotantotalouden, teknologian kehityksen ja ympäristökysymysten näkökulmista.</p> <p>Aineisto kertoo muutoksesta, joka kumpuaa kahdesta tekijästä. Ensimmäinen on siirtyminen postmoderniin yhteiskuntavaiheeseen, jossa tekniikkaan ja teknologiaan ei enää liitetä negatiivisia merkityksiä. Toisena tekijänä nähdään teatterialan toimintaympäristön muutos, joka tarkoittaa alan muuttumista monimuotoisemmaksi, instituutioiden merkityksen vähenemistä ja vapaiden ryhmien merkityksen kasvamista.</p> <p>Valo- ja äänityön taiteellisten ja teknisten sisältöjen työkokonaisvaltaiseen erotteluun ei tulevaisuudessa nähdä perusteluja. Näköpiirissä on valo- ja äänityön fokusoituminen audiovisuaalisiin sisältöihin, joita teattereissa tuotetaan sekä näyttämölle että verkkoon. Sisältöjen tuottamiseksi tehtävä työ voi olla joko taiteellisesti tai teknisesti painottunutta, tai taiteellisteknistä.</p>			
ASIASANAT valosuunnittelu, äänisuunnittelu, projisointi, teatteritekniikka, valotyö, äänityö			

KIITOKSET

Ensimmäiset kiitokseni haluan esittää Teatterikorkeakoulun Valo- ja äänisuunnittelun laitoksen professoreille Juhani Liimataiselle ja Markku Uimoselle sekä Teatterikorkeakoulun taiteen tutkimuksen professori Pentti Paavolaiselle, jotka rohkaisivat minua toteuttamaan yli 20 vuotta eläneen unelmani akateemisen jatkotutkimuksen suorittamisesta teatteritaiteen alalta. Teatterikorkeakoulun Esittävien taiteiden tutkimuskeskusta haluan kiittää siitä, että sain työlleni puitteet.

Lisäksi olen erityisen kiitollinen tulevaisuuksien tutkijoiden yhteisölle sekä Otavan Opistolla ja verkossa kokoontuvalle Delfoi-metodiyhteisölle joka osoitti, miten tutkimustyö voi olla yhtä aikaa haastavaa, innostavaa, oikealta tuntuvaa ja lämpimän yhteisöllistä. Delfoi-yhteisön väestä haluan erityisesti mainita työni toisen ohjaajan Anita Rubinin ja Otavan Opiston johtajan ja Delfoi-yhteisön isän Hannu Linturin.

Vaimoani Suvia sekä tyttäriäni Aijaa ja Annaa kiitän kannustuksesta, ymmärryksestä, litteroinnista ja oikoluvusta. Ilman perheen tukea liseniaattityön tekeminen olisi päätoimisen päivätyön ohella ollut mahdoton tehtävä.

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	11
<i>1.1 Tutkimuksen kohde, tutkimusongelma ja tutkimuksen tavoitteet</i>	<i>11</i>
<i>1.2 Tutkimuksen laajuudesta ja rajauksesta</i>	<i>12</i>
<i>1.3 Taiteen ja teknologian ongelmallisesta suhteesta</i>	<i>12</i>
<i>1.4 Keskeiset käsitteet</i>	<i>16</i>
<i>1.5 Aikaisempia tutkimuksia ja selvityksiä</i>	<i>17</i>
<i>1.6 Taide ja tekniikka teattereiden valo- ja äänityössä</i>	<i>19</i>
<i>1.7 Valo- ja äänityön koulutus Suomessa</i>	<i>23</i>
<i>1.8 Valo- ja äänisuunnittelun koulutuksen historiaa 1970-luvulta tähän päivään</i>	<i>23</i>
2 TUTKIMUSMENETELMISTÄ	32
<i>2.1 Tulevaisuuksien tutkimuksesta</i>	<i>32</i>
<i>2.2 Wendell Bellin määritelmiä tulevaisuuksien tutkimuksesta</i>	<i>33</i>
<i>2.3 Tulevaisuuksien tutkimuksen ontologiasta, epistemologiasta ja traditiosta</i>	<i>34</i>
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	40
<i>3.1 Delfoi-menetelmän sovellus tässä tutkimuksessa</i>	<i>40</i>
<i>3.2 Tutkimusongelman määrittelyminen</i>	<i>41</i>
<i>3.3 Teemakysymysten asettaminen</i>	<i>41</i>
<i>3.4 Asiantuntijoiden ja asianosaisten valinta ja kutsuminen tutkimukseen</i>	<i>43</i>
<i>3.5 Teemahaastattelut</i>	<i>48</i>
<i>3.6 Aineistoanalyysi ja -synteesi</i>	<i>49</i>
4 HAASTATTELUIDEN TULOKSIA KOOSTEENA	53
<i>4.1 Puhetta nykyhetkestä</i>	<i>53</i>
<i>4.2 Puhetta tulevaisuudesta</i>	<i>58</i>
<i>4.3 Esittävän taiteen tuotantotavat ja tuotantotalous</i>	<i>75</i>
5 YHTEENVETOA JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ	79
<i>5.1 Yhteenvedon ja johtopäätösten muodostaminen tulevaisuuskuvien avulla</i>	<i>79</i>
<i>5.2 Tulevaisuustaulukosta tulevaisuuskuviin</i>	<i>80</i>

5.3	<i>Tulevaisuuskuva 1: Laitosteattereita ja ammattiyhdistyspolitiikkaa</i>	83
5.4	<i>Tulevaisuuskuva 2: Speaktaakkeleita ja kortteliteatteria</i>	84
5.5	<i>Tulevaisuuskuva 3: Monimuotoista taidetta yhteisillä estradeilla</i>	86
5.6	<i>Tulevaisuuskuva 4: Teatteriyrittäjiä ja vapaita taiteilijaryhmiä</i>	88
5.7	<i>Tausta-aineiston ja tulosten tarkastelua</i>	90
5.8	<i>Jatkotutkimuksen tarve</i>	94
<hr/>		
	LÄHTEET	95
	LIITTEET	100

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen kohde, tutkimusongelma ja tutkimuksen tavoitteet

Tämän tutkimuksen kohteena ovat valo- ja äänityön sisällöt esittävän taiteen kentällä. Orientaatio on tulevaisuus; tavoitteena on kartoittaa valo- ja äänityön mahdollisia tulevaisuudenpolkuja. Teemana on valo- ja äänityön taiteellisten ja teknillisten ulottuvuuksien ja vuorovaikutusten tarkastelu alan toimenkuvien ja koulutuksen kehittämisen näkökulmista.

Keskeinen tutkimusongelma on: Missä määrin valo- ja äänityön teknillistä ja taiteellista osaamista tai työtehtäviä on tulevaisuudessa tarkoituksenmukaista erotella? Vastaavatko teatterialan valo- ja äänityön koulutuksen taiteelliset ja tekniset jaottelut ja painotukset teatterityön tulevia tarpeita, ja tukevatko ne taiteenalan kehitystä? Kysymyksen voi muotoilla myös toisin: missä määrin teknistä ja taiteellista, valo- ja äänityötä on tarkoituksenmukaista erottaa ja tarkastella toisistaan erillään? Tarkoituksenmukaisuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä koulutussisältöjen ja määriteltävien toimenkuvien soveltuvuutta käytännön työtehtäviin.

Oma intressini tämän aihealueen tutkimiseen liittyy ensisijaisesti toimintaani alan opettajana. Kysymykset ovat heränneet käytännön opetustyössä: miten valo- ja äänityötä tulisi opettaa, ja millaisille opiskelijoille? Mielenkiintoni on kohdistunut myös henkilöstön toimenkuviin teattereissa. Tutkimuksen keskeisenä tavoitteena onkin antaa valo- ja äänityön opettajille ja koulutuksen suunnittelijoille työkaluja, joiden avulla he voivat kehittää alan koulutusta tarkoituksenmukaiseksi niin valo- ja äänityön sisältöjen ja toimenkuvien kuin odotettavissa olevan taiteellisen ja teknologisen kehityksen kannalta. Teattereille ja muille vastaaville työpaikoille tavoitteena on tarjota näkökantoja, joita voi hyödyntää valo- ja äänityötä tekevän henkilöstön pätevyyttä ja toimenkuvia arvioitaessa.

Koska keskeisenä tarkoituksena on tuottaa työkaluja alan kehittämiseen, on tutkimus tulevaisuusorientoitunut. Tästä syystä tutkimuksessa sovelletaan tulevaisuuksien tutkimuksen menetelmiä.

Tutkimuksella ei ole teoreettista viitekehystä, vaan se tukeutuu esiyymmärrykseen. Esiyymmärrys perustuu kirjoittajan omaan praktiikkaan teattereiden valo- ja äänityön opettajana sekä alan toimintaympäristöjen ja teknologian

kehittäjänä. Tämän lisäksi taustoittamisessa on käytetty suullisia, kirjallisia ja sähköisiä lähteitä.

1.2 Tutkimuksen laajuudesta ja rajauksesta

Tämä liseniaattityö on kaksiosaiseksi suunnitellun tutkimuskokonaisuuden ensimmäisen osan raportti.

Kokonaisuutena tutkimus on tarkoitettu kaksiosaiseksi:

1. Haastattelututkimus, jonka tuloksena on tulevaisuuskuvia, sekä johtopäätöksiä valo- ja äänityön mahdollisista tulevaisuuksista. Haastattelututkimus on itsenäinen tutkimus johtopäätöksineen, mutta se on suunniteltu myös Delfoi-prosessin ensimmäiseksi kierrokseksi.
2. Delfoi-tutkimus, jonka puitteissa ensimmäisen osan pohjalta muodostettuja tulevaisuuskuvia testataan asiantuntijoista ja asianosaisista koostuvassa paneelissa.

Kokonaisuus on jaettu kahteen osaan siksi, että molemmat osat yhdessä olisivat liseniaattityöksi liian laaja kokonaisuus. Laajuuden rajausta johtuu siitä, että Teatterikorkeakoulun Esittävän taiteen tutkimuskeskus hyväksyi minut keväällä 2007 jatko-opiskelijaksi liseniaatin tutkintoon asti, mikä jatko-opiskelijaksi hakiessa oli myös oma välitavoitteeni.

1.3 Taiteen ja teknologian ongelmallisesta suhteesta

Teatterialan toimenkuvia jaotellaan taiteellisiin ja teknisiin tässä johdanto-tekstissä myöhemmin kuvatulla tavalla. On ilmeistä, että jaottelun taustalla on käytännöllisiä, töiden järjestelyyn liittyviä syitä ja teatterialan traditioita. Mutta vaikuttaako taustalla myös yleisempi kulttuurinen käsitys taiteen ja tekniikan erilaisuudesta?

Antiikin kreikankielen sanan *tekhnē*, josta sanat tekniikka ja teknologia on johdettu, yksi merkitys on ollut *arkiellämän taidot* (Anttila 2006, esipuhe Lukijalle). Se on ollut myös korkean taidon ja kaunotaiteiden nimitys (Heidegger 2007, 17). On ilmeistä, että antiikin aikoihin taidetta ja tekniikkaa ei ajateltu

toisistaan erillään olevina asioina. Tekniikalla ei noihin aikoihin tarkoitettu nimenomaan välineitä, vaan ennen kaikkea taitoa.

Sanan tekniikka merkityksenä pidetään nykyään luonnon ja sen lainalaisuuksien käyttöä ihmisen tarpeisiin. Teknologialla voidaan tarkoittaa oppia raaka-aineiden jalostusmenetelmistä ja oppia tekniikan menetelmistä (Korpela 2012).

Kehittyneissä teollisuusmaissa tekniikka – nykykielen merkityksessä – kuuluu useimpien ihmisten arkielämään. Monissa perinteisesti epäteknisinä pidetyissä ammateissakin käytetään tietoteknisiä työvälineitä. Säveltäjä voi käyttää työssään tietokonetta ja nuotinnusohjelmaa. Sorvaaja tekee työnsä ohjelmoitavalla sorvilla tietokoneen avulla laadittujen piirustusten mukaan. Vaate suunnitellaan tietokoneen avulla, ja kangas leikataan digitaalisten kaa-vojen avulla.

Lentäjä on ennen kaikkea lentäjä, vaikka hänen välineensä on yksi jokapäiväisen nykYTEknologian monimutkaisimmista luomuksista. Työvälineen ominaisuuksien ei yksin ajatella kuvaavan työn luonnetta. Voidaan ajatella, että tekniikka on palannut lähemmäksi sanan *tekhne* vanhaa arkielämän taitoja kuvaavaa merkitystä. Näyttää siltä, että aika on ajanut välineen ominaisuuksiin perustuvien jaotteluiden ohi monissa yhteiskuntamme tehtävissä. Muodostaako teattereiden valo- ja äänityö tässä suhteessa poikkeuksen?

Taiteen ja teknologian kysymystä voidaan jäsentää tarkastelemalla teollistumisen aikakautta, jolla teknologiaa ja taidetta alettiin ajatella vastapareina ja toisilleen vieraina. Reijo Kupiainen kirjoittaa taiteen ei-teknologisesta maailmansuhteesta. Ajatellaan, että olemassaololla on kaksi olemisen muotoa: teknologinen ja ei-teknologinen. Taide kuuluu erityisesti jälkimmäiseen. Suhde moderniin tekniikkaan ei ole omassa vallassa, vaan määräytyy ajattelutapaamme kuuluvan tekniikan kokonaisuuden kautta. Tekniikan käytöstä on tullut normatiivista. (Kupiainen 2004, 1-17)

Kupiainen viittaa myös Heideggerin teknologiatulkintaan. Sen mukaan moderni yksittäinen teknisen laite on lähinnä epäitsenäinen laajemman kokonaisuuden osa. Esimerkiksi lentokone ei ole enää väline, jota käytämme hyödyn mielessä, vaan vain yksi ratas liikenteen ja logistiikan kokonaisuudessa. Me emme ole enää liikennevälineiden käyttäjiä, vaan pikemminkin tekninen järjestelmä käyttää meitä. Tekniikka on olemukseltaan kahlitsevaa. Voimalaitosta ei suinkaan rakenneta virtaan, vaan virta padotaan voimalaitokseen. (Heidegger 2007, 20)

Sirkka Heinonen tarkastelee väitöskirjassaan ihmisen, luonnon ja teknologian suhteita Senecan tekstien kautta. Heinosen kirjassa tiedon ja teknologian symbolina toimii Prometheus. Nuori Prometheus edustaa esiteollista, vanha teollista ja uusi (*The New Prometheus, Prometheus Revisited*) tulevaisuuden kestävän kehityksen perustalle rakennettua tietoyhteiskuntaa. (Heinonen 1999)

Ihmisen ja luonnon välillä on vuorovaikutus, jossa teknologia toimi välittäjänä. Ihminen käyttää luonnonvaroja ja luonnonvoimia omiin tarkoituksiinsa. Jotta se olisi mahdollista, tarvitaan tietoja, taitoja ja välineitä – eli tekniikkaa ja teknologiaa. Teknologian luonne muuttuu yhteiskunnan kehittyessä.

Esiteollisella aikakaudella ihminen joutui kamppailemaan luonnon kanssa saadakseen elantonsa ja voidakseen jatkaa lajiaan. Luonnon ja ihmisen välillä vallitsi tasapainoinen suhde. Esiteollisella aikakaudella teknologian luonteen kuului korkeintaan maltillisen kasvun tavoittelemineen. Teollistumisen aikakaudella ihminen alkoi hallita ja riistää luontoa sen sijaan, että olisi elänyt sen kanssa tasapainossa. Toimintaa ohjasi voiton tavoittelu. Teknologian rooliksi tuli rajoittamattoman ja jatkuvan kasvun mahdollistaminen. (Heinonen 1999, 207)

Kestävän kehityksen tietoyhteiskunnassa kasvu perustuu tietoon. Ihminen ja luonto elävät rinnakkain kehityksen ollessa ekologisesti kestävä. Teknologian roolina on laadullisen kasvun mahdollistaminen moraalista ulottuvuutta unohtamatta. (Heinonen 1999, 207)

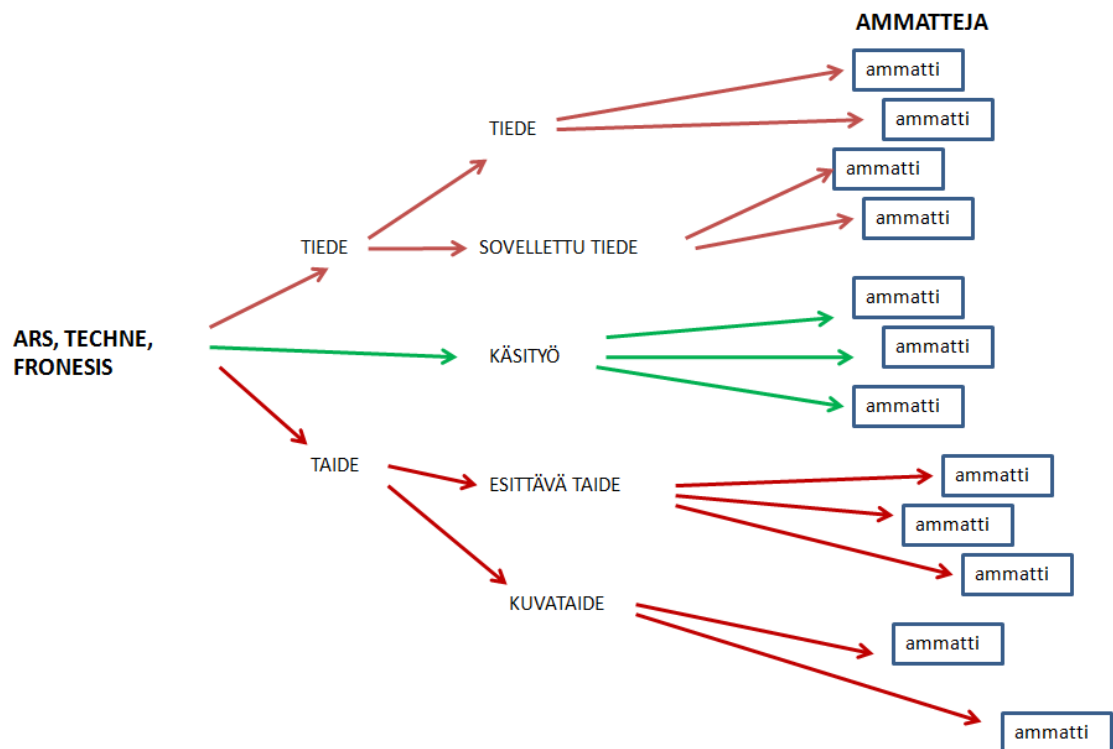
Yllä on kuvattu, miten tekniikkaan ja teknologiaan on sanoina ja käsitteinä aikojen myötä yhdistynyt merkityksiä, jotka voidaan kokea arvoiltaan kyseenalaisiksi. Jos taidetta ja tekniikkaa tarkastellaan teatterin kontekstissa samaan tapaan kuin muussa yhteiskunnassa, niin kaukana ei ole ajatus siitä, että tekniikka on rajoittavaa, itsetarkoituksellista tai muuten vain vastenmielistä. Äänenvahvistuksen käytännöllinen tarkoitus on tehdä puhe tai musiikki mahdollisimman hyvin kuuluvaksi. Esiintyjä voi kuitenkin kokea tulleensa sidotuksi mikrofoniiin ja miksaajaan. Valaisun käytännöllinen tarkoitus on tehdä näkeminen mahdolliseksi. Esiintyjä voi kuitenkin kokea tulleensa vangituksi valokeilan paikkaan. Yleisön ja kriitikoiden keskuudessa voi syntyä negatiivisia mielikuvia, jos he näkevät esitystilassa teknisiä laitteita. Tekniikkaa voidaan ajatella esitystä ja ilmaisua ohjaavana ja rajoittavana tekijänä.

Yhteiskuntamme on tällä hetkellä siirtymässä teollisesta aikakaudesta moderniin tietoyhteiskuntaan. Murros on jo edennyt pitkälle tietoyhteiskunnan

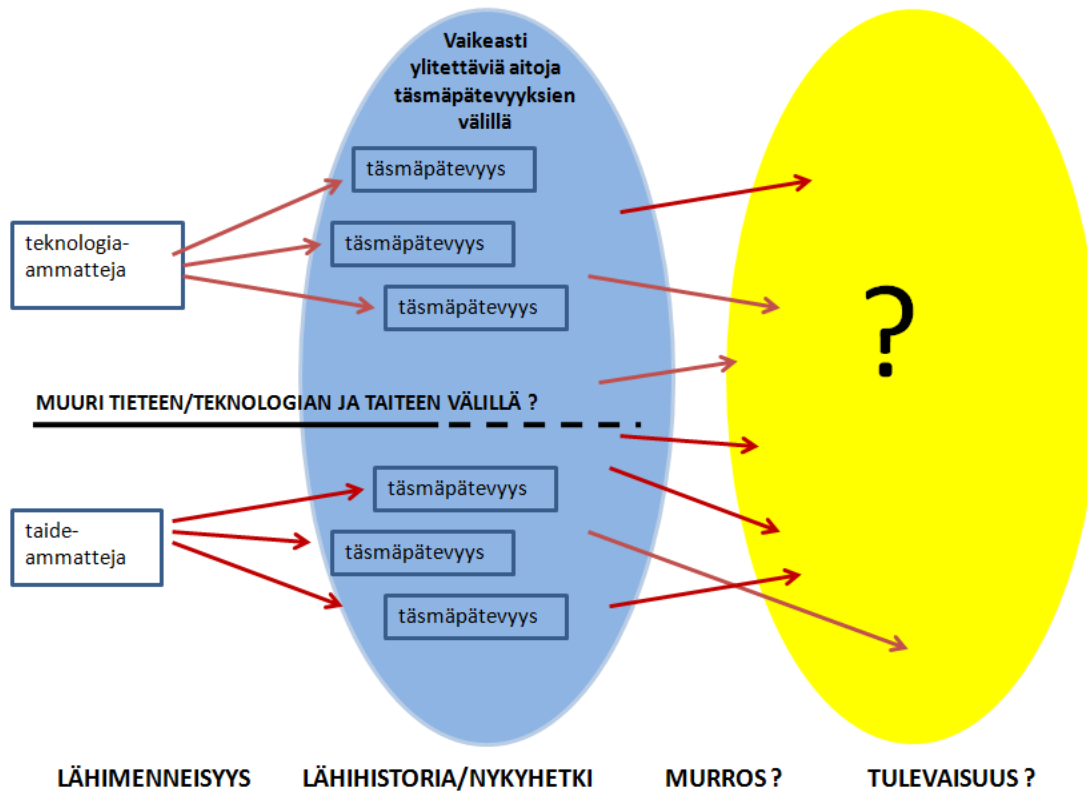
puolelle, joten yhteiskuntavaihetta voi luonnehtia jälkiteolliseksi tietoyhteiskunnaksi. Samaan aikaan kulttuurinen aikakausi on kääntynyt modernista kohti postmodernia. (Rubin 2000, 22)

Aikaisemmin tässä luvussa on kuvattu, miten teollisessa, modernissa yhteiskunnassa tekniikan ja teknologian käsitteisiin on liitetty taiteelle vieraita merkityksiä ja arvoja. Näiden voidaan ajatella vaikuttavan esittävän taiteen kontekstissa siten, että myös teatteritekniikan käsitteeseen on liitetty teatteritaiteelle itselleen vieraita merkityksiä ja arvoja.

Kuvissa 1. ja 2. esitetään tutkimusongelman määrittämiseen liittyvää pohdintaa kaavioiden muodossa.

Kuva 1:
Ammattien historian pohdintaa.

Kuva 2.

Teknologia-ammattien ja taideammattien suhteen ja tulevaisuuden pohdintaa.

1.4 Keskeiset käsitteet

Tässä tutkimuksessa *valo- ja äänityöllä* tarkoitetaan kaikkea teattereissa ja vastaavissa työpaikoissa tehtävää valo- ja äänityötä. Vastaavilla työpaikoilla tarkoitetaan kaikkia ympäristöjä, joissa tuotetaan yleisölle esitettävää taiteellista ohjelmaa. Valo- ja äänityön käsite kattaa yhtä lailla suorittavat, suunnittelevat, taiteelliset kuin teknisetkin tehtävät. Työ voi liittyä valon ja äänen lisäksi myös liikkuvan tai pysäytetyn kuvan käsittelyyn ja projisointiin sekä kaikkeen esittävän taiteen puitteissa tehtävään audiovisuaaliseen työhön.

Tekniikalla tai *teknologialla* tarkoitetaan valo- ja äänityön työtapoja ja välineitä sekä välineiden käyttöä, kehittämistä, muokkaamista ja ylläpitoa. Tässä tutkimuksessa ei erikseen tarkastella muuta esittävässä taiteessa käytettävää tekniikkaa, kuten esimerkiksi näyttämömekaniikkaa. Tekniikan ja teknologian käsitteitä käytetään rinnan erottelematta niiden sisältöä toisistaan. Tämä johtuu siitä, että teatterialan puhekielestä tai haastatteluvastauksista tällaista erottelua on vaikeaa löytää.

Äänellä tarkoitetaan kaikkea sellaista ääntä, jonka muodostamisessa, muokkauksessa tai esittämisessä on käytetty jotain teknistä apuvälinettä tai erityistä akustista ympäristöä. Valolla tarkoitetaan vastaavasti kaikkea sellaista esityksessä käytettävää valoa, jonka määrää ja ominaisuuksia on muokattu jonkin apuvälineen avulla.

Taiteella tarkoitetaan ensisijaisesti näyttämötaidetta. Yleisö voi seurata esitystä katsomosta käsin, tai sähköisten viestinten välityksellä.

Vuorovaikutuksella tarkoitetaan prosesseja, joissa tekniikka vaikuttaa taiteeseen ja päinvastoin. Esimerkiksi välineen ominaisuudet voivat vaikuttaa ilmaisuun ja esteettiseen ilmiasuun. Vastaavasti ilmaisulliset tarpeet voivat vaikuttaa välineen ominaisuuksiin ja sen käyttötapoihin.

Näyttämöllä tarkoitetaan teattereita ja vastaavia tiloja, joissa yleisö voi olla läsnä esityksen aikana. AV-medialla tarkoitetaan audiovisuaalista mediaa, sisältäen radion, tv:n, elokuvan sekä eri tavoin jaettavissa olevat ääni- ja kuvatallenteet.

Uudella medialla tarkoitetaan ensisijaisesti tietoverkon välityksellä tapahtuvaa interaktiivista toimintaa, kuten esimerkiksi sosiaalista mediaa ja verkkopelejä. Uusi media voidaan nähdä myös yksisuuntaisena jakelukanavana, jolloin käsitteen alle mahtuvat esimerkiksi teattereiden markkinointikanavana käytetyt verkkosivut siinäkin tapauksessa, että niissä ei ole interaktiivisia toimintoja.

1.5 Aikaisempia tutkimuksia ja selvityksiä

Suomessa on tehty seuraavia valo- ja äänityötä käsitteleviä tutkimuksia:

- *Valo- ja äänisuunnittelija*. Teatterikorkeakoulun julkaisusarjaan kuuluva kuvaileva kenttätutkimus Teatterikorkeakoulusta valmistuvien valo- ja äänisuunnittelijoiden ammatti-identiteetistä, koulutuksesta ja työelämästä. (Joro 1998)
- *Teatteritekniikan ammattikorkeakoulutus*. Oulun yliopiston Kasvatustieteiden tiedekunnassa tehty pro gradu -tutkielma valo-, ääni ja näyttämötekniikan koulutus- ja osaamistarpeista. (Brauer 2006)
- Teatterikorkeakoulussa tehty väitöstyö *Toisin nähtyä, toisin tehtyä – esittävän taiteen valosuunnittelusta muutosten äärellä*. (Humalisto 2012)

Näiden tutkimusten lisäksi on tehty erilaisia selvityksiä mm. alan opiskelijoiden sijoittumisesta työelämään ja alan koulutustarpeesta. Näistä esimerkkinä mainittakoon mm. Teakonin toteuttama Kulissi-projekti, jota käytettiin taustakartoituksena teatterialan ammattitutkintoihin johtavan koulutuksen suunnittelussa (Teakon 2000).

Joron tutkimuksessa käsitellään valo- ja äänityön koulutussisältöjä ja ammatti-identiteettejä. Tutkimuksessa kuvaillaan valo- ja äänisuunnittelijan työn lisäksi jonkin verran myös muita valo- ja äänityötehtäviä, kuten mesta-reiden ja avustavien työntekijöiden työtä. Tutkimuksen kohteena ovat Teatterikorkeakoulusta valmistuvien valo- ja äänisuunnittelijoiden ammatti-identiteettien muodostuminen. (Joro 1998)

Brauerin pro gradu -tutkielma kartoittaa teattereiden odotuksia teatteritek-nisen alan ammattikorkeakoulutasoisen koulutuksen suhteen. Tutkimuksessa selvitellään kentän näkemyksiä mm. kysymykseen, voiko tekniseksi työnteki-jäksi luokiteltu mestari tehdä taiteellista valo- ja äänisuunnittelua (Brauer 2006). Brauerin tutkimusta käytettiin yhtenä perusteluna silloin, kun ammat-tikorkeakoulu Metropolian esitystekniikan medianominkoulutusta käynnis-tettiin (Sinisalo 2012).

Tomi Humaliston väitöskirjassa pohdiskellaan mm. erikoisosaamisen ja laaja-alaisemman osaamisen merkitystä teatterityössä (Humalisto 2012, 48-119). Humalisto kuvailee eriytyneitä toimenkuvia vanhaan toimintakulttuuriin kuuluvina. Uudessa toimintakulttuurissa ei enää välttämättä puhuta suunnit-televista ja toteuttavista toimenkuvista vaan esimerkiksi jaetusta suunnitteli-juudesta.

Tekniikkasuhteista taiteellisen ilmaisun yhteydessä on vaikeaa löytää tut-kimustietoa. Sovellettavissa olevia lähestymistapoja voi löytyä tarkastelemalla esittävän taiteen yhteisöjen sosiaalisten ja kulttuuristen perinteiden vaikutus-ta siihen, millainen on yhteisön ja henkilöiden asennoituminen tietotekniik-kaa kohtaan. Tällaista tutkimus- ja selvitystyötä on tehnyt aikaisemmin mm. Sanna Talja. Hän kiinnittää huomiota siihen, että yhteisön kulttuurilla ja tra-ditiolla on merkittävä vaikutus siihen, millä tavalla tekniikka – Taljan tutki-muksissa nimenomaan tietotekniikka – otetaan yhteisössä vastaan ja miten siihen suhtaudutaan (Talja & Tuuva, 2003).

Oma Opettajakorkeakoulun lopputyöni, Verkkoviestijän profiili, käsitteli osin samaa aihealuetta kuin Talja. Tutkielmassa käsiteltiin ammattikorkea-koulu Stadian verkkoviestinnän opiskelijoiden tietotekniikkaminuutta ja sen

vaikutusta opiskelumenestykseen. Tutkielman tekemisen aikoihin verkkoviestintää opetettiin Stadian kulttuurialoihin kuuluvassa viestinnän koulutusohjelmassa yhtenä suuntautumisvaihtoehtona (Lepoluoto 2005).

Samankaltaisuuksia valo- ja äänityön koulutuksen ja verkkoviestinnän koulutuksen välillä saattaa löytää koska, verkkoviestinnän ilmaisuväline on varsin tekninen, tietokoneiden ja tietoverkkojen muodostama kokonaisuus. Verkkoviestinnän toimiala ja opettamisen konteksti nähtiin varsinkin koulutuksen alkuaikoina 2000-luvun alussa ensisijaisesti viestintään, ilmaisuun ja kulttuuriin keskittyvänä. Tietoteknisiä taitoja tai orientaatiota ei pidetty opiskelijavainnoissa huomion arvoisina. Seurauksena oli se, että koulutusohjelmaan valittiin myös heikolla teknisellä orientaatiolla – ”tietotekniikkaminuudella” – varustettuja opiskelijoita. He eivät menestyneet opinnoissaan yhtä hyvin kuin ne, joille tekniikan käyttö oli luontevaa. Tulos oli odotettu, ja kertoi näkemykseni mukaan siitä, miten kulttuuriviestinnän opetuksen suunnittelussa vierastettiin kaikkea tekniikkaan liittyvää. Seurauksena oli, että käytännön osaamiseen liittyvät asiat jätettiin vähäiselle huomiolle niin yhtä lailla opiskelijavainnoissa kuin opetuksessakin.

1.6 Taide ja tekniikka teattereiden valo- ja äänityössä

1.6.1 Valo- ja äänityön sisällöistä ja toimenkuvista

Teatterialalla työnkuvat ovat usein joustavia, toisin sanoen yhdellä henkilöllä voi olla monenlaisia työnsisältöjä, jotka voivat vaihdella produktioittain ja työuran edetessä. Tästä syystä sanan ”toimenkuva” käyttö voi olla ongelmallista ja rajoittavaa.

Joissakin teatterissa on laadittu valo- ja äänityön toimenkuvia kirjalliseen muotoon. Niitä on ollut käytössä mm. Suomen Kansallisoopperassa, jossa toimenkuvien joustavuus ja tehtävänkierto on kuitenkin todettu tavoiteltavaksi asiaksi. Jäykistä toimenkuvauksista on siksi luovuttu, sen sijaan kuvataan työnsisältöjä tai tehtäviä (Rinta-Valkama 2012).

Alla kuvattu tehtävien ja työnsisältöjen kokonaisuus on koottu yhdistämällä omia havaintojani useasta lähteestä saatuihin tietoihin (Auvinen 2010, Suomen teatterit – Finlands teatrar ry, Teatteri- ja mediatyöntekijät ry 2011, TIN-FO 2010).

Valo- ja äänityön työnsisältöjä kuvaavia tehtävänimikkeitä voivat olla esimerkiksi:

- valomies
- valomestari tai valaistusmestari, apulaisvalaistusmestari, suunnitteleva valaistusmestari
- operaattori
- valosuunnittelija
- AV-mestari
- äänimies
- tehostemestari, apulaistehostemestari, suunnitteleva tehostemestari
- äänisuunnittelija
- valo-osaston esimies, ääniosaston esimies.

Valomiehen tehtävät ovat yleensä avustavia, valotyöryhmän suorittavan jäsenen töitä. Valomies roudaa, suuntaa heittämiä ja vetää kaapeleita. Hän voi vaihtaa goboja, käyttää seuraajaheitintä ja savukonetta. Valomies ei suunnittele valoja eikä aja valoja esityksissä.

Valaistusmestarin (tai valomestarin) työ on itsenäistä. Hän vastaa kaluston ylläpidosta ja toimii yleensä valo-osaston esimiehenä. Valaistusmestareilla on usein tekninen tausta. Apulaisvalaistusmestari voi tehdä itsenäisesti valomestarin töitä, mutta hänellä ei ole esimiesvastuuta. Valaistusmestarit tekevät usein myös valaistussuunnittelua, jolloin heitä saatetaan kutsua suunnitteleviksi valaistusmestareiksi.

Operaattori ohjelmoi valopöydän ja ajaa esitykset. Operaattorin työ lähtee usein teknisistä vaatimuksista. Laajan, nykyaikaisen valopöydän ohjelmoiminen vaatii erikoistaitoja, joita operaattorilla on. Operaattori saattaa työskennellä tavallisesti valosuunnittelijan ”työparina”. On myös mahdollista, että valosuunnittelija ohjelmoi valopöydän itse.

Valosuunnittelija tekee produktion taiteellisen suunnitelman valojen osalta. Käytännössä valosuunnittelijalla on usein myös ”mestarimaisia” ylläpito- ja esimiestehtäviä. Laitosteattereissa valosuunnittelijan vakansseja on enemmän kuin äänisuunnittelijan vakansseja. Monet valosuunnittelijat toimivat freelancereina.

AV-mestari on työnimikkeenä harvinaisempi. Suomalaisessa teatterissa AV-mestari voi vastata esimerkiksi projisoinnista, joka kuuluu usein valo-osaston tehtäviin.

Äänimiehen tehtävät ovat avustavia, äänityöryhmän suorittavan jäsenen töitä. Hän roudaa, huolehtii mikrofoneista ja vetää kaapeleita. Äänimies ei suunnittele, miksaa, eikä aja ääniä esityksessä.

Äänimestari tai tehostemestari työskentelee itsenäisesti. Hän vastaa äänikaluston ylläpidosta ja toimii usein ääniosaston esimiehenä. Äänimestareilla on usein tekninen tausta. Apulaistehostemestari voi tehdä itsenäisesti tehostemestarin töitä, mutta hänellä ei ole esimiesvastuuta.

Suunnitteleva tehostemestari tekee mestarin töiden lisäksi äänisuunnittelua. Mestarit myös miksaavat ja ajavat ääniä esityksen aikana.

Äänisuunnittelija tekee produktion taiteellisen suunnittelutyön ja joskus myös esityksenaikaisen toteutuksen äänen osalta. Äänisuunnittelijan vakansseja on laitosteattereissa vähemmän kuin valosuunnittelijan vakansseja. Äänisuunnittelijat ovat usein freelancereita.

Valo- ja äänisuunnittelijat voivat toimia myös osastojensa esimiehinä. Taiteellinen työ on jaksottaista ja joskus ajatellaan, että tästä syystä suunnittelijalle jää jaksojen välillä aikaa hallinnollisille ja ylläpidollisille tehtäville. (Auvinen 2010)

Valo- ja äänityön työnimikkeet viittaavat joskus myös audiovisuaalisuuteen (AV). Teattereissa tehtävän valo- ja äänityön kokonaisuuden voidaan katsoa kuuluvan laajempaan audiovisuaalisten työtehtävien kokonaisuuteen. Esittävän taiteen toimenkuvat muistuttavatkin usein audiovisuaalisen sisällöntuotannon alalla tehtäviä töitä, esimerkiksi radiotyötä, äänitallenteiden tekemistä, TV-työtä, kuvatallenteiden tekemistä, elokuvan valo- ja äänityötä. Toimenkuvat voivat sisältää myös audiovisuaalisiin työvälineisiin liittyviä kaupallisia tai teknisiä tehtäviä.

1.6.2 Jaottelu taiteellisiin, teknillisiin ja hallinnollisiin tehtäviin
Työehtosopimuksissa ja tilastoinnissa teatterialan työtehtävät jaotellaan taiteellisiin, teknisiin ja hallinnollisiin. Näissä jaotteluissa valo- ja äänisuunnittelu luokitellaan taiteelliseksi työksi muun valo- ja äänityön ollessa teknistä työtä (Tinfo 2010). Käytännössä taiteellisella ja teknisellä henkilökunnalla on

usein eri esimiehet ja heillä on erilaiset työehdot. Teattereissa heillä saattaa olla myös erilliset ruokalat ja taukotilat.

Teatterialan työehtosopimuksessa (Suomen teatterit – Finlands teatrar ry, Teatteri- ja mediatyöntekijät ry 2011, 76-78) henkilökunta jaotellaan tekniseen henkilökuntaan, toimistotyöntekijöihin ja taiteelliseen henkilökuntaan. Jaottelussa valo- ja äänisuunnittelijat luokitellaan taiteelliseen henkilökuntaan kaikkien muiden valo- ja äänityöntekijöiden ollessa teknistä henkilökuntaa. Jakoperusteena taiteellisen ja teknisen valo- ja äänityön välillä nähdään se, sisältääkö työ (taiteellista) suunnittelua vai ei.

Työehtosopimuksessa valo- ja äänisuunnittelijoiden tehtävänkuvaus esitetään seuraavasti:

- ”1. Valo-/äänisuunnittelija vastaa omalta osaltaan esityksen kokonaisuudesta suunnittelemalla sen valaistuksen/äänimaailman.*
- 2. Valo-/äänisuunnittelija esittää ennakkosuunnitelmansa ohjaajan kanssa yhdessä hyväksymässään muodossa teatterille hyväksyttäväksi ennen esityksen harjoitusten alkamista. Hyväksytyä suunnitelmaa ei voida muuttaa ilman molemminpuolista suostumusta.*
- 3. Valo-/äänisuunnittelija toimittaa suunnitelmastaan yksityiskohtaiset ohjeet toteuttavalle henkilökunnalle ja valvoo työn toteuttamista ensi-iltaan saakka osallistuen työhön sen eri vaiheissa. Valo-/äänisuunnittelija hyväksyy työn toteutuksen laadun.*
- 4. Jos valosuunnittelija toimii myös äänisuunnittelijana taikka äänisuunnittelija valosuunnittelijana, hänelle maksetaan tästä työstä erillinen korvaus.*
- 5. Jos valo-/äänisuunnittelija joutuu esityksen olosuhteiden muutosten vuoksi suunnittelemaan valaistuksellisia tai audioakustisia muutoksia, hänelle maksetaan siitä erikseen sovittava korvaus. Mikäli valo-/äänisuunnittelija ei osallistu kiertue- ja vierailutoimintaan, hänellä on oikeus varmistaa suunnittelemiensa esitysten toteutuksellinen taso kiertueiden ja vierailujen yhteydessä.*
- 6. Valo-/äänisuunnittelijoiden valitsema edustaja on jäsenenä teatterin ohjelmistoa ja muuta taiteellista työtä suunnittelevassa ja valmistelevassa neuvottelu- tai muussa vastaavassa toimikunnassa.” (Suomen teatterit – Finlands teatrar ry, Teatteri- ja mediatyöntekijät ry 2011, 92-93)*

1.7 Valo- ja äänityön koulutus Suomessa

Valo- ja äänityön yliopistotutkinto on teatteritaiteen maisteri (valo- ja äänisuunnittelija), jonka voi suorittaa Teatterikorkeakoulun Valo- ja äänisuunnittelun laitoksella (VÄS). Laitoksen oman määritelmän mukaan valo- ja äänisuunnittelun koulutusohjelman tavoitteena on tukea opiskelijaa kasvamaan taiteilijana, antaa valmiudet valon ja äänen käyttöön ilmaisuvälineenä sekä valo- ja ääni-ilmaisun taiteelliseen suunnitteluun ja perehdyttää valo- ja äänisuunnittelussa sovellettavien taiteiden ja tieteiden perusteisiin. VÄS alleviivaa koulutuksessaan taiteellisen esisuunnittelun merkitystä valo- ja äänityön konkavisuudessa. Teatterikorkeakoulun Valo- ja äänisuunnittelun laitos lähestyy esittävän taiteen tekemistä taiteellisen työryhmän ajatuksen kautta, jolloin myös äänisuunnittelijan rooli vastaa säveltäjän ja kapellimestarin roolia ennen kaikkea ennakkosuunnittelun, mutta myös myöhemmän työn kannalta. (Valo- ja äänisuunnittelun laitos 2012)

Valo- ja ääni-ilmaisun ammattikorkeakoulututkinnon tutkintonimike on medianomi, jonka voi suorittaa esitystekniikkaan suuntautuneena pääkaupunkiseudulla Metropoliasa. Tampereen ammattikorkeakoulun elokuvan ja television koulutusohjelmasta valmistuu medianomeja elokuvan ja television taiteellisiin ja tuotannollisiin tehtäviin tai teatterituotantojen ja tapahtumien audiovisuaaliseksi suunnittelijaksi (TAMK 2012).

Teatterialan ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto ovat toisen asteen tutkintoja, joita voi suorittaa valoon, ääneen tai muihin teatterialan ammatteihin suuntautuneina näyttötutkintoina useissa oppilaitoksissa.

1.8 Valo- ja äänisuunnittelun koulutuksen historiaa 1970-luvulta tähän päivään

1.8.1 1970- ja 1980-luvut

Valo- ja äänityötä pidettiin 1970-luvulla sähkötekniisenä työnä. Alan työtehtäviin hakeutuvilla ihmisillä oli usein tekninen koulutustausta (esimerkiksi sähköasentaja), tai ainakin tekninen orientaatio. Ilkka Volanen muisteli 1970-luvun tilannetta Teatterikorkeakoulun Valo- ja äänisuunnittelun laitoksen 25-vuotisjuhlaseminaarissa pitämässään esitelmässä näin:

”Teatteriin valomieheksi tai mestariksi tultiin sähköasentajan koulutuksen kautta, tai jos sattui kulkemaan teatterin ohi mietteliään näköisenä. Valo-

jen tekeminen oli ohjaajan ja lavastajan visioiden vastuulla. Valaistusmestari toteutti ja ajoi esitykset.” (Volanen 2011)

Valaisijan tehtävänä oli valaista näyttämö siten, että yleisö saattoi seurata sen tapahtumia. Valomestarin ainoa kvalifikaatio oli usein sähköisten laitteiden toimintaan liittyvä ymmärrys. Tehostemestarin kohdalla hänen sopivuuttaan arvioitiin sen perusteella, miten hän kykeni omaksumaan monimutkaisten teknisten laitteiden käytön. Mestarit olivat lähinnä teknisiä toteuttajia, jotka työskentelivät produktion taiteellisen johdon – yleensä ohjaajan ja lavastajan – ohjauksessa. Ajattelutapa oli samantapainen niin esittävän taiteen kuin sähköisen mediankin sektorilla. Hakeuduin 1970-luvulla Yleisradioon kesätöihin harjoittelevaksi äänitarkkailijaksi eli ”kesätarkkailijaksi”. Sellaiseksi saattoi käytännössä päästä vain sillä perusteella, että opiskeli teknillisessä koulussa tai opistossa.

1970-luvulla Taideteollisen korkeakoulun koulutuskeskus järjesti täydennyskoulutusta valaistusmestareille. 1980-luvulla Teatterikorkeakoulun koulutuskeskus järjesti täydennyskoulutusta sekä valaistus- että tehostemestareille. 1980-luvulla suomalaisesta teatterikentästä oli noussut esiin valo- ja äänityöntekijöitä, jotka suhtautuivat työhönsä vähintään yhtä paljon ilmaisuna kuin teknisten välineiden operointinakin.

Teatterikorkeakoulun koulutuskeskuksen täydennyskoulutuskursseilla perehdyttiin teknisten työvälineiden ominaisuuksien ja hallinnan ohella myös valo- ja ääni-ilmaisuun taiteena. Kurssien orientaatiota ohjasi ajatus valo- ja äänityöntekijästä taiteellisen työryhmän jäsenenä. Ilkka Volanen kuvaili 1980-luvun koulutustilannetta seminaaripuheessaan näin:

”Alalla oli tarve saada koulutusta. Aluksi koulutus keskittyi perusteknis-tietojen antamiseen. 80-luvun alussa siirryttiin taiteelliseen ilmaisuun liittyvään kurssitukseen, jonka yksi tavoite oli pohjatyö tulevalle valo- ja äänisuunnittelijoiden koulutukselle. Kurssien sisältö oli värioppia, havaintopsykologiaa, taiteen erialueisiin tutustumista, luovuutta vaativien tehtävien suorittamista jne.” (Volanen 2011)

Vuodesta 1985 alkaen Teatterikorkeakoulun valo- ja äänityön täydennyskoulutuksen koordinaattorina toimi tietoliikenneinsinööri Esa Blomberg, josta sittemmin tuli Valo- ja äänisuunnittelun laitoksen ensimmäinen johtaja.

Kursseilla toimivat opettajina mm. valo- ja äänisuunnittelija Ilkka Volanen (Helsingin valo- ja äänityöpalvelu) valaistusmestari Simo Leinonen (Tampereen Työväen Teatteri), äänimestari Markku Asikainen (Kuopion kaupunginteatteri) sekä valo- ja äänisuunnittelija Tomi Tirranen (Ryhmäteatteri) (Blomberg 2011). Toimin myös itse opettajana monilla tuon ajan kursseilla.

1.8.2 Valo- ja äänisuunnittelun laitoksen perustaminen

1980-luvun alkupuolella muodostettiin työryhmä Valo- ja äänisuunnittelun laitoksen perustamiseksi Teatterikorkeakouluun. Ryhmään kuuluivat vuonna 1984 puheenjohtajana apulaisrehtori Marianne Möller (Teatterikorkeakoulu), Pekka Sahlberg (Helsingin teknillinen oppilaitos), Juhani Helenius (Yleisradion ammattiopisto), Veli-Pekka Niiranen (Joensuun kaupunginteatteri), Esko Silvennoinen (Suomen teatterityöntekijäin yhteistyöjärjestö), Ilkka Volanen (Helsingin valo- ja äänityöpalvelu Oy), Matti Poutanen (Ammattikasvatushallitus) ja sihteerinä Paula Bläfield (Teatterikorkeakoulu). (Blomberg 2011).

Valo- ja äänisuunnittelun laitos (VÄS) aloitti toimintansa vuonna 1986. Tekniikan läsnäolo taideyliopistossa näkyi uuden laitoksen opetuksessa ja opettajakunnan kokoonpanossa. Tietoliikenneinsinööri Esa Blomberg aloitti Teatterikorkeakoulun palveluksessa VÄS-koulutusohjelman suunnittelijana ja ensimmäisenä insinöörinä Teatterikorkeakoulun historiassa vuoden 1985 alussa, ja jatkoi laitoksen ensimmäisenä lehtorina ja johtajana. Kaksi laitoksen neljästä työntekijästä olivat insinöörejä, joita kulttuurin parissa työskentely houkutteli enemmän kuin perinteinen insinöörintyö. Minä rekrytoituin VÄS:lle päätoimiseksi opettajaksi koulutuksen käynnistyessä syksyllä 1986. Valo- ja äänisuunnittelun laitoksen henkilökunnan muodostivat aluksi lehtorit Esa Blomberg, Simo Leinonen ja allekirjoittanut, sekä laitoksen sihteeri Annika Eräpuro.

KUVA 3.

Valo- ja äänisuunnittelun laitoksen henkilökunta vuonna 1987. Vasemmalta oikealle Esa Blomberg, Ari Lepoluoto, Simo Leinonen ja Annika Eräpuro. Kuva: Pekka Tynell.

Valo- ja äänisuunnittelun laitoksen esikuvana oli toiminnan alkuaikoina Bauhaus-koulu, joka aikanaan oli yhdistänyt saman katon alle taidetta, ilmaisua, muotoilua ja tekniikkaa tavoitteenaan saada aikaan esteettisiä ja toimivia kokonaisuuksia. Laitos koulutti nimensä mukaisesti valo- ja äänisuunnittelijoita, ei pelkkiä teknisiä toteuttajia. Omien muistikuvieni mukaan – joita Blombergin kertoma vahvistaa – jaottelua tekniikan ja taiteen välille ei pidetty relevanttina. Tavoitteena oli Bauhaus-esikuvan mukaisesti yhdistää toisilleen näennäisesti vieraita alueita hyvän lopputuloksen aikaansaamiseksi (Blomberg 2011).

Tekniikan ja taiteen suhdetta alkuaikojen VÄS:lla kuvaili laitoksella tuolloin opiskelijana ollut Sirje Ruohtula Teatteri-lehdessä 4/1987 seuraavasti:

”Monet mahdollisuudet on vielä keksimättä, mutta ehkä vielä enemmän riittää sarkaa siinä kun valjastamme jo käytössä olevan kaluston palvelemaan esityksen sisältöä. Tavoitteena on välineemme täydellinen hallitseminen: sen ”kovan teknologian” kasvattaminen taiteelliseksi ilmaisuksi.

Suuri Taide ei tarvitse kovaa tekniikkaa, mutta uusi tekniikka vaatii Suurta Taidetta.” (Ruohtula 1987, 2)

Lisäksi Ruohtula pohdiskeli valo- ja äänisuunnittelijan suhdetta tekniikkaan:

”Valo- ja äänisuunnittelijan on alistuttava jatkuvaan asennemuokkaukseen ja kriittisyyteen. Pitäisi olla avoin. Valo ja ääni ovat eräänlaisia luonnonvoimia, eivät nippeleitä tai namikoita, joita pyöritetään päälle tai pois. Vaikeus on alamme kaksoisluonteessa, siinä että suljetussa tilassa nuo nippelit ovat välttämättömiä oikean tuloksen aikaansaamiseksi. Tätä varten opiskelemme.” (Ruohtula 1987, 2)

1.8.3 1990-luku: insinööri- ja taiteilijan aika

Muutamia vuosia VÄS oli käytännössä ainoa paikka, jossa alan tutkintoon jostavaa koulutusta oli Suomessa mahdollista saada. 1990-luvulla käynnistyi muitakin viestintäkulttuurin alan koulutusohjelmia eräissä taiteen ja viestinnän oppilaitoksissa, jotka sittemmin muuttuivat ammattikorkeakouluiksi. Myöhemmin 2000-luvulla mukaan tulivat näyttötutkintoina suoritettavat toisen asteen tutkinnot, teatterialan ammattitutkinto ja teatterialan erikoisammattitutkinto, joissa oli mahdollista suuntautua muiden vaihtoehtojen ohella myös valoon tai ääneen.

VÄS:n koulutuksen katsottiin kuuluvan kulttuuriviestinnän koulutuksen ryhmään. 1990-luvulla uusia tämän alan tutkintoja ja oppilaitoksia olivat mm. videokuvauksen artemikoulutus Lahden muotoiluinstituutissa ja AV-alan medianomin tutkinnot, joissa saattoi erikoistua valo-, ääni- tai kuvailmaisuun sekä tuotantoon (Jokinen 1995, 31).

Kulttuuriviestinnän alaa arvioitiin mm. Erkki Huhtamon vuonna 1994 julkaistussa raportissa Kohti audiovisioiden Eurooppaa. Huhtamon mukaan 1990-luvun yhdentyvässä eurooppalaisessa kulttuurissa henkistä luomistyötä ja teknologiaa ei enää pidetty toisensa poissulkevinä asioina. Humanistisen työn ja teknologian raja-aita oli murtumassa. (Huhtamo 1994, 1)

Taiteen ja avantgarden siirtymisen arkiseen kuvavirtaamme sekä postmodernin ajattelutavan nähtiin omalta osaltaan edistävän taiteen ja tekniikan lähentymistä. Ajateltiin, että oli alkamassa insinööri- ja taiteilijan aika. (Jokinen 1995, 31)

1.8.4 Teatek/Teakon: teatteritekniikan tutkimusta ja kehittämistä

VÄS:n yhteyteen perustettiin vuonna 1987 Teatteritekniikan Kehittämiskeskus (Teatek), jonka nimi muutettiin myöhemmin muotoon Teakon. Teatekin tehtävänä oli teatteritekniikan kehittämis- ja tutkimustoiminta. Se oli alusta alkaen Teatterikorkeakoulun maksullisen palvelutoiminnan yksikkö, jonka ajateltiin toimivan myös VÄS:n koulutuksen tukena sekä kanavana, jota kautta opiskelijat voivat saada harjoittelupaikkoja. Teatekin asiakkaita olivat pääasiassa teatterit ja muut esittävää toimintaa harjoittavat tahot. (Blomberg 2011)

Teatekin toiminnanjohtajana toimi aluksi Esa Blomberg, ja sittemmin mm. Esko Silvennoinen ja Timo Tuovila. Myöhemmin, yksikön toimiessa nimellä Teakon, toiminnanjohtajina toimivat mm. Janne Auvinen, Olavi Okkonen, Tomi Tirranen ja Ilkka Paloniemi. Toiminnanjohtajista osalla on ollut teknisesti ja osalla taiteellisesti painottunut tausta. (Auvinen 2010)

1990-luvun loppupuolella Valo- ja äänisuunnittelun koulutus haki omaa paikkaansa koulutuskentässä. VÄS:n historiassa oli esikuvana nähdyn Bauhaus-koulun mukaista ajattelua taiteen ja tekniikan rinnanelosta ja yhdistämisestä. Tähän ajatteluun voitiin myös VÄS:n ja Teakonin rinnanelon ajatella kuuluvan.

Valo- ja äänisuunnittelun laitos ja Teatek/Teakon erotettiin toisistaan 1990-luvun lopulla. Teakonin toiminta jatkui Helsingissä VÄS:n toimiessa Tampereella. Käytännössä Teakonin ei enää ollut yhteydessä VÄS:n koulutukseen, vaan se alkoi toimia ensisijaisesti Teatterikorkeakoulun tulonhankintayksikkönä (Auvinen 2010). Tätä kirjoittaessa Teakon toimii osana Teatterikorkeakoulun omistamaa Kokos Oy:tä tarjoten AV-alan suunnittelu- ja konsultointipalveluita teattereiden lisäksi yrityksille ja julkisille organisaatioille. Kokos Oy/Teakon toimii kaupallisesti, ja kilpailee yksityisten suunnittelutoimistojen kanssa teattereiden ja muiden toimitilojen esitystekniikan suunnittelu- ja konsulttisopimuksista.

1990-luvulla Valo- ja äänisuunnittelun laitoksella harjoitettiin myös välineisiin ja työympäristöihin liittyvää tutkimus- ja kehittämistoimintaa nimikkeen VÄS R&D alla. Tutkimus- ja kehittämisprojektit liittyivät mm. näyttämövalaistuksen mallintamiseen ja sähköakustisiin ympäristöihin. (Auvinen 2010)

1.8.5 Taiteellista suunnittelevaa, vai muuta suorittavaa työtä?

Elisa Joron laatimassa kuvailevassa kenttätutkimuksessa valo- ja äänisuunnittelijan ammatti-identiteetistä, koulutuksesta ja työelämästä ammatillista identiteettiä kuvataan jaotteleamalla työtehtävät kahteen ryhmään: taiteellinen suunnittelutyö ja muu, suorittava työ. Näiden lisäksi eritellään avustavat tehtävät omana ryhmänään. (Joro 1998, 74-77)

Joron tutkimuksessa vastaajilta kysyttiin, minkälaisia työtehtäviä kuuluu taiteelliseen, suunnittelevaan työhön. Vastausten perusteella taiteelliseen tehtäväryhmään nimettiin mm. sellaisia tehtäviä, joihin sisältyy taiteellista vastuuta. Suunnittelu ja toimiminen taiteellisen ryhmän jäsenenä nousivat myös esiin. Muuhun, toteuttavaan työhön katsottiin kuuluvan mm. järjestelmäsuunnittelua, teknistä toteuttamista, äänentoistotyötä, kalustosunnittelua ja esitysten ajoa. Lisäksi suorittavaksi luonnehdittiin mm. valo- ja äänimestarin työt. (Joro 1998, 76-77)

Joron tutkimus tehtiin haastattelemalla teatterikorkeakoulun Valo- ja äänisuunnittelun laitoksen opiskelijoita. Kysymyksenasettelusta ja vastauksista voi saada sellaisen käsityksen, että 1990-luvun loppupuolella alalla ehkä nähtiin tarvetta etsiä valo- ja äänityön kokonaisuudesta tekijöitä, joiden avulla osa tehtävistä voitiin nimetä taiteellisiksi ja osa joksikin muuksi. Näin haluttiin jäsentää koulutusta tarjoavien oppilaitosten rooleja ja osoittaa Valo- ja äänisuunnittelun laitoksen paikka koulutuskentässä sekä sieltä valmistuneiden maistereiden asema työelämässä.

1.8.6 Teatterikentän näkemys mestareiden ja suunnittelijoiden toimenkuvista

Teatterikentän käytäntö on ollut, että mestarit ja muut tekniset työntekijät ovat tehneet myös itsenäistä, taiteellista suunnittelua (Brauer 2006, 2). Kysymys ”taiteellisen” suunnittelijan ja ”teknisen” mestarin työnkuvista on kuitenkin ollut teatterikentällä arkaluontoinen. Problemaattiseksi on koettu myös esimerkiksi äänimiksaajan työn määrittäminen tekniseksi tai suorittavaksi. Oopperan ääniosaston johtajana toiminut Kari Tiitinen pohdiskelee kysymystä näin:

”Jos ajaa näytöksessä valoja, voi valotilanteita vaihtaa käsikirjoituksen mukaan – siinä ei tulkintaa tai taiteellisuutta paljoa tarvita. Mutta jos esimerkiksi miksaa orkesteria oopperan ulkoilmatuotannossa, niin silloin

miksaajan mieli toimii kanavana orkesterin ja yleisön välillä. Kaikki musiikin nyanssien ja tunnelmien välittyminen yleisölle on hänen varassaan. Miksaajan tulee kyetä kommunikoimaan muusikoiden ja orkesterinjohtajan kanssa, ja hänen täytyy ymmärtää täsmälleen, millaisena esimerkiksi oopperalaulaja haluaa äänensä tulevan esitellyksi. Hänen tulee osata hallitua musiikista ja hänen täytyy elää esitystä samalla tavalla kuin muusikonkin. Se, millaisena yleisö esityksen kokee, riippuu täysin miksaajan musikaalisuudesta, taiteellisuudesta ja tulkintakyvystä. Musiikin miksaaminen on äärettömän taiteellista työtä!” (Tiitinen 2012)

Teatterikorkeakoulun Valo- ja äänisuunnittelun laitos määritteli opetuksensa taiteelliseksi. Tästä syystä teatterikentällä saatettiinkin vuosituhatien vaihteen tienoilla ajatella, että VÄS:lta valmistuneet taiteilijat eivät osaa tehdä käytännön töitä. Joskus pidettiin viisaampaa palkata teattereihin esimerkiksi taiteen ja viestinnän oppilaitoksesta valmistuneita henkilöitä, jotka osasivat käyttää työvälineitä.

”Vässiläisiä ajateltiin taiteilijoina, jotka nostivat jalkansa valo- tai äänipöydän päälle ja sanoivat, että minähän en piuhoihin koske!” (Auvinen 2010)

Sanna Brauer teki vuonna 2006 pro gradu -tutkielman teatterialan ammattikorkeakoulutuksen tarpeesta. Tutkimuksessaan Brauer selvitti teattereille osoitetun kyselyn avulla mm. sitä, odotetaanko valo- ja äänimestareiden tekevän myös taiteelliseksi tulkittavaa visuaalista suunnittelua tai äänisuunnittelua. Tulos oli selkeä: yhdeksän kymmenestä vastaajasta katsoi visuaalisen suunnittelun opetuksen olevan valomestareiden koulutuksessa tärkeää (Brauer 2006, 76). Lähes kolme neljäsosaa vastanneista teattereista ilmoitti äänitai tehostemestareiden tekevän myös taiteellista suunnittelutyötä, ja lähes 90 % vastaajista odotti suunnittelutyön merkityksen kasvavan. (Brauer 2006, 79)

Brauerin pro gradu -tutkimus osoittaa, että kentän näkemykset eivät kaikin osin vastaa ajatusta valo- ja äänityön taiteellisen ja teknisen ulottuvuuden erottamisesta toisistaan. Teattereissa odotetaan, että valo- ja äänimestarit tekevät myös suunnittelevaa työtä, ja että heitä on mahdollista kouluttaa näihin tehtäviin.

1.8.7 Kohti jaettua suunnittelijuutta

Aikaisemmin kuvatut valo- ja äänityön toimenkuvien ja tehtävien määritykset jaottelevat taiteellisen työn erilleen teknisestä, toteuttavasta työstä. Esimerkiksi valaistusmestari ei voi toimia taiteellisena suunnittelijana, ellei häntä ole erityisesti nimitetty suunnittelevaksi valaistusmestariksi. Toimenkuvissa näkyvät teatterityön traditiot, joiden mukaan tekninen toteutus on taiteelliselle suunnittelulle alisteista.

Tomi Humalisto käsittelee väitöskirjassaan valotyön prosesseihin liittyviä teatterityön konventioita. Hän nostaa esiin ”alistettujen eetoksen”. Tällä tarkoitetaan sitä, että teattereiden teknisiksi määritellyt työt mielletään taiteellisia vähäarvoisemmiksi. (Humalisto 2012, 71-119)

Humalisto pohtii myös taiteellisen ja teknisen suunnittelijan rooleja. Konventionaalisessa teatterityössä on selkeä jako luovan taiteilijan ja toteuttavan teknikon välillä. Tällaista jakoa Humalisto ei enää pidä itsestään selvyytenä:

”Voin hyvin kuvitella suomalaisessa ammattikentässä tilanteita joissa suunnittelijan operaattorina on suunnittelukokemusta omaava henkilö tai saman koulutuksen suorittanut toinen suunnittelija. Tällöin on tavallista, että toimenkuvat nojaavat hyväksytyihin toimintamalleihin siitä kuka päättää ja kuka toteuttaa. Sama tilanne voisi kuitenkin muodostua jaetuksi suunnitteluksi työnjaon sopimusta muuttamalla. Toteuttavan tahon luovuus saattaa välittyä suunnittelijan ratkaisuihin, mutta yleensä tätä ei pidetä jaettuna suunnitteluna. Suunnittelun jakaminen toteutuu helpommin, mikäli toimenkuvat sovitaan jo lähtökohtaisesti tasaveroisiksi.”
(Humalisto 2012, 119)

2 TUTKIMUSMENETELMISTÄ

2.1 *Tulevaisuuksien tutkimuksesta*

Tämän tutkimuksen tarkoituksiksi on määritelty valo- ja äänityön mahdollisten tulevaisuuksien kartoittaminen ja välineiden tarjoaminen sellaisen päätöksenteon tueksi, joka voi vaikuttaa mahdollisten tulevaisuuksien toteutumiseen. Tavoitteesta johtuen olen valinnut tutkimusmenetelmät pääosin tulevaisuuksien tutkimuksen piiristä. Tulevaisuuksien tutkimus on monitieteellinen tiedonala, jonka tarkoituksena on kartoittaa mahdollisia, toivottavia tai todennäköisiä tulevaisuuksia (Tulevaisuuden tutkimuksen seura 2012).

Tulevaisuuksien tutkimus ei ole ennustavaa. Lähtökohtana on, että tulevaisuuteen voidaan vaikuttaa päätöksillä ja valinnoilla. Tulevaisuus toteutetaan yhteisöissä ja siihen vaikuttavat ihmisten toiveet, pyrkimykset ja tahtotilat. Yhteisöissä tehdyt päätökset vaikuttavat siihen, minkälaiseksi tulevaisuus muodostuu. Tulevaisuuksien tutkimuksen avulla voidaan löytää mahdollisia, toivottuja tulevaisuuksia ja erilaisia polkuja, jotka niihin todennäköisesti johtavat. (esim. Internetix 2012)

Käytän käsitettä *tulevaisuuksien tutkimus* tähän asti yleisemmin käytetyn tulevaisuudentutkimus -käsitteen sijaan muutamista syistä:

- Tulevaisuuksien tutkimuksessa tutkitaan vaihtoehtoisia mahdollisia tulevaisuuksia, joita on monta, eikä vain yhtä.
- Englanninkielisissä lähteissä käytetään käsitettä *futures studies* (esim. Bell 2000).
- Alan tutkijoiden ja asiantuntijoiden kanssa käymäni keskustelun perusteella käsitettä tullaan jatkossa mitä ilmeisimmin käyttämään monikkomuodossa myös Suomessa.

Tulevaisuuksien tutkimus poikkeaa muista tieteen aloista siinä, että tutkittavaa asiaa ei empiirisessä mielessä ole olemassa. Siitä ei voi tehdä aistinvaraisia havaintoja eikä sitä voi tarkastella tai mitata millään teknisellä havainnointivälineellä. Tulevaisuus on olemassa vain ajateltavissa olevina mahdollisuuksina. Tulevaisuus itsessään on kontingentti eli ”satunnainen”, se voi esiintyä tai olla esiintymättä. Eri tieteenalojen piireissä hyväksytään erilaisia tapoja perustella tietoa todeksi. Tulevaisuuksien tutkimuksessa hyväksytään

myös sellainen tieto, joka on perusteluiltaan näkemyksellistä tai kontingenttia. (Malaska 2003, 11)

2.2 Wendell Bellin määritelmiä tulevaisuuksien tutkimuksesta

Tässä tutkimuksessa sovellettu näkemys tulevaisuuksien tutkimuksesta pohjautuu Wendell Bellin määrittelyihin. Bell määrittelee tulevaisuuksien tutkimuksen tarkoituksia yleisellä tasolla seuraavasti:

”The purposes of futures studies are to discover or invent, examine and evaluate, and propose possible, probable and preferable futures.” (Bell 2000, Vol. 1, 73)

Olen muotoillut Bellin ajatuksen suomenkielelle seuraavasti:

Tulevaisuuksien tutkimuksen tarkoituksina on löytää tai keksiä, tutkia ja arvioida sekä ehdottaa mahdollisia, todennäköisiä ja toivottavia tulevaisuuksia.

Bellin määritelmän voi tulkita sisältävän myös ajatuksen tiedonintressistä. Mahdollisten ja toivottavien vaihtoehtojen etsimisen ja kartoittamisen voidaan ajatella merkitsevän sitä, että tulevaisuuteen voi vaikuttaa. Siksi tutkimuksella on ymmärtämisen ohella toiminnallinen tiedonintressi.

Oman suomenokseni mukaan esitettynä Bell määrittää Tulevaisuuksien tutkimukselle yhdeksän päätehtävää:

- mahdollisten tulevaisuuksien tutkiminen
- todennäköisten tulevaisuuksien tutkiminen
- tulevaisuudenkuvien tutkiminen
- tulevaisuuksien tutkimuksen tietoperustan tutkiminen
- tulevaisuuksien tutkimuksen eettisen perustan tutkiminen
- tulkinta menneisyydestä ja sen vaikutuksesta nykyisyyteen
- tiedon ja arvojen yhdistäminen yhteisön toiminnan suunnittelussa
- demokraattisen osallistumisen lisääminen tulevaisuuksien kuvaamisessa ja suunnittelussa
- keskustelu ja määrätynlaisen tulevaisuudenkuvan puolustaminen.

(Bell 2000, Vol. 1, 75-97)

Tämä tutkimus keskittyy Bellin määrittämistä tehtävistä etenkin kolmeen ensimmäiseen. Myös menneisyyden tulkinnalla on oma osuutensa lähihistori-
aa koskevan luvun ja muun taustatiedon muodossa. Tiedon ja arvojen yhdis-
täminen sekä demokraattisen osallistumisen lisääminen jäävät lähinnä tämän
tutkimuksen soveltajien tehtäväksi. Keskustelu ja määrätynlaisen tulevaisuu-
denkuvan puolustaminen sisältyvät tämän tutkimuksen jatkoksi ajateltuun
tulevaisuuskuvien testaamiseen Delfoi-paneelissa.

2.3 Tulevaisuuksien tutkimuksen ontologiasta, epistemologiasta ja traditiosta

Tulevaisuuksien tutkimus pohjautuu lähinnä postpositivistiseen epistemolo-
giaan ja subjektivistiseen tiedonkäsitykseen. Tässäkään tutkimuksessa ei pyri-
tä etsimään totuutta valo- ja äänityön luonteesta, vaan kartoittamaan alalla
työskentelevien ja siihen vaikuttavien ihmisten käsitystä valo- ja äänityöstä ja
sen tulevaisuudesta, sekä heidän erilaisia näkökantojaan ja argumenttejaan.

Tutkimuksella itsellään on mitä ilmeisimmin vaikutuksia tutkittavien toi-
mintaan ja sitä kautta koko alan tulevaisuuteen, mikä tuo siihen mukaan toi-
mintatutkimuksen piirteitä. Tutkimuksen tiedonintressiä voi siis luonnehtia
yhtäältä ymmärtämiseksi ja toisaalta vaikuttamiseksi.

Yksi keskeisistä tulevaisuuksien tutkimuksen menetelmistä on Delfoi, jonka
tieto-opillista pohjaa on kuvattu popperlaiseksi (esim. eDelfoi-info 2012).
Delfoi-menetelmää kuvataan tarkemmin seuraavassa luvussa 2.4. Delfoi-
menetelmästä.

Popper edusti postpositivismia ja subjektivismia. Tässäkin tutkimuksessa
tukeudutaan haastateltavien subjektiivisiin käsityksiin. Tulevaisuuksien tut-
kimuksella on kuitenkin juurensa kovien tieteiden puolella, ja nykyaikaisen
Delfoin historia ja traditio on yhteydessä objektivistiseen tiedonkäsitykseen.
Jos analyttisillä tekniikoilla ja matemaattisilla malleilla ei ole voitu ratkaista
ennusteongelmaa, on Delfoi-tekniikkaa pidetty eräänlaisena viimeisenä kei-
nona (Mannermaa 1999, 153).

Mannermaan luonnehdinnan voidaan ajatella sisältävän ajatuksen siitä,
että tieto on pääsääntöisesti luonteeltaan absoluuttista ja tietäjästä riippuma-
tonta. Tietoa edustavat data ja matemaattiset mallit. Vasta viimeisessä hädäs-
sä voidaan ottaa avuksi menetelmä, jossa subjektiivisille kokemuksille ja tun-
temuksille voidaan antaa jotain painoarvoa. Kaukana ei ole ajatus siitä, että

kovien tieteiden maailmassa tulevaisuuksien tutkimuksen ja ainakin Delfoin subjektivistisine tiedonkäsityksineen ajateltiin aikoinaan edustavan jonkinlaista epätiedettä, samoin kuin subjektivististen lähestymistapojen yleensä.

Tulevaisuuksien tutkimus, ja Delfoi sen yhtenä menetelmänä, sijoittuu siis pääosin taloustieteiden, yhteiskuntatieteiden ja luonnontieteiden traditioon. Tähän traditioon näyttää liittyvän myös subjektiivisen tiedon kyseenalaistaminen. Erich Jantsch oli itävaltalainen systeemiteoreetikko, joka ryhtyi jo 1960-luvulla soveltamaan subjektiivista tietoa teknologian kehitykseen liittyvissä ennusteissa. OECD:n julkaisemassa teoksessa *Technological Forecasting in Perspective* Jantsch kuvaa subjektiiviseen tietoon liittyviä asenteita ja ennakkoluuloja W.H. Audenin satiirista runoa lainaten:

*“Thou shalt not answer questionnaires
Or quizzies upon world affairs
Nor with compliance
Take any test. Thou shalt not sit
with statisticians nor commit
A social science.” (Jantsch 1967, 49)*

Oiva Ketonen pohdiskeli subjektiivisen tiedoin merkitystä 1980-luvulla seuraavasti:

”Toinen olennainen kaikkea tulevaisuuden tietämistä haittaava inhimillinen seikka on ihmisen puutteellinen kyky ennakoita omia reaktioitaan ja elämyksiään tulevissa tilanteissa. Voimme tietää täsmälleen, millainen maisema avautuu eteemme jonkin kukkulan laelta, mutta emme voi ennakoita niitä tunteita ja mielialoja, joita se meissä herättää. Vastaavasti voimme ennustaa likipitäen oikein tietyn tilanteen ulkoiset puitteet, mutta emme omaa reaktiotamme, jonka se meissä herättää ja joka saattaa ratkaista, mitä sitten tapahtuu.” (Ketonen 1985, 17)

Popperlaisesta taustastaan huolimatta tulevaisuuksien tutkimuksen soveltaminen ihmistieteissä ja varsinkin taiteessa näyttää jääneen melko vähälle. Näkemykseni mukaan tämä voi johtua tiedonalan leimautumisesta talous- ja yhteiskuntatieteilijöiden menetelmäksi.

2.3.1 Delfoi-menetelmästä

Tutkimukseni on tarkoitettu sekä itsenäiseksi haastattelututkimukseksi että mahdollisen Delfoi-prosessin ensimmäiseksi osaksi. Delfoi-prosessin edellytykset ovat alusta alkaen ohjanneet aineistohankintaa ja koko työtä; esimerkiksi teemakysymysten asettelua ja haastateltavien valintaa. Tästä syystä katson tarpeelliseksi kuvata tarkemmin itse Delfoi-menetelmää, vaikka varsinaista Delfoi-prosessia ei tämän liseniaattitutkimuksen puitteissa olekaan viety loppuun asti.

Nykyajan Delfoi-tekniikka kehitettiin Yhdysvalloissa RAND-tutkimuskeskuksessa 1960-luvulla älykkään väittelyn menetelmäksi. Siinä pyrittiin tietoisesti irti osaottajien persoonallisten ominaisuuksien ja valta-aseman vaikutuksesta, jotta kullakin keskustelijalla olisi yhtä suuri painoarvo keskustelussa. Siksi osallistumisesta tehtiin anonyymi. Keskustelut vaiheistettiin kierroksiksi, joiden avulla kommentointi ja väittely etenivät systemaattisesti. (Linturi 2005)

Harold A. Linstone ja Murray Turoff määrittivät 1970-luvulla Delfoi-prosessin strukturoiduksi ryhmäviestinnäksi. Toimiakseen ryhmäviestinnän prosessi vaatii ryhmän jäsenille annettavaa, heidän mielipiteitään ja väittämiään koskevaa palautetta, jäsenten mielipiteiden ja väittämien arviointia ryhmässä, ryhmän jäsenten mahdollisuutta tarkistaa näkemyksiään ja jonkin aseteista anonymiteettiä. (Linstone & Turoff 1975, 3)

Delfoi on luonteeltaan laadullista tutkimusta, jonka avulla hankitaan uutta tietoa, arvioita ja perusteltuja mielipiteitä tarkasteltavaan asiaan tai ilmiöön liittyvistä tulevaisuuden mahdollisuuksista, uhkista ja vaihtoehdoista. Delfoi-prosessissa asiantuntijoista kootun ryhmän – eli paneelin – tieto ja oletukset tutkittavasta asiasta pyritään saamaan esille. Prosessin tarkoituksena ei ole tuottaa varsinaista ennustetta tulevaisuudesta. Sen sijaan tuotetaan tietoa siitä, millainen tarkasteltavan asian tai ilmiön tulevaisuus voi asiantuntijoiden mielestä olla. Menetelmää käytetään Suomessa ja muualla maailmassa laajasti eri alojen erilaisissa tutkimushankkeissa. Delfoita käytetään myös käytännön työelämässä ja yritystasolla benchmarkkauksessa. (Rubin 2012, 8.)

Delfoi-prosessissa tulevaisuusväittämiä testataan asiantuntijoista ja asianosaisista koostuvassa paneelissa. Prosessissa testataan tulevaisuusväittämien todennäköisyyttä ja toivottavuutta. Lisäksi kerätään väittämien argumentteja. Delfoi-prosessissa pyritään etsimään sekä yhteisiä näkemyksiä että sellaisia

näkemyksiä, joista ollaan erimielisiä. Molemmat ovat arvokkaita. (esim. eDel-foi – Delfoi-metodi 2012)

Delfoi-menetelmän olennainen ero muihin haastattelumenetelmiin nähden on se, että haastatteluissa saatu tieto kierrätetään takaisin vastaajille. Toisella vastauskierroksella he voivat perustella valintojaan ja kommentoida muiden vastauksia. Näin muodostuu Delfoille ominainen iteraatio, jota toistetaan kaksi tai kolme kertaa. Asiantuntijoilla on jokaisella kierroksella mahdollisuus syventää näkemyksiään ja myös muuttaa vastauksiaan. (Linturi 2005)

Tämän tutkimuksen ensimmäisen osan (tämä liseniaattityö) tuottama aineistoa ja aineistoanalyysi muodostavat sekä itsenäisen haastattelututkimuksen että Delfoi-prosessin ensimmäisen kierroksen.

2.3.2 Delfoin pääperiaatteet

Rubinin mukaan Delfoi-tutkimuksessa noudatetaan kuutta pääperiaatetta:

1. Anonymiteetti
2. Iteraatio
3. Kommunikatiivisuus
4. Perusteltu palaute
5. Määritelty asiantuntijuus
6. Oppiminen.

(Rubin 2012, 8-9)

Anonymiteetti merkitsee sitä, että asiantuntijat eivät pääse näkemään, kuka vastaa mihinkin kysymykseen. Anonymiteetti mahdollistaa sen, että asiantuntijat voivat vastata vaikeisiin kysymyksiin ilman pelkoa esimerkiksi siitä, että heidän mielipiteensä aiheuttaisivat ongelmia heidän työpaikallaan tai muussa viiteryhmässään. (ks. myös Kuusi 2003, 135, Kuusi 2012)

Iteraatiolla tarkoitetaan tietojen induktiivista kierrättämistä. Iteraatio toteutetaan järjestämällä tavallisesti vähintään kolme kyselykierrosta. Kunkin kierroksen tulos on seuraavan lähtökohta. Uusi tieto karttuu jo kerätyn perusteella. Ensimmäisellä kierroksella kartoitetaan yleensä mielipiteitä tutkittavan asian, ilmiön tai kehityskulun yleisistä tulevaisuustiloista. (ks. myös Kuusi 2012)

Kommunikatiivisuudella tarkoitetaan sitä, että asiantuntijat saatetaan vuorovaikutukseen keskenään. Tässä suhteessa Delfoi poikkeaa tavanomaisista haastattelututkimuksista. Asiantuntijat voivat esimerkiksi muuttaa omia mie-

lipiteitään tutustuttuaan toisten ideoihin ja argumentteihin. Anonymiteetti mahdollistaa sen, että myös oman alansa mielipidejohtajina pidetyt panelistit voivat uutta tietoa saadessaan muuttaa mielipidettään ilman, että he ”menettävät kasvonsa”.

Perusteltu palaute tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa ei riitä pelkkä mielipide, vaan panelisteilta halutaan myös perustelu mielipiteelleen. Delfoin toisella ja kolmannella kierroksella panelisti rastittaa asteikolta sen vaihtoehdon, joka parhaiten kuvaa hänen mielipidettään. Sen lisäksi häntä pyydetään kertomaan, miksi hän valitsi juuri sen vaihtoehdon. Jokainen joutuu sekä valitsemaan, että perustelevaan valintansa.

Määritelty asiantuntijuus: Teollisessa yhteiskuntavaiheessa korostetaan asiantuntijuuden ja erikoistumisen merkitystä. Moderniin asiantuntijuuteen liittyy hierarkia, joka toistuu kaikissa sosiaalisissa rakenteissa kuten koulutusohjelmissa ja ammattinimikkeissä. Asiantuntijuuden ymmärtäminen ja tutkimuksen kannalta parhaiden asiantuntijoiden nimeäminen on Delfoi-prosessin onnistumisen kannalta tärkeää.

Oppiminen: Onnistunut Delfoi-prosessi on syvälinen oppimis- ja kehitysprosessi myös Delfoihin osallistuville panelisteille.

Osmo Kuusen mukaan Delfoi-tutkimus etenee tyypillisesti seuraavan konseptin mukaan:

1. tutkimusongelman rajaaminen ja tutkimuksen tavoitteiden määrittely
2. suunnittelevan tutkijaryhmän kokoaminen tutkimuksen toteuttamista varten
3. varsinaisen asiantuntijapaneelin nimeäminen
4. kyselylomakkeen rakentaminen, testaaminen ja korjaus ensimmäistä kyselykierrosta varten
5. ensimmäinen kyselykierros joko kirjallisena (tai atk-avusteisena) tai suullisena haastattelukyselynä
6. ensimmäisen kyselykierroksen vastausten analyysi
7. toisen kierroksen kyselylomakkeen rakentaminen ja mahdollinen testaus
8. toisen kyselykierroksen toteuttaminen ja vastausten arviointi
9. raportointi tutkimuksen tuloksista

(Kuusi 2012)

2.3.3 Asiantuntijoiden valinta ja paneelin koko

Delfoi on asiantuntijamenetelmä. Asiantuntijuuden tulee olla moniäänistä. On tärkeää, että asiantuntijaryhmässä on edustettuna erilaisia lähestymistapoja ja näkökulmia tarkasteltavaan ilmiöön tai asiaan (esim. Rubin 2012, Kuusi 2012, Linturi 2005).

Delfoi-prosessissa tuotetaan erilaisia hypoteeseja ja väitteitä, jotka saateetaan avoimen asiantuntijatestin ja argumentoinnin kohteiksi. Prosessissa pyritään seulomaan erilaisia näkemyksiä yhteisiksi tai erimielisiksi yhteisönäkemyksiksi. Molempia lopputulemia pidetään arvokkaina. Erimielisiä voidaan olla argumenttien lisäksi tavoitteista, vaihtoehtojen todennäköisyydestä, halettavuudesta ja arvoista. (Linturi 2005)

Panelisteista tulisi löytyä kokemusta sekä ammatillisia tietoja ja taitoja. Lisäksi panelisteilla tulee olla ennustuskykyä, mielikuvitusta ja luovuutta sekä kykyä nähdä malleja siellä, missä muut näkevät vain satunnaisia elementtejä. Paneelin ei kuitenkaan tarvitse koostua pelkästään asiantuntijoista ja ammattilaisista; maallikot voivat tuoda esiin näkökulmia jotka jäävät ammattilaisilta huomaamatta. (Kuusi 2012)

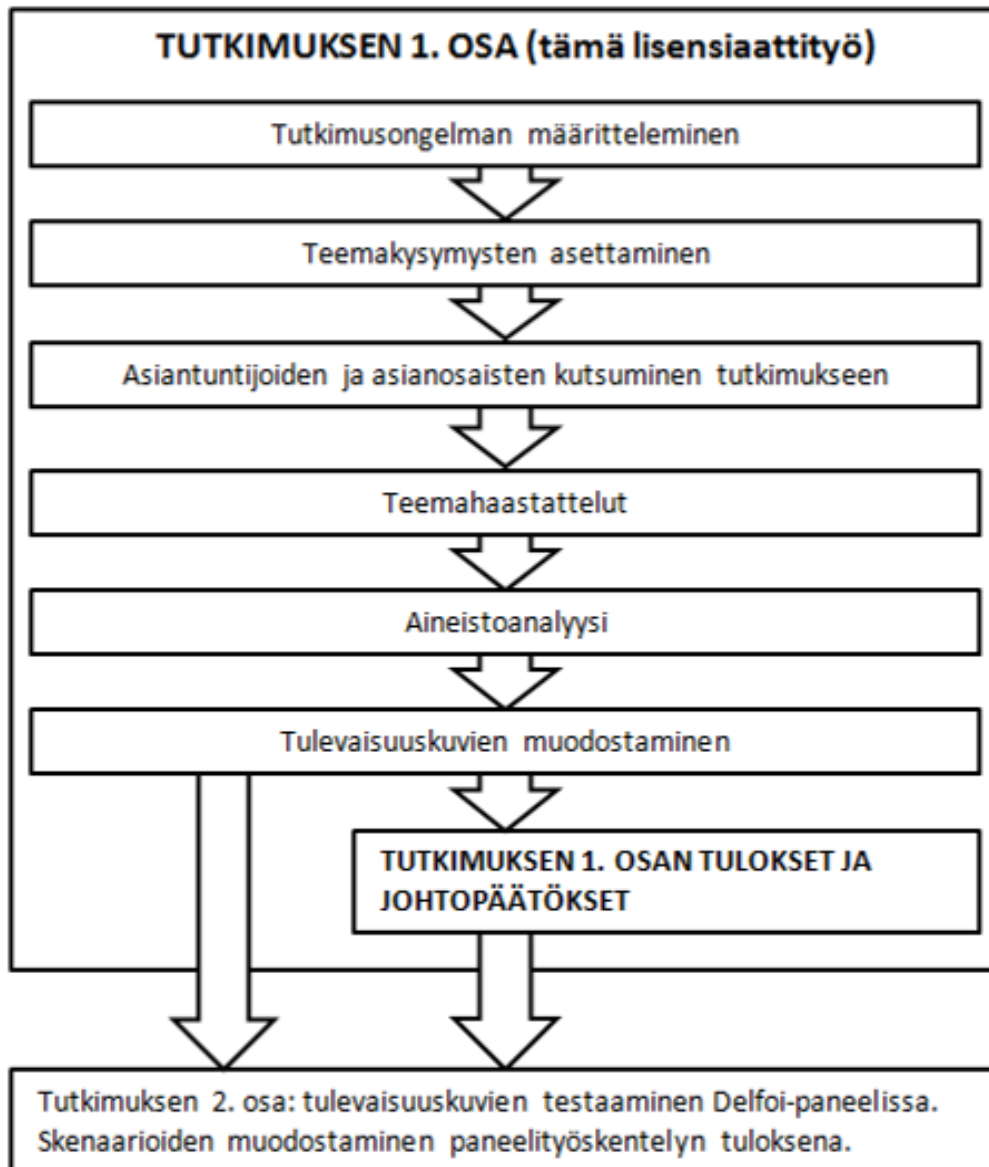
Tulevaisuuksien tutkimuksella on toimintatutkimuksen piirteitä. Voidaan ajatella, että tulevaisuudennäkemyksiä kannattaa kysyä varsinkin heiltä, joilla on mahdollisuus vaikuttaa tulevaisuuteen. Siksi on tärkeää, että paneelissa on mukana henkilöitä, joilla voidaan odottaa olevan vaikutusmahdollisuuksia.

Asiantuntijapaneelin kokoonpanossa laatu onkin tärkeämpää kuin koko. Osmo Kuusi kuvaa laadun merkitystä pohtimalla tulevaisuuksien tutkimista diktatuurissa. Jos Neuvostoliitossa olisi 1930-luvun alussa tehty arvio tavasta, jolla maa teollistetaan, yhden miehen – Stalinin – muodostama paneeli olisi ollut asiantuntevampi kuin tuhannen muun asiantuntijan. (Kuusi 2012)

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Delfoi-menetelmän sovellus tässä tutkimuksessa

Tutkimuksen työnkulkua on kuvattu kaaviossa 1.

KAAVIO 1.
Tutkimuksen työnkulku.

3.2 Tutkimusongelman määritteleminen

Tutkimusongelman määrittelyä on kuvattu kappaleessa *Tutkimuksen kohde, tutkimusongelma ja tutkimuksen tavoitteet*. Keskeiseksi tutkimusongelmaksi määriteltiin kysymys:

Missä määrin valo- ja äänityön teknillistä ja taiteellista osaamista tai työtehtäviä on tarkoituksenmukaista eritellä ja tarkastella toisistaan erillään? Vastaavatko teatterialan valo- ja äänityön koulutuksen taiteelliset ja tekniset jaottelut ja painotukset teatterityön nykyisiä ja tulevia tarpeita, ja tukevatko ne taiteenalan kehitystä?

Osmo Kuusen mukaan Delfoi-tutkimukseen soveltuvat erityisesti ”kuumat” aihealueet, jotka ovat vielä hahmottomattomia ja kiistanalaisia (Kuusi 2012). Oman näkemykseni mukaan tutkimusongelmani täyttää nämä kriteerit, josta syystä Delfoi on johdonmukainen valinta tutkimusmetodiksi.

Jotta tutkimusongelmaan pääsi käsiksi, tuli määritellä erilaisia näkökulmia joista kysymystä voi tarkastella. Tämä prosessi tapahtui suurelta osin Otavan opistolla järjestettävissä pajoissa Delfoi-metodiyhteisön avustuksella. Prosessia edesauttoi myös Teatterikorkeakoulun Valo- ja äänisuunnittelun laitoksen henkilökunta kommenteillaan ja ajatuksillaan. Voidaan sanoa, että suunnitteleva tutkijaryhmä koostui allekirjoittaneesta, Delfoi-metodiyhteisöstä sekä Valo- ja äänisuunnittelun laitoksen henkilökunnasta. Suunnittelun tuloksena syntyivät seuraavassa kappaleessa esitellyt teemakysymykset.

3.3 Teemakysymysten asettaminen

Teemahaastatteluita varten laadittiin haastattelupohja, jossa kysymykset jaettiin kymmeneen aihealueeseen:

1. Valon asema esittävässä taiteessa
2. Äänen asema esittävässä taiteessa
3. Yleisö
4. Yleisön tavoittaminen
5. Valo- ja äänityön sisällöt
6. Valon ja äänen työtavat ja työryhmien rakenne
7. Teknologian kehitys ja ympäristökysymykset
8. Esittävän taiteen instituutiot
9. Esittävän taiteen tuotantotalous

10. Taiteen ja teknologian suhde

Haastattelupohja on esitetty liitteessä 1.

Teemahaastattelun kohdat *1. Valon asema esittävässä taiteessa* ja *2. Äänen asema esittävässä taiteessa* olivat kaksiosaisia: haastateltavilta pyydettiin luonnehdintaa sekä nykytilanteesta että tulevaisuudesta. Nykytilannetta koskevan kysymyksen tarkoituksena oli muodostaa seuraaville tulevaisuutta kartoittaville teemakysymyksille lähtökohta; kuvaus siitä, missä olemme nyt. Teemakohtien 1. ja 2. kohdalla aihepiiriä jaoteltiin kolmeen osa-alueeseen: näyttämö, AV-media ja uusi media.

Koska tämä tutkimus sijoittuu ensisijaisesti teatterin maailmaan, ei haastateltavien joukossa ollut AV-median tai uuden median ammattilaisia. AV-mediaa ja uutta mediaa käsiteltiin lähinnä siitä syystä, että niiden hyödyntäminen on esittävän taiteen yhteydessä ilmeistä teatterin tukena monissa eri rooleissa, esimerkiksi jakelu- ja markkinointikanavana. Sosiaalista mediaa voidaan käyttää apuna myös luovassa prosessissa.

Tulevaisuutta luotaavat teemakysymykset 3.-10. muodostettiin siten, että tiedossa olevat valo- ja äänityöhön vaikuttavat aihealueet tulisivat katetuiksi mahdollisimman hyvin, ottaen huomioon tutkimukselle asetetut tavoitteet. Teemakysymysten muodostamisessa tavoitteena oli, että haastatteluiden pohjalta voisi myöhemmin muodostaa tulevaisuuskuvia testattavaksi tutkimuksen jatko-osassa.

Teemakysymyksessä 3. haluttiin kartoittaa näkemyksiä siitä, minkälaiselle yleisölle esittävää taidetta tehdään vuonna 2020, ja miten yleisön odotukset voivat vaikuttaa valo- ja äänityöhön.

Teemakohdassa 4. haluttiin lähinnä paneutua kysymykseen siitä, miten sähköinen media vaikuttaa yleisön käyttäytymiseen tulevaisuudessa. Tuleeko yleisö teatteriin? Kilpaileeko sähköinen media teatterin kanssa samasta yleisöstä? Millaisia vaikutuksia tällä asetelmalla voi olla tutkimusalueeseen?

Teemakohdassa 5. pohdiskellaan työnsisältöjä tulevaisuudessa. Voidaan ajatella, että sekä sisältöjen että välineiden kehittyminen voivat vaikuttaa työnsisältöihin ja toimenkuviin, mutta miten?

Teemakohdassa 6. pohdittiin tulevaisuudennäkymiä tiimityön ja työtiimien kokoonpanon osalta. Näin haluttiin löytää näkökohtia, jotka voivat liittyä tiimien sisäisen tehtävänjaon sekä tiimien koon ja kokoonpanon muutoksiin.

Kohdassa 7. keskusteltiin näköpiirissä olevasta valo- ja ääniteknologian kehityksestä ja ympäristökysymysten – esimerkiksi energiankulutus, kierrätys ja kestävä teknologiakehitys – mahdollisesta vaikutuksesta valo- ja äänityöhön.

Teemassa 8. käsiteltiin esittävän taiteen instituutioiden – esimerkiksi laitosteattereiden ja ammattiyhdistysten – merkitystä tutkimusalueen tulevaisuuteen.

Kohdassa 9. pohdittiin taloudellisten vaatimusten vaikutusta valo- ja äänityöhön. Tuotantotaloudellisia tekijöitä voivat olla esimerkiksi tilankäytön tehokkuus, tuotantojen ajoitus, sekä henkilö- ja välineresurssien käyttö.

Viimeisessä teemakohdassa 10. pohdittiin yleisellä tasolla, voivatko taide ja teknologia olla tulevaisuudessa toisilleen vieraita.

3.4 Asiantuntijoiden ja asianosaisten valinta ja kutsuminen tutkimukseen

Asiantuntijoiden ja asianosaisten valinnassa pyrittiin siihen, että teattereiden valo- ja äänityön tulevaisuuteen vaikuttavat henkilöryhmät olisivat mahdollisimman hyvin edustettuina sekä osaamisalueen eli kompetenssin, että intressin osalta. Intressillä tarkoitetaan tässä yhteydessä esimerkiksi työnantajan ja työntekijöiden edustajien mahdollisia erilaisia intressejä.

Teatterialalla on tyypillistä, että alalla työskentelevät ihmiset asettuvat usein moneen rooliin sekä osaamisalueen että intressin osalta. Esimerkiksi ohjaaja, tuottaja ja dramaturgi voivat edustaa myös teatterin johtoa. Teatterialan tutkija voi itsekkin olla esiintyvä taiteilija. Valo- ja äänisuunnittelija voi toimia myös teknologian kehittäjänä tai esimiehenä. Palveluyrittäjä ja freelancer voivat olla yhtä aikaa sekä työntekijöitä että työnantajia. Yleisön edustaja voi itse toimia harrastajateatterissa.

Yhdellä asiantuntijalla voi olla monia osaamisalueita ja intressejä, ja hänen tehtävänsä voi muuttua produktiosta toiseen. Näistä syistä asiantuntijoiden ”lokeroiminen” ei ollut mahdollista eikä perusteltua. Lähtökohdaksi otettiin se, että paneelin edustaman asiantuntijuuden tulee muodostaa matriisi, jossa erilaisten intressien, toimenkuvien ja osaamisalueiden tulee olla mahdollisimman tasaisesti edustettuna. Paneeliin valittiin myös kaksi yleisön edustajaa, joiden tiedettiin olevan aktiivisia teatterissäkävijöitä. Toinen heistä osoitautui tosin myös harrastajateatteriaktiiviksi.

Koska oli odotettavissa, että sekä osaamisalueet että intressit tulevat ”sekoittumaan”, määriteltiin tutkimuksen alussa kahdeksan rooliryhmää erottelamatta sen tarkemmin intressejä ja kompetensseja. Nämä rooliryhmät olivat:

- A) Ohjaajat, tuottajat, dramaturgit, koreografit
- B) Teattereiden johto, luottamushenkilöt, teatterilaitoksen kehittäjät
- C) Valo- ja äänityön opettajat ja opiskelijat
- D) Teatteritieteilijät, taiteen tutkijat, mediatutkijat
- E) Teknologian kehittäjät ja toteuttajat, AV-järjestelmien suunnittelijat
- F) Valo- ja äänisuunnittelijat, valo- ja äänitaiteilijat, mestarit
- G) Näyttelijät, tanssijat, tarpeistonhoitajat, puvustajat
- H) Kriitikot, yleisö, kuulijat, katsoja

Tunnistamattomuus on Delfoi-prosessin keskeinen periaate (esim. Kuusi 2004, 135). Prosessin kannalta ei ole hyväksi, jos esitetyt näkemykset liitetään nimettyyn esittäjään. Haastateltavien kanssa sovittiin siitä, että heidän nimensä voidaan julkistaa, mutta vastauksia ei julkaistussa tutkimuksessa yhdistetä nimiin. Tästä syystä olen dokumentoinut tähän tutkimukseen osallistuneiden asiantuntijoiden ja asianosaisten nimet ja haastatteluajankohdat, mutta jättänyt nimet mainitsematta aineiston kuvauksissa, analyysissä ja synteesissä. Tutkimukseen pyydettyjen henkilöiden etsimisessä auttoi varsinkin Delfoi-yhteisö ja Valo- ja äänisuunnittelun laitoksen henkilökunta.

Paneelin kokoonpano muodostui seuraavaksi:

Auvinen, Janne (haastattelu 18.11.2011)

- teatteritaiteen maisteri (valo- ja äänisuunnittelija)
- toiminut mm. valo- ja äänisuunnittelijana sekä teatterikonsulttina
- työskentelee tätä kirjoittaessa Turussa Logomossa tapahtumajohtajana (Events & Venue Director)

Brauer, Sanna (haastattelu 17.4.2010)

- medianomi ja kasvatustieteen maisteri, pro gradu -tutkielma käsitteli teatterialan koulutusta
- koulutuksen asiantuntija

Hynninen Mikko (haastattelu 26.8.2010)

- valo- ja äänisuunnittelija
- monialainen taiteilija

Jakka Juho (haastattelu 10.5.2011)

- tekninen koulutustausta
- harrastajateatterin ohjaaja
- toimi haastattelua tehtäessä AV-alan teknologiayrityksen Core Factory Oy:n toimitusjohtajana

Karjunen Kimmo (haastattelu 18.12.2009)

- teatteritaiteen maisteri (valo- ja äänisuunnittelija)
- valo- ja videotaiteilija sekä alan opettaja
- toimi haastattelua tehtäessä valotyön lehtorina Teatterikorkeakoulun Valo- ja äänisuunnittelun laitoksella

Kiviluoto Erkki (haastattelu 5.9.2011)

- opettaja
- aktiivinen teatterissa kävijä, yleisön edustaja

Lehtinen Mika (haastattelu 15.2.2010)

- ohjaaja ja teatterialan tutkija
- toimi haastattelua tehtäessä Tampereen yliopiston Tutkivan teatterityön keskuksen johtajana

Långstedt Häkan (haastattelu 8.1.2010)

- kaupallinen korkeakoulutausta
- toimi haastattelua tehtäessä valolaitteita valmistavan SAAS Instruments Oy:n toimitusjohtajana

Molnar Pauli (haastattelu 16.3.2010)

- teatteritaiteen maisteri (valo- ja äänisuunnittelija)
- toimi haastattelua tehtäessä Starlike Oy:n palveluksessa valo- ja äänijärjestelmien suunnittelijana ja myyjänä

Rehtijärvi Antti (haastattelu 17.12.2009)

- teatteritaiteen maisteri (valo- ja äänisuunnittelija)
- työskennellyt mm. valosuunnittelijana ja konsulttina
- toimi haastattelua tehtäessä esitystekniikkakonsulttina

Sandell Jyrki (haastattelu 25.2.2010)

- pitkän linjan äänimies ja äänisuunnittelija
- toimi haastattelua tehtäessä Helsingin kaupunginteatterissa äänisuunnittelijana

Simola Inkariina (haastattelu 12.3.2010)

- opiskellut teatterityötä sekä valo- ja äänisuunnittelua
- toimi haastattelua tehtäessä Helsingin ylioppilasteatterissa ohjaajana ja taiteellisena vastaavana

Sinisalo Jyrki (haastattelu 17.12.2009)

- sähköasentaja ja teatteritaiteen maisteri (valo- ja äänisuunnittelija)
- pitkän linjan teatteri- ja koulutusammattilainen
- toimi haastattelua tehtäessä ammattikorkeakoulu Metropoliasissa teatterialan koulutuksen vetäjänä

Tenhula Ari (haastattelu 11.3.2010)

- Teatterikorkeakoulun tanssitaiteen professori
- tanssija ja koreografi

Tirranen Tomi (haastattelu 17.12.2009)

- pitkän linjan valo- ja äänisuunnittelija
- toimi haastattelua tehtäessä Ryhmäteatterin teknisenä johtajana

Tuovila Timo (haastattelu 15.1.2010)

- insinööri, työskennellyt mm. teatterimekaniikan parissa
- toiminut mm. Teakonin toiminnanjohtajana
- työskenteli haastattelua tehtäessä Suomen kansallisoopperan teknisenä johtajana

Volanen Ilkka (haastattelu 27.12.2009)

- pitkän linjan valo- ja äänisuunnittelija
- valo- ja äänisuunnittelun kunniatohtori

Haastateltavien sijoittumisesta eri osaamis- ja intressiryhmiin tehtiin rekrytointivaiheessa oletuksia, mutta kattavuuden varmistamiseksi asiaa kysyttiin haastatteluiden yhteydessä haastateltavilta itseltään. Henkilöiden jakautuminen eri rooliryhmiin on esitetty kaaviossa 2.

HENKILÖRYHMÄT								
A Ohjaajat, tuottajat, dramaturgit, koreografit								
B Teattereiden johto, luottamushenkilöt, teatterilaitoksen kehittäjät								
C Valo- ja äänityön opettajat ja opiskelijat								
D Teatteritieteilijät, taiteen tutkijat, mediatutkijat								
E Teknologian kehittäjät ja toteuttajat, AV-järjestelmien suunnittelijat								
F Valo- ja äänisuunnittelijat, valo- ja äänitaiteilijat, mestarit								
G Näyttelijät, tanssijat, tarpeistonhoitajat, puvustajat								
H kriitikot, yleisö, kuulijat, katsoja								
Haastateltava	A	B	C	D	E	F	G	H
1		1	1		1	1		1
2			1		1	1		
3	1	1	1		1	1	1	1
4		1	1		1	1	1	
5	1		1		1	1		1
6					1	1		
7		1			1			1
8		1	1		1	1		1
9								1
10	1	1				1		
11			1		1			1
12	1			1			1	1
13	1		1			1	1	1
14								1
15					1	1		1
16	1	1		1				
17	1				1			1
yhteensä	7	7	8	2	11	10	4	12

KAAVIO 2:
Haastateltavien jakaantuminen eri rooliryhmiin.

3.5 Teemahaastattelut

Aineisto kerättiin puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilla. Keskeisenä syy-
nä tämän haastattelumenetelmän valintaan oli se, että haastateltavien ääni ja
odotettavissa olevat ennalta määrittelemättömät näkökohdat haluttiin saada
esille. Teemahaastattelu ottaa huomioon sen, että ihmisten tulkinnat asioista
ja heidän asioille antamansa merkitykset ovat keskeisiä, samoin kuin se, että
merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa (Hirsjärvi & Hurme 2010, 48).
Haastatteluille asetetut edellytykset eivät todennäköisesti olisi toteutuneet, jos
aineisto olisi kerätty esimerkiksi täysin strukturoidulla lomakehaastattelulla.

Teemahaastattelut etenivät keskustellen eivätkä niinkään kysymys-vastaus -
periaatteella. Keskustelunomaisen haastattelun tarkoituksena oli tuoda kuu-
luviin haastateltavien tulkintoja ja merkityksiä, joihin myös Hirsjärvi ja Hur-
me viittaavat yllä.

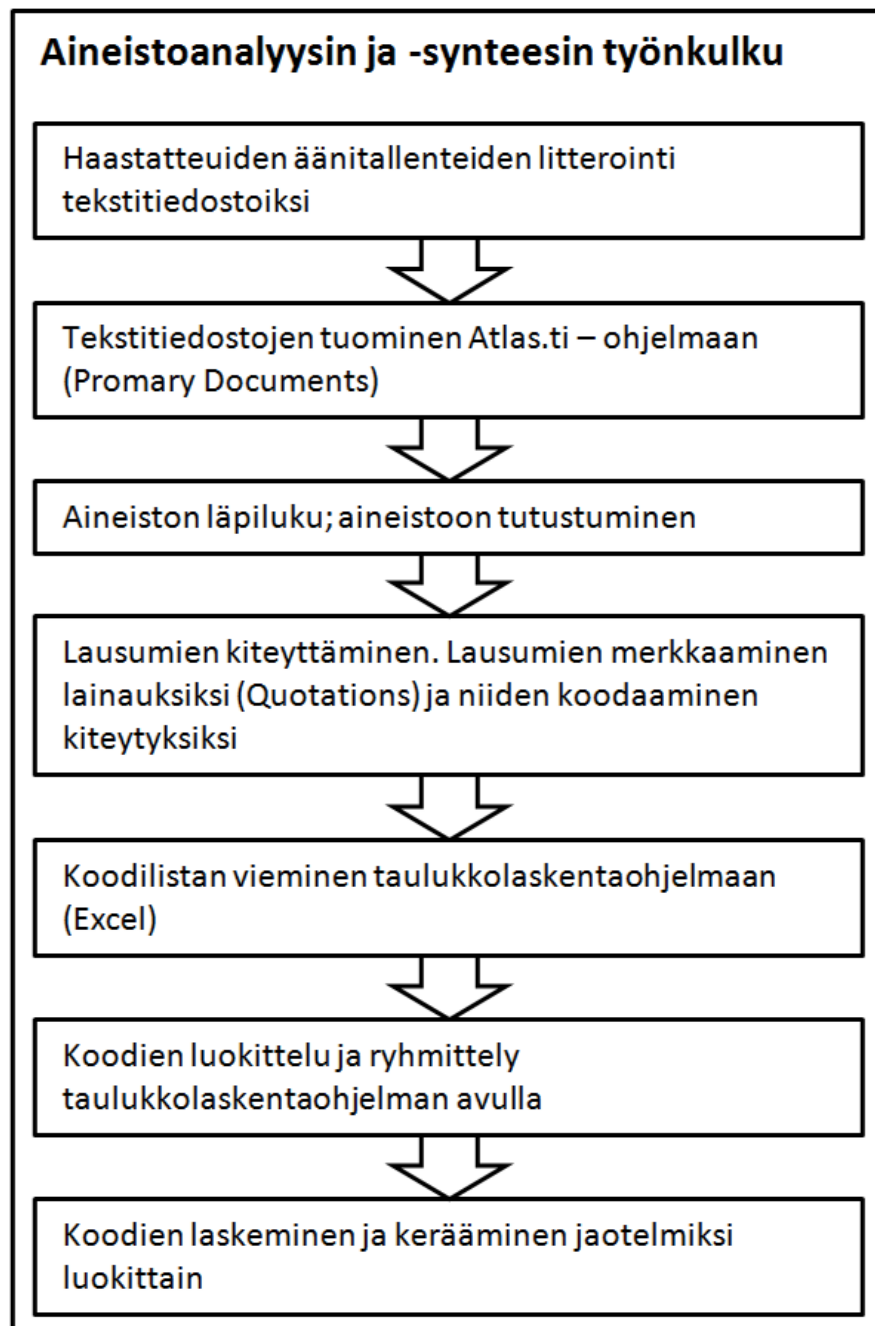
Haastattelut järjestettiin joulukuun 2009 ja lokakuun 2011 välillä. Haastat-
telutilaisuudet olivat kahdenkeskisiä tilaisuuksia, jotka tallennettiin äänitie-
dostoksi. Haastattelijana toimi tämän tutkimuksen tekijä.

Haastatteluita tehdessä oletuksena oli, että kaikki aihealueet eivät ole rele-
vantteja kaikille haastateltaville. Esimerkiksi vain yleisöä edustavan haastatel-
tavan ei voinut odottaa vastaavan kysymykseen valon ja äänen työtavoista ja
työryhmien rakenteesta. Tästä syystä haastateltaville annettiin mahdollisuus
ohittaa kysymys, jonka ei tuntunut kuuluvan hänelle.

3.6 Aineistoanalyysi ja -synteesi

3.6.1 Työnkulku

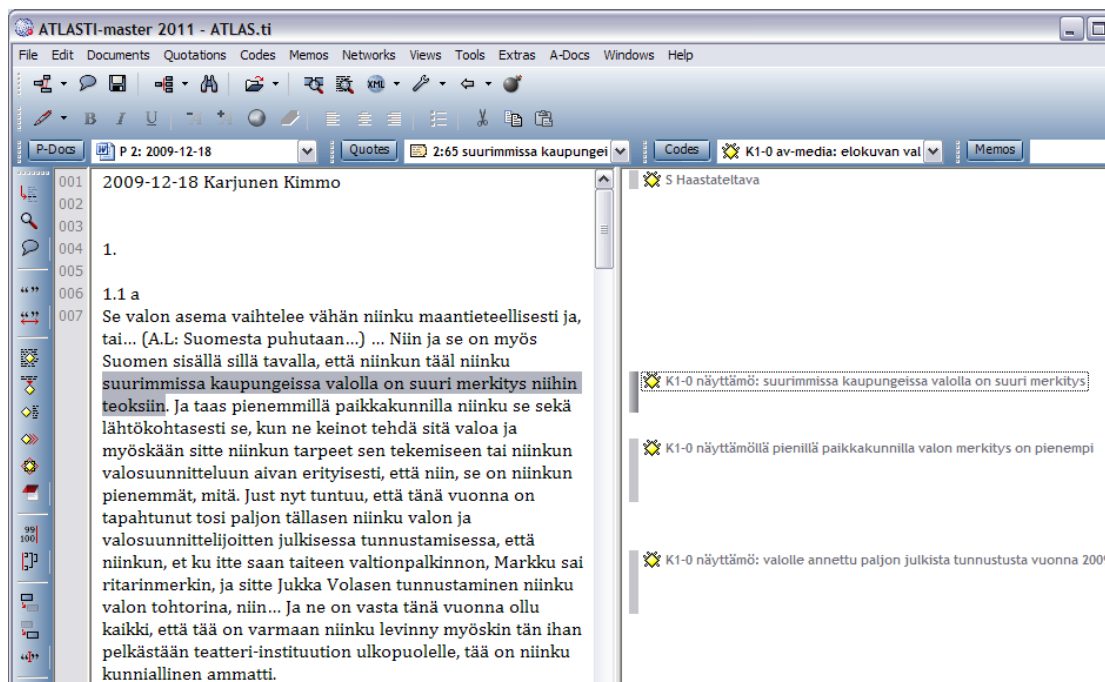
KAAVIO 3.
Aineistoanalyysin ja -synteessin työnkulku.

Koska tutkimukseni aineisto koostuu näkemyksellisestä tulevaisuustiedosta, ei ennen haastatteluita ollut perusteltua tehdä oletuksia siitä, millaisiin mahdollisiin luokitteluihin haastatteluvastaukset voisivat sopia. Tästä syystä päädyin laatimaan luokitteluperusteet aineistolähtöisesti vasta sen jälkeen, kun aineisto oli kerätty ja olin tutustunut siihen. Teemahaastattelulla tuotetun aineiston analyysistä ja synteesisä muodostui sovellus, joka mukailee Hirsjärven ja Hurmeen kuvaamaa aineistolähtöistä työnkulkua (Hirsjärvi & Hurme 2010, 143-149):

1. aineiston lukeminen, aineistoon tutustuminen
2. aineiston tiivistäminen ja kiteyttäminen, kiteytettyjen lausumien merkkautaminen koodeiksi
3. relevanttien luokitteluperusteiden päättely muodostuneiden koodiryhmien sisällön perusteella, koodien luokittelu
4. luokiteltujen, kiteytettyjen lausumien (koodit) yhdistäminen laskemalla koodien lukumäärät ja keräämällä luokitellut koodit yhteen jaotelmiksi.

Tekstin merkkauksessa ja koodauksessa käytetyn Atlas.ti-ohjelman toimintatapaa voidaan verrata perinteiseen olennaisten kohtien alleviivaamiseen ja alleviivauksiin liittyvien muistiinpanojen tekemiseen marginaaliin. Atlas.ti:ssa tekstistä merkataan halutun mittaisia osia (quotations). Tämä vastaa perinteisen tekstin alleviivaamista. Jokainen ”alleviivaus” koodataan, ts. sille annetaan nimi tai määritelmä (code). Tämä vastaa merkinnän tai muistiinpanon tekemistä paperin marginaaliin.

Koodauksen tavoitteena oli kiteyttää jokaisen merkatun haastattelukohtien sisältö mahdollisimman lyhyeksi ja ytimekkääksi lausumaksi. Atlas.ti:ssa saman koodin voi antaa monelle merkkaukselle. Näin tapahtuikin usein siksi, että haastateltavat esittivät samansuuntaisia näkemyksiä. Koodit nimettiin siten, että aihealue näkyy koodissa ensimmäisenä, joka helpotti koodien myöhempiä ryhmittelyä aihealueittain. Kuvassa 4. on koodausnäky Atlas.ti-ohjelmasta.

KUVA 4.

Atlas.ti:n koodausnäkyvä: merkattu teksti näkyy vasemmalla, ja sille annettu koodi oikealla.

3.6.2 Koodien luokittelu, laskeminen ja kerääminen jaotelmiksi

Atlas.ti:ssa muodostetut koodit vietiin ohjelmasta taulukkotiedostoon, jossa ne ryhmiteltiin sisältönsä mukaan. Yksi koodi saattoi sisältää useaan ryhmään kuuluvan näkemyksen.

Taulukkotiedostosta on laskettu myös vastaajien antamien samansuuntaisten kuvausten lukumäärä. Saatuja numerotietoja ei kuitenkaan voi sellaiseenaan käsitellä määrällisenä tutkimustietona. Tämä johtuu siitä, että tietoa ei kerätty esimerkiksi monivalintamenetelmällä, jossa vastaaja olisi valinnut valmiista vaihtoehdoista. Sen sijaan aineisto kerättiin vapaamuotoisilla haastatteluilla, joista litteroitua tekstiä tutkija on tulkinut. Koska vastausten ryhmittäminen ja samankaltaisuus on kuitenkin monissa vastauksissa selkeästi nähtävissä, voi taulukkotiedosta tehdä päätelmiä siitä, minkälaiset tulevaisuudennäkemykset ovat yleisiä ja minkälaiset harvinaisempia tai yksittäisiä.

Toinen merkillepantava asia on se, että aineistossa on usein monta viittaus-ta samaan asiaan. Aineistosta ei ole etsitty tietoa siitä, moniko haastateltavista edusti jotain määrättyä mielipidettä. Koodeja laskemalla ja luokittelemalla saatu numerotieto kertoo ensisijaisesti siitä, montako kertaa jokin näkemys

on löydetty litteroiduista teksteistä. Koodien lukumäärän voi siis katsoa edustavan sitä, miten paljon jostakin asiasta on puhuttu. Koodikoosteiden tarkoituksena onkin kuvata, millaiset näkemykset nousivat puheenaiheiksi enemmän, ja millaiset vähemmän.

Analyysissä ei ensisijaisesti ole etsitty kausaalisia syy-seuraus -suhteita sen takia, että niiden kartoittaminen on suunniteltu tutkimuksen toiseen osaan. Koska argumentit kuitenkin ovat monin paikoin olleet toistuvasti samoja, on kausaalisista suhteista joissakin tapauksissa tehty myös johtopäätöksiä.

4 HAASTATTELUIDEN TULOKSIA KOOSTEENA

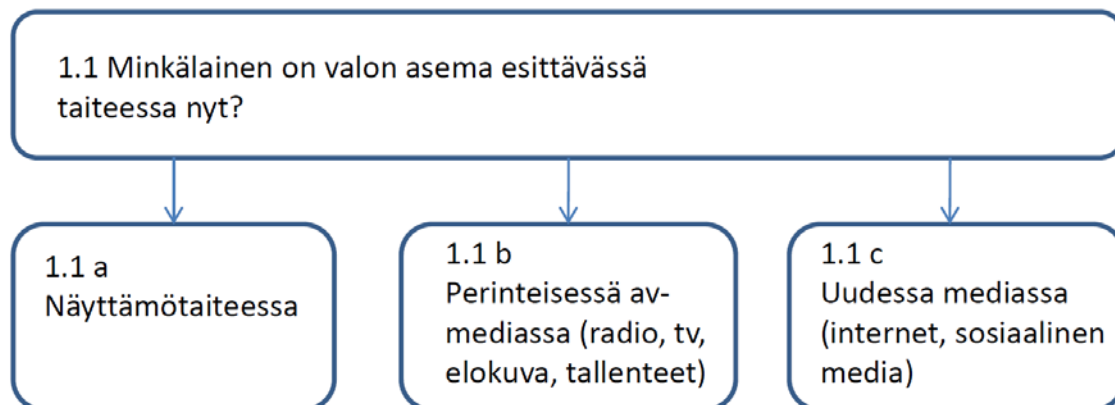
Edellisessä luvussa kuvattiin haastatteluaineiston purkamista kodeiksi. Tässä koosteessa esitetään tiivistetyssä muodossa puheenaiheita, jotka nousivat esille haastattelumateriaalista. Näitä koosteita on edelleen käytetty luvussa 5 esitettyjen skenaarioiden ja muiden johtopäätösten muodostamisessa.

4.1 Puhetta nykyhetkestä

4.1.1 Valon asema esittävässä taiteessa nyt

”Tänä vuonna on tapahtunut tosi paljon valon ja valosuunnittelijoiden julkisessa tunnustamisessa. Valtionpalkinto, ritarimerkki, kunniatohtori... Tää on niinku kunniallinen ammatti.”

Ensimmäisen teemakysymyksen ensimmäisessä osassa haastateltavia pyydettiin kuvailemaan valon asemaa esittävässä taiteessa tällä hetkellä. Haastattelussa otettiin erikseen puheeksi näyttämötaide, audiovisuaalisesta media ja uusi media. Jos aihealueiden jaottelu ei tuntunut haastattelussa luontevalta, siitä luovuttiin ja keskusteltiin valon asemasta esittävässä taiteessa yleisellä tasolla.

KAAVIO 4.
Haastattelukohtan 1. kysymyspohja.

Monet haastateltavat pohdiskelivat valon merkitystä näyttämöllä ja AV-mediassa nimenomaan sisältöjen kannalta. Valotyön tekninen ulottuvuus tai

käsityöluonne nostettiin esille taiteellisen työn vastaparina vain muutamia kertoja.

Suuri osa haastateltavista esitti näkemyksensä sen, että näyttämöllä valolla on tällä hetkellä tärkeä merkitys, ja että se koetaan tasa-arvoiseksi muiden näyttämötaiteen osa-alueiden kanssa. Valon asemasta näyttämötaiteessa ja AV-mediassa voi tehdä sen johtopäätöksen, että valotyö koetaan tällä hetkellä varsin tasavertaisena ja olennaisena esittävän taiteen osana, eikä enää taiteesta erillisenä teknisenä aputyönä. Syinä tähän nähdään mm. se, että alalla on jo melko pitkään ollut koulutusta.

Valon asemaa luonnehdittiin ja perusteltiin mm. seuraavasti:

- valon asema on tällä hetkellä tunnustettu
- valolle on annettu paljon julkista tunnustusta vuonna 2009
- valon asema on näyttämötaiteessa tasa-arvoinen
- valon asema tanssitaiteessa on tasa-arvoinen
- suurimmissa kaupungeissa valolla on suuri merkitys
- valo on materiaalista, ja valokalusto teatterimaailman osa

Kaikki haastateltavat eivät varauksettomasti pitäneet valon asemaa arvostettuna. Aihealuetta pohdiskeltiin kriittisesti mm. seuraavasti:

- valolla ja projisoinnilla voidaan korvata muita asioita
- valon asema on tärkeä mutta eriytynyt, koska illusorisen maailman rakentamisen merkitys on vähentynyt
- ilmaisu ei välttämättä ole pysynyt välineen kehityksen tasalla
- valon asema kaksijakoinen; toisaalta tunnustettu ja toisaalta ei
- valon asema näyttämötaiteessa on pääosin alisteinen
- pienillä paikkakunnilla valon merkitys on pienempi

AV-mediassa valon merkitystä kuvattiin mm. seuraavasti:

- valon merkitys on tärkeä varsinkin fiktiossa
- AV-mediassa visuaalisuus on merkittävää
- joissakin mediaformaateissa valolla myös leikitellään
- valolla on merkitystä, ja Suomessa tehdään erittäin korkeatasoista jälkeä
- valon merkitys on korostunut, koska AV-media on selkeästi kuvallista ilmaisua

- valon merkitys on tärkeä varsinkin elokuvassa

Kriittisempää suhtautumista AV-median valoon voidaan löytää seuraavista koodeista:

- elokuvan valo on valkoisen valon estetiikkaa
- elokuvassa valo on pääosin konservatiivista

AV-median valotyöhön liittyvään osaamiseen otettiin kantaa mm. seuraavasti:

- AV-mediassa valo on käsityötä, ei niinkään taidetta
- valo vaatii erityisosaamista riippumatta siitä, pyritäänkö luonnolliseen tai taiteelliseen maailmaan

Uudessa mediassa valolla ei tällä hetkellä nähty kovin merkittävää roolia. Syiksi tähän nähtiin mm. valon määrittelemättömyys ja uuden median edustama kertakäyttökulttuuri. Toisaalta esimerkiksi valosuunnittelun rooli peleissä todettiin.

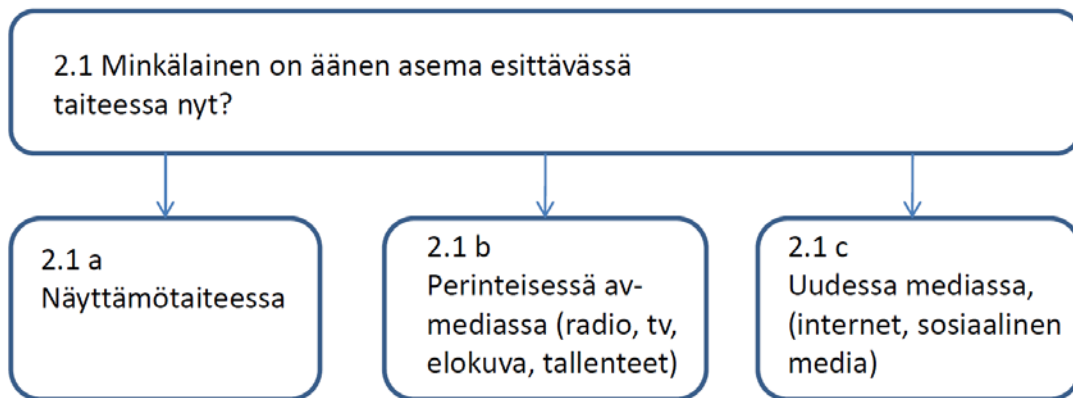
Uutta mediaa ei tämän teemakysymyksen kohdalla juuri tunnistettu esittävän taiteen jakelukanavaksi eikä teattereiden markkinointikanavaksi. Haastateltavat eivät tuoneet esille sosiaalisen median käyttöä valosuunnittelussa foorumina. Myöhemmissä, tulevaisuutta koskevissa teemakysymyksissä nämäkin mahdollisuudet sen sijaan nousivat esille. Kaiken kaikkiaan uudessa mediassa ei haastateltavien mielestä juuri hyödynnetä valosuunnittelua, eikä sosiaalista mediaa kovin paljoa hyödynnetä valosuunnittelussa. Valon asemaa uudessa mediassa luonnehdittiin mm. seuraavasti:

- valo oikein ei kuulu uuteen mediaan
- valolla ei ole paljoa merkitystä
- valon merkitys on määrittelemätön
- valon suhteen hälläväliä -meininki
- valosuunnittelija voi tehdä myös graafista suunnittelua
- valolla on tärkeä merkitys
- peleissä on valosuunnittelua

4.1.2 Äänen asema esittävässä taiteessa nyt

”Äänen asema on vielä toistaiseksi heikompi kuin valon, tietyllä tavalla...”

Toisen teemakysymyksen ensimmäisessä osassa keskusteltiin äänen asemasta jaotellen aihealuetta näyttämötaiteeseen, audiovisuaaliseen mediaan ja uuteen mediaan samalla tavoin kuin edellisessä teemakysymyksessä valon kohdalla. Jos jaottelu ei tuntunut haastattelun aikana luontevalta, saatettiin aiheesta keskustella yleisemmällä tasolla.

KAAVIO 5.
Haastattelukohtan 2. kysymyspohja.

Äänen nykyasemaa näyttämötaiteessa pidettiin yleisesti tärkeänä, mutta valon asemaa vaatimattomampana. Haastateltavat vertasivat äänen asemaa valoon näyttämön osalta esimerkiksi siten, että äänen asema on nyt samanlainen, kuin valolla oli takavuosina. Äänisuunnittelun katsotaan tulevan valosuunnitteluun nähden ”jälkijunassa”. Äänellä nähdään kuitenkin olevan paljon potentiaalia niin näyttämöllä kuin AV-mediassakin mm. sen takia, että Suomessa on jo useita merkittäviä äänisuunnittelijoita.

Uudessa mediassa ääni koettiin merkityksellisempänä kuin valo. Pelien äänimaailma nostettiin esille. Ainakin yksi haastateltavista tunnisti sosiaalisen median mahdollisuudet pohtiessaan äänimaisemien ja -tehosteiden mahdollista jakamista netissä. Muuten uuden median mahdollisuuksia ei tämän teemakysymyksen kohdalla tunnistettu.

Äänen asemaa kuvattiin esimerkiksi seuraavasti:

- äänen asema näyttämöllä on nyt samanlainen, kuin valon asema 10-15 vuotta sitten
- alalla on jo kymmeniä hyviä äänisuunnittelijoita
- musikaaleissa äänen asema tunnustetaan
- tanssitaiteessa äänellä voi myös irrotella
- äänellä on merkitystä, mutta se on sekundäärisesti vaikuttavaa
- äänen asema on valoa vaatimattomampi
- äänen potentiaalia ei ole hyödynnetty
- ääni on näkymätöntä teknologiaa
- ääni on tärkeää, mutta suunnittelualana murrosvaiheessa
- fantasiassa äänellä on suuri merkitys
- lihallisessa realismissa äänen merkitys on vähäinen
- ääni on tehokas vaikuttaja

Myös AV-mediassa äänen roolia kuvattiin monimuotoisesti. Pääosin äänen rooli nähtiin merkittävänä:

- elokuvan ääni on laadukkaampaa kuin liveääni
- elokuvissa ja musiikkimediassa äänellä on suuri merkitys
- äänellä on nyansoitunut ja tarkka kulttuuri ja estetiikka
- äänen merkitys AV-mediassa on suurempi kuin näyttämöllä
- äänen merkitys on suuri sen takia, että yleisö huomaa heti puutteet
- äänessä tapahtuu paljon

Äänen nykyasemaan AV-mediassa suhtauduttiin myös kriittisesti:

- äänen koko potentiaalia ei ole hyödynnetty
- ääni on informaatiokeskeistä
- ääni on usein vain tiedon välittämistä
- äänen asema tallenteissa ja tv-tuotannoissa ei ole yhtä merkittävä kuin teatterissa
- AV-tuotannossa äänen taso on laskenut, koska esimerkiksi kuunnelma-tuotantoa on vähennetty
- AV-media on murrosvaiheessa, mitä esimerkiksi radio on? Netissä, aalloilla?

Uuden median kohdalla tunnistettiin lähinnä pelien äänimaailma ja tehtiin huomio siitä, että äänitehosteita ei jaeta netissä.

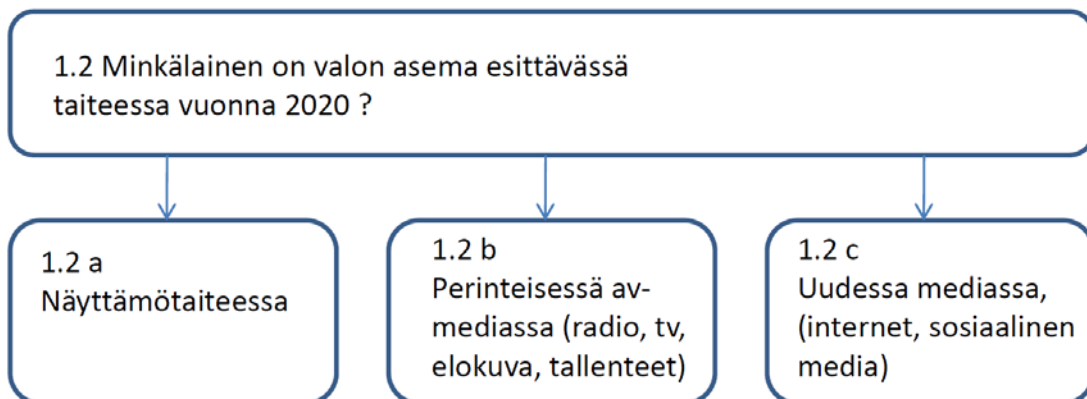
- peleissä äänellä on merkittävä rooli
- äänen asema on merkittävä
- ääni on nuorelle polvelle tärkeää
- ääni on uuden median yksi osa-alue
- äänen potentiaalia ei ole hyödynnetty
- äänen asema ei ole merkittävä
- äänitehosteita ja -maisemia ei jaeta netissä

4.2 Puhetta tulevaisuudesta

4.2.1 Valon asema esittävässä taiteessa

”Muuttuva ja mukautuva näyttämökuva, joka voi olla hyvinkin kuvallista informaatiota antava, sen merkitys suurenee.”

Ensimmäisen teemakysymyksen toisessa osassa haastateltavien kanssa keskusteltiin valon asemasta esittävässä taiteessa jaotellen aihealuetta näyttämötaiteeseen, audiovisuaaliseen mediaan ja uuteen mediaan.

KAAVIO 6.
Haastattelukohdan 1.2 kysymyspohja.

Tulevaisuudennäkemyksistä erottuu kaksi isompaa suuntausta: suuri osa haastateltavista uskoo valon merkityksen kasvavan erityisesti näyttämöllä.

Merkittävä, mutta edellistä pienempi ryhmä uskoo, että valon asemassa ei tapahdu muutoksia.

Haastateltavien puheesta nousee erityisesti esiin videon ja projisoinnin suuri merkitys tulevaisuuden näyttämövalaistuksessa. Video ja projisointi nähdään tulevaisuuden näyttämövalaistuksen merkittävänä osana. Videon ja projisoinnin avulla luodaan mukautuvaa näyttämökuvaa ja lisätään kokonaisvisuaalisuutta. Videon uskotaan integroituvan valoon.

Jotkut haastateltavat näkevät projisoinnissa mahdollisuuden kulurakenteiden karsimiseen, mutta useimmat painottavat ilmaisullisia ja lavastuksellisia mahdollisuuksia nostaten esiin visuaalisuutta kokonaisuutena.

Yksittäisessä kommentissa nostettiin esille mahdollisuus kiinnittää valolähde näyttelijään. Tämä tulee nykyistä paremmin mahdolliseksi välineiden – lähinnä led-tekniikan – kehittyessä.

Myös AV-mediassa odotetaan valon merkityksen kasvavan. Tekniikan kehityksen odotetaan edesauttavan kehitystä esimerkiksi sen takia, että kameroiden pimeäkuvausominaisuudet paranevat. Tästä syystä valon dynamiikka-alue laajenee, minkä odotetaan tarjoavan entistä parempia edellytyksiä valoilmalliselle audiovisuaalisessa mediassa.

Pienempi osa haastateltavista ei uskonut valon merkityksen kasvuun. Näyttämön yhteydessä yksittäisessä kommentissa nostettiin esille pessimistinen näkymä, jonka mukaan ainakaan laitosteattereissa kehitystä ei ole näköpiirissä. Yksi haastateltavista näki energiansäästölamppuihin siirtymisestä seurauksena olevan esteettisen rappeutumisen.

Jotkut haastateltavista suhtautuivat valoilmallisun kasvuun kriittisesti myös AV-median kohdalla. Valon merkityksen katsottiin jo saavuttaneen maksiminsa, ja uuden median nähtiin olevan rinnastettavissa AV-mediaan. Kun kameroiden pimeäominaisuuksien kehittyminen arvioitiin edellä valon merkitystä edesauttavaksi tekijäksi, voitiin se nähdä myös kehitystä jarruttavana tekijänä: tulevaisuuden kamerat ovat niin tehokkaita, että valaistusta ei enää tarvita. Lisäksi epäiltiin, että tulevaisuuden AV-mediassa virtuaaliset menettelmät menevät fyysisen valaisun edelle.

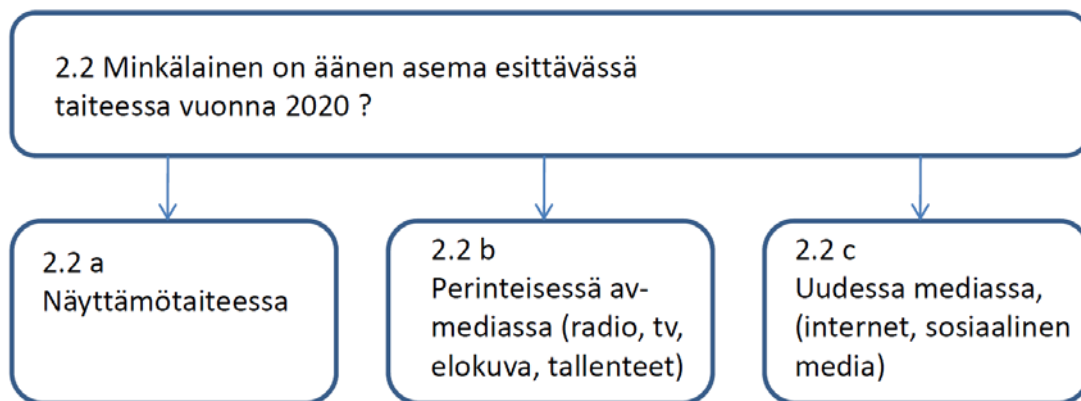
Haastateltavat eivät paljoa nostaneet esille valoilmallisun mahdollisuuksia silloin, kun esitysalustana on uusi media. Kameroiden pimeäkuvausominaisuuksien kehitys ja siihen liittyvät ilmaisulliset mahdollisuudet tosin huomattiin myös tässä yhteydessä. Valosuunnittelulle nähtiin mahdollisuuksia peleissä.

Uuden median kohdalla sosiaalisen median mahdollisuuksia valoilmaisuun foorumina ei haastateltavien keskuudessa tunnistettu. Tämä voi tuki johtua myös kysymyksenasettelusta; teemahaastattelun pohja ei ehkä ohjannut keskustelua siten, että sosiaalisen median mahdollisuuksia olisi pohdiskeltu perusteellisemmin.

4.2.2 Äänen asema esittävässä taiteessa

”Ääni on löydetty yhtä vahvana elementtinä kuin valo, ja osaajat ovat päässeet hyödyntämään ammattitaitoaan.”

Toisen teemakysymyksen toisessa osassa haastateltavien kanssa keskusteltiin äänen asemasta esittävässä taiteessa, jaotellen aihealuetta näyttämötaiteeseen, audiovisuaaliseen mediaan ja uuteen mediaan samaan tapaan kuin valon kohdalla.

KAAVIO 7.
Haastattelukohtan 2.2 kysymyspohja.

Yleinen suuntaus on, että äänen merkityksen nähdään kasvavan. Kasvuun uskotaan selvästi useammin kuin valon kohdalla. Äänisisältöjen kehittyminen tulevaisuudessa nousee esille monissa haastatteluissa. Selvästi pienempi ryhmä näkee äänen merkityksen pysyvän joko ennallaan tai pienenevän. Näyttämöllä äänen merkityksen kasvua perustellaan mm. äänimaiseman lisääntymisellä sekä äänisisältöjen ja toteutuksen laadun paranemisella. Näyttämöään merkityksen kasvua perustellaan myös sillä, että äänen merkitys AV-mediassa on suuri, eikä näyttämöään voi jäädä jälkeen.

Toimenkuvien kehittyminen nähdään äänen merkitystä kasvattavana tekijänä. Myös välineiden kehittymisellä uskotaan olevan äänen asemaa parantavaa vaikutusta esimerkiksi siksi, että äänen suuntaavuus ja liikuteltavuus on tulevaisuudessa nykyistä paremmin mahdollista.

Tulevaisuudessa valo- ja äänityötä ei enää pidetä ”teknisenä paheena”, vaan äänen asema näyttämöllä muuttuu luonnolliseksi.

Myös AV-mediassa ja uudessa mediassa (silloin kun uusi media ymmärretään esityksen jakelukanavana) äänen merkityksen uskotaan kasvavan. Kasvun nähdään liittyvän esimerkiksi monikanavaisen äänen yleistymiseen ja äänen laadun yleiseen paranemiseen – erittelemättä sen enempää sisällöllistä ja teknistä laatua.

Myös AV-äänen sisältöihin kiinnitettiin huomiota; äänellä uskotaan tehtävän tulevaisuudessa uusia asioita, ei pelkkää tunnelmaa. Yksittäisessä kommentissa nostettiin esiin AV-äänen polarisoituminen tulevaisuudessa massa- ja erikoistuotantoihin.

Uuden median ja etenkin sosiaalisen median uskotaan vaikuttavan tulevaisuuden äänisuunnitteluun. Mielestäni on merkittävää, että tämä seikka nousi esille äänen kohdalla, mutta ei valon kohdalla edellisessä teemakysymyksessä. Jotkut haastateltavat uskovat netin muuttavan äänisuunnittelun työnkulkua. Kaikkea ei tarvitse enää äänittää itse, vaan äänisisältöjä jaetaan myös netissä. Netti mahdollistaa myös radikaaleja yhteisöllisiä äänikokeiluja.

4.2.3 Yleisö

”Yleisö aivan varmasti odottaa suunniteltua äänimaisemaa ja valosuunnittelua.”

Tässä teemakohdassa pohdittiin, millaiselle yleisölle esittävää taidetta tehdään vuonna 2020. Haastateltavien kanssa keskusteltiin siitä, odottaako yleisö tulevaisuudessa suunniteltua valoa, projisointia, ääntä ja äänimaisemaa, ja vaikuttavatko yleisön odotukset valo- ja äänityön sisältöihin.

KAAVIO 8.
Haastattelukohtan 3. kysymyspohja.

Yleinen näkemys haastateltavien keskuudessa on, että vuonna 2020 yleisö odottaa suunniteltua valoa, projisointia ja ääntä. Yleisön odotusten uskotaan kasvattavan valo- ja äänityön määrää ja laatua tulevaisuudessa.

Muutama haastateltava arveli, että yleisö odottaa ennen kaikkea hyvää esitystä, eikä kiinnitä huomiota ääneen tai valoon.

Yleisön odotuksia perusteltiin useilla yksittäisillä argumenteilla esimerkiksi seuraavasti:

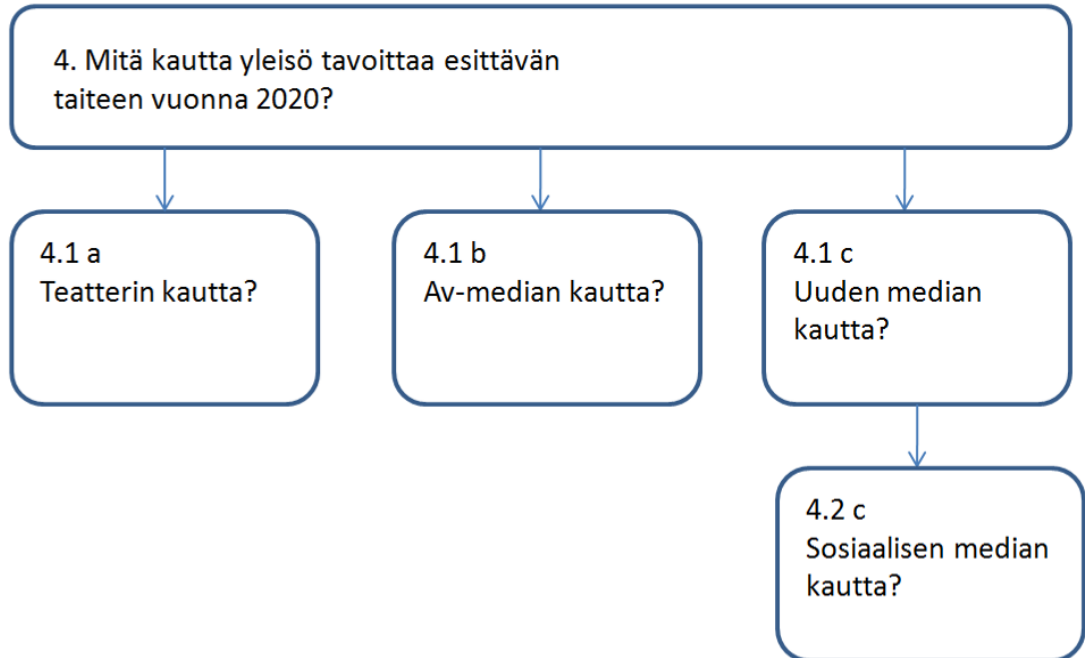
- suunniteltua valoa ja ääntä odotetaan teattereissa siksi, että siihen on totuttu televisiossa ja tallenteissa

- yleisö on tottunut katsomaan mittavia estraditekniikalla toteutettuja esityksiä ja odottaa myös suunniteltua ääntä
- yleisö odottaa visuaalisia ja audiovisuaalisia elementtejä
- yleisö odottaa parempaa visuaalista ylöspanoa
- yleisö odottaa suunniteltua ääntä, koska tallenteissa on totuttu hyvään ääneen
- yleisö tottuu parempaan valo- ja äänisuunnitteluun ja odottaa sitä
- Valo- ja äänisuunnittelun laitoksen olemassaolo on näyttämötaiteessa kasvattanut yleisön odotuksia valon ja projisoinnin suhteen

4.2.4 Yleisön tavoittaminen

”Yleisö tulee teatteriin. Sisällöllisesti vahva teatteri; nähdään jo nyt, kuinka yleisö innostuu.”

Neljännessä teemakohdassa keskusteltiin siitä, mitä kautta yleisö tavoittaa esittävän taiteen – tai kääntäen, mitä kautta esittävä taide tavoittaa yleisön vuonna 2020. Haastattelua pyrittiin ohjaamaan siten, että sekä teatteri, AV-media että uusi media tulisi käsitellyiksi.

KAAVIO 9.
Haastattelukohtan 4. kysymyspohja.

Yleisölähtöinen kysymyksenasettelu nosti esiin uuden median ja AV-median roolin huomattavasti suurempana kuin teemakohdissa 1. ja 2., joissa keskustelu aloitettiin valo- ja äänityön tekemisen näkökulmasta.

Monet haastateltavat nostavat esille myös uuden median roolin. Varsinkin sosiaalisella medialla katsotaan tulevaisuudessa olevan merkitystä sekä tiedotus- ja markkinointikanavana että yleisön osallistumisen kanavana. Joka teatterilla sanotaan olevan nettisaitti, ja netin uskotaan olevan avain teatteriin. Sosiaalisen median sanotaan olevan teatterille elinehto. Nähdään, että sosiaalisen median kautta teatteri tulee avoimemmaksi. Yleisö tulee laajemmin mukaan. Teosta ei enää tehdä kaikessa hiljaisuudessa.

Myös AV-median merkityksen nähtiin kasvavan. Tätä kehitystä kuvataan esimerkiksi seuraavasti:

- ihmiset haluavat olla läsnä tapahtumissa, jotka ovat maantieteellisesti kaukana
- elokuvaa katsotaan kotiteattereissa
- reaaliaikaiset elokuvateatteriesitykset yleistyvät
- suuren yleisön esityksiä viedään AV-mediaan

Kokonaisuutena uuden median ja AV-median merkitysten nähdään kasvavan, mutta niiden rinnalla yleisön uskotaan tulevan edelleen myös teatteriin. Muiden jakelukanavien nähdään olevan teatterin rinnalla, mutta paikan päällä koettu esitys on tulevaisuudessakin ”jotain muuta”.

Pieni osa haastateltavista ei uskonut uuden median merkitykseen teatterin kannalta tulevaisuudessa. Teatterin ei sanottu herättävän paljoa keskustelua netissä ja uutta mediaa sanottiin käytettävän teatterigenressä melko vähän. Neljännessä teemakohdassa ei erikseen keskusteltu siitä, millä tavalla uuden median ja AV-median olemassaolo teatterin yhteydessä vaikuttaa valo- ja äänityön sisältöihin. On kuitenkin ilmeistä, että audiovisuaalisten sisältöjen tuottaminen vaikuttaa sekä työmäärään että työnsisältöihin siinä tapauksessa, että työ tehdään teatterin omilla resursseilla.

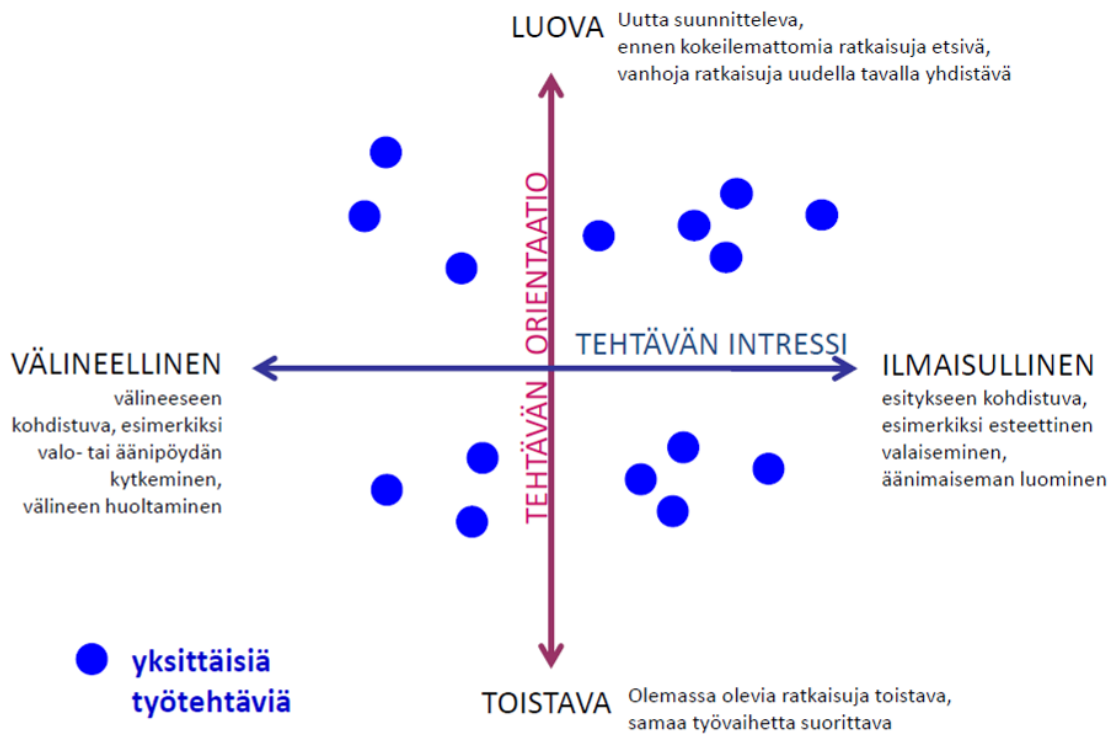
Neljännessä teemakohdassa yleisölähtöinen kysymyksenasettelu näytti jonkin verran johtavan siihen, että haastateltavat ryhtyivät analysoimaan nykytilannetta sen sijaan, että olisivat arvioineet tulevaisuutta.

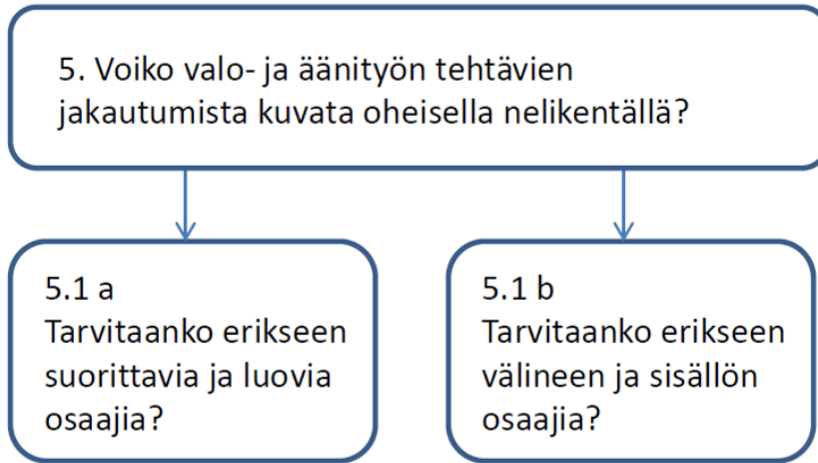
4.2.5 Valo- ja äänityön sisällöt

”Varmaan siinä on painotuseroja, mutta se tulee sekoittumaan kyllä.”

Teemahaastattelun viidennessä osiossa haastateltavien kanssa keskusteltiin siitä, tarvitaanko tulevaisuuden valo- ja äänityössä erikseen suorittavia ja luovia osaajia ja erikseen välineen ja sisällön osaajia. Keskustelun orientoimiseksi haastateltaville esitettiin keskustelun yhteydessä kuvan 5. nelikenttä.

KUVA 5.
Valo- ja äänityön osaamisalueita kuvaava nelikenttä.

KAAVIO 10.
Haastattelukohtan 5. kysymyspohja.

Haasteltavista suuri osa uskoo, että tulevaisuudessa tarvitaan sekä tekniikkaan tai taiteeseen erikoistuneita osaajia että molempia hallitsevia moniosaajia. Erikoistumisen tarve liittyy varsinkin suuriin produktioihin, kun taas pienissä ja keskisuurissa produktioissa tarvitaan tulevaisuudessa moniosaajia. Erikoistuneen osaamisen tarvetta perusteltiin myös sillä, että monimutkaiset tekniset välineet edellyttävät erikoistumista.

Erikoistuneen osaamisen ja moniosaamisen tarvetta teattereissa kuvattiin mm. seuraavasti:

- isoissa tuotannoissa tarvitaan erikoistuneita osaajia
- isoissa laitoksissa on erikoistuneita tekniikkaan ja taiteeseen painottuneita toimenkuvia
- sekä moniosaajia että erikoistuneita osaajia tarvitaan
- erikoistunutta osaamista tarvitaan, mutta kokonaisuus luodaan ryhmässä
- estraditekniikan puolella tarvitaan erikoistuneita osaajia
- joissakin tilanteissa erikoisosajaat ovat paikallaan, toisissa taas moniosaajat – molempia tarvitaan
- joissakin tuotantokulttuureissa tarvitaan yhä erikoistuneempia osaajia, esim. projisointisysteemin tekninen hallinta
- moniosaajia on vähemmän kuin erikoistuneita osaajia
- musikaaleissa tarvitaan erikoistuneita osaajia
- oopperatuotannoissa tarvitaan erikoistuneita osaajia
- projisoinneissa tarvitaan erikoistuneita osaajia

Osaajien orientaation osalta yleinen näkemys on se, että tulevaisuuden valoja äänityöntekijät eivät ole selvästi joko teknisesti tai taiteellisesti orientoituneita. Sen sijaan heidän suuntautumisensa voi olla teknisesti tai taiteellisesti painottunutta.

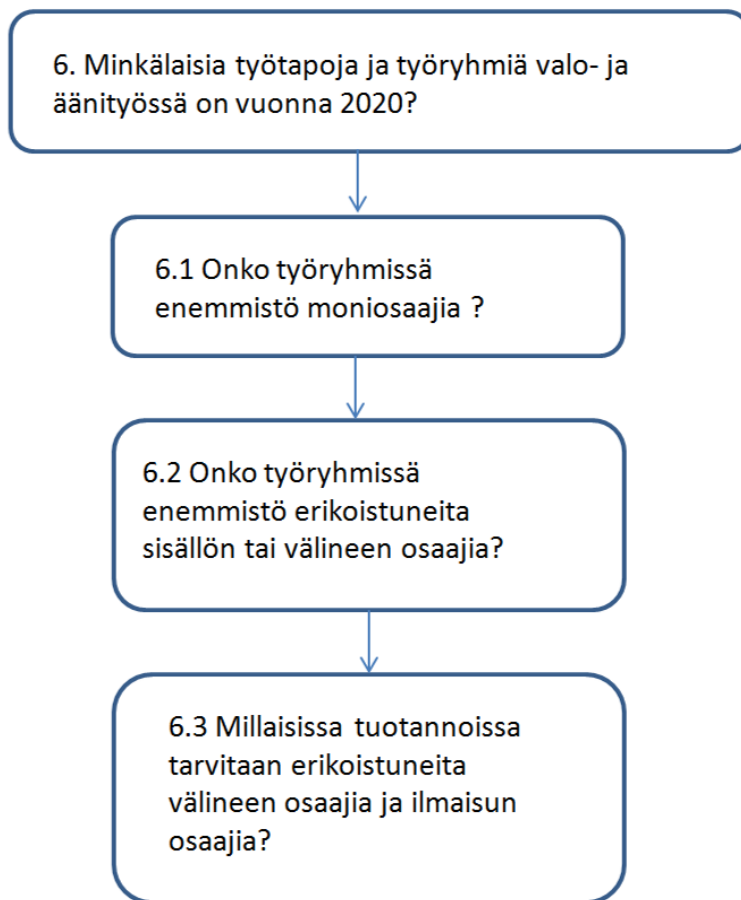
Osaajien orientaatiota kuvattiin mm. seuraavasti:

- kysymys on tekijöiden suuntautumisesta, toiset haluavat keskittyä enemmän sisältöihin, toiset tekniikkaan
- osaaminen voi painottua taiteeseen tai tekniikkaan, mutta ei voi olla joko tai
- tulevaisuudessa on sekä sisältöön että välineeseen painottuvia ihmisiä – toisaalta on myös niitä, jotka osaavat molempia
- välineeseen ja sisältöön painottuvia osaajia tarvitaan, mutta näitä asioita ei voi erottaa toisistaan
- välineen ja ilmaisun osaamisen välillä on painotuseroja, mutta ei tiukkaa erottelua
- suorittavan ja luovan työn tiukka erottelu ei ole mielekästä työn tekijän eikä tilaajan kannalta

4.2.6 Valon ja äänen työtavat ja työryhmien rakenne

”Moniosaamista tarvitaan, mutta samaan aikaan tarvitaan myös erikoisosaamista.”

Kuudennessa teemakohdassa pohdittiin valo- ja äänityön työtapoja ja työryhmän rakennetta tulevaisuudessa.

KAAVIO 11.
Haastattelukohtan 6. kysymyspohja.

Työryhmien kokoonpanoon fokusoiva kysymyksenasettelu toi esille hyvin samantyyppisiä näkemyksiä kuin aikaisemmissakin teemakohdissa. Selvästi nousi esille näkemys, jonka mukaan erikoistunutta osaamista tarvitaan tulevaisuudessa erityisesti suurissa tuotannoissa ja suurissa laitostattereissa. Arveltiin, että tehokkuusvaatimukset voivat johtaa eriytyneisiin työtehtäviin.

Moniosaamista katsottiin vastaavasti tarvittavan pienissä produktioissa ja pienissä teattereissa.

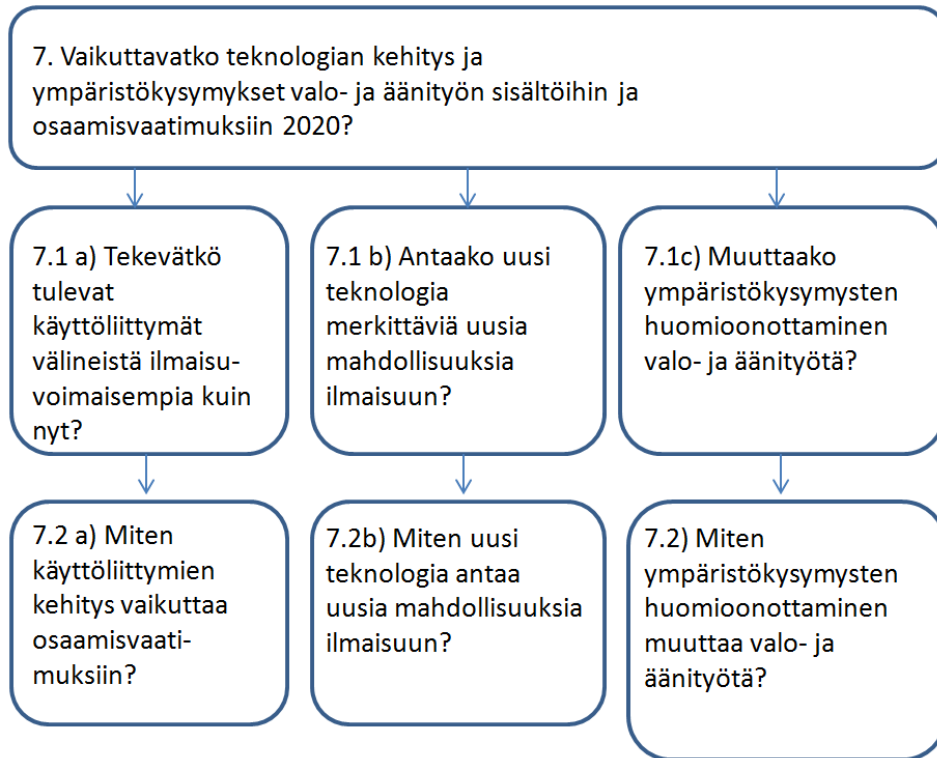
Erikoistuneen osaamisen tarvetta kuvattiin ja perusteltiin mm. seuraavasti:

- isoissa tuotannoissa tarvitaan erikoistuneita osaajia
- isoissa laitoksissa on erikoistuneita tekniikkaan ja taiteeseen painottuneita toimenkuvia
- estraditekniikan puolella tarvitaan eriytyneitä osaajia
- joissakin tuotantokulttuureissa tarvitaan yhä erikoistuneempia osaajia, esim. projisointisysteemin tekninen hallinta
- musikaaleissa tarvitaan erikoistuneita osaajia
- oopperatuotannoissa tarvitaan erikoistuneita osaajia
- projisoinneissa tarvitaan erikoistuneita osaajia.

Vaikka haastattelijana pyrin ohjaamaan keskustelua nimenomaan tekninen työ – taiteellinen työ -asetelmaan, niin kaikissa tapauksissa haastateltavien kommentteista ei voi päätellä, tarkoitettavatko he erikoistumisella esimerkiksi erikoistumista projisointiin liittyviin tehtäviin valaisun tai äänen sijaan.

4.2.7 Teknologian kehitys ja ympäristökysymykset

Teemakohdassa 7. pohdittiin teknologian kehityksen ja ympäristökysymysten vaikutusta valo- ja äänityöhön vuonna 2020.

KAAVIO 12.
Haastattelukohtan 7. kysymyspohja.

Yleisen näkemyksen mukaan uusi teknologia tarjoaa tulevaisuuden valo- ja ääni-ilmaisulle uusia mahdollisuuksia, ja uudet käyttöliittymät tulevat helpottamaan työtä. Helpompien käyttöliittymien myötä välineiden uskotaan kehittyvän käyttäjäystävällisemmiksi. Uuden teknologian uskotaan tarjoavan parempia mahdollisuuksia ilmaisuun.

Uusien käyttöliittymien ja uuden teknologian tarjoamia mahdollisuuksia kuvattiin mm. seuraavasti:

- uusi teknologia antaa uusia mahdollisuuksia ilmaisuun
- helpompien käyttöliittymien takia voi keskittyä enemmän ilmaisuun
- uudet käyttöliittymät tekevät välineistä ilmaisuvoimaisempia
- intuitiivisemmat käyttöliittymät mahdollistavat ilmaisuun keskittymisen

- intuitiivisemmat välineet tekevät sisällön tuottamisesta haastavampaa
- joustavat ja monipuolisemmat välineet parantavat ilmaisumahdollisuuksia
- melutasoltaan hiljaisemmat laitteet antavat uusia mahdollisuuksia ilmaisulle
- sensoriteknikka antaa ilmaisulle uusia mahdollisuuksia
- sisällön ja välineen tehtävien eriyttäminen vapauttaa luovaa resurssia
- teknologioita yhdistelemällä ja tulkkeja rakentamalla saadaan kokonaisvaltaisempia ilmaisuvälineitä
- tulee valopintoja, ja niihin informaatiota – pinta voi olla valolähde.
- uudet tietokoneohjelmat lisäävät ilmaisuvoimaa
- uusi teknologia antaa mahdollisuuksia uudenlaiseen dramaturgiaan
- uusi teknologia antaa mahdollisuuksia, mutta sisällön on oltava kohdallaan

Ympäristökysymysten vaikutus tulevaisuuden valo- ja äänityöhön jakaa mielipiteitä jonkin verran. Monet haastateltavat uskovat ympäristökysymyksillä olevan vaikutuksia. Toinen, sekin kooltaan merkittävä ryhmä, ei kuitenkaan usko tällaisia vaikutuksia olevan.

Ympäristökysymyksillä nähdään olevan vaikutuksia välineiden – etenkin valolähteiden – kehitykseen. Haastatteluista nousi esiin myös ajatus siitä, että työtavat voisivat ympäristösyistä muuttua, esimerkiksi mallintamisen osuus voisi suunnittelun työmenetelmänä kasvattaa merkitystään.

Ympäristökysymyksillä nähtiin olevan esimerkiksi seuraavanlaisia vaikutuksia valo- ja äänityön välineisiin ja työtapoihin:

- led-valaistus yleistyy
- energiankulutus tulee valo- ja äänityössä huomioida
- valolähteet kuluttavat vähemmän energiaa, teatterin kokonaisuus kuluttaa vähemmän energiaa
- yhteiskunnallinen vastuu ohjaa teknologiavalintoja
- ympäristökysymykset vaikuttavat valo- ja äänityöhön, mutta eivät itse taiteeseen
- ympäristökysymysten huomioiminen valo- ja äänityössä on itsestäänselvyys
- ympäristösyistä mallintamisen merkitys kasvaa

- ympäristösyöt tuovat nykypäivän high endin tulevaisuudessa helposti saataville
- ympäristötekijät vaikuttavat tuotekehittäjien ja valmistajien työhön
- ympäristötekijät vaikuttavat valo- ja äänityöhön samoin kuin ne vaikuttavat muuhun yhteiskuntaan

Ympäristökysymysten vaikutuksiin suhtauduttiin myös kriittisesti:

- ekologiset paineet eivät kohdistu esittävän taiteen valoon ja ääneen
- musikaaleissa vihreät arvot eivät toteudu
- ympäristötekijät eivät merkittävästi muuta valo- ja äänityötä
- ympäristökysymykset eivät vaikuta valotyöhön, päinvastoin – liikkuvan valon ja vastaavan käyttö kasvaa

Uudella teknologialla ja ympäristökysymyksillä arvellaan olevan jonkin verran vaikutusta tulevaisuuden valo- ja äänityön osaamisvaatimuksiin:

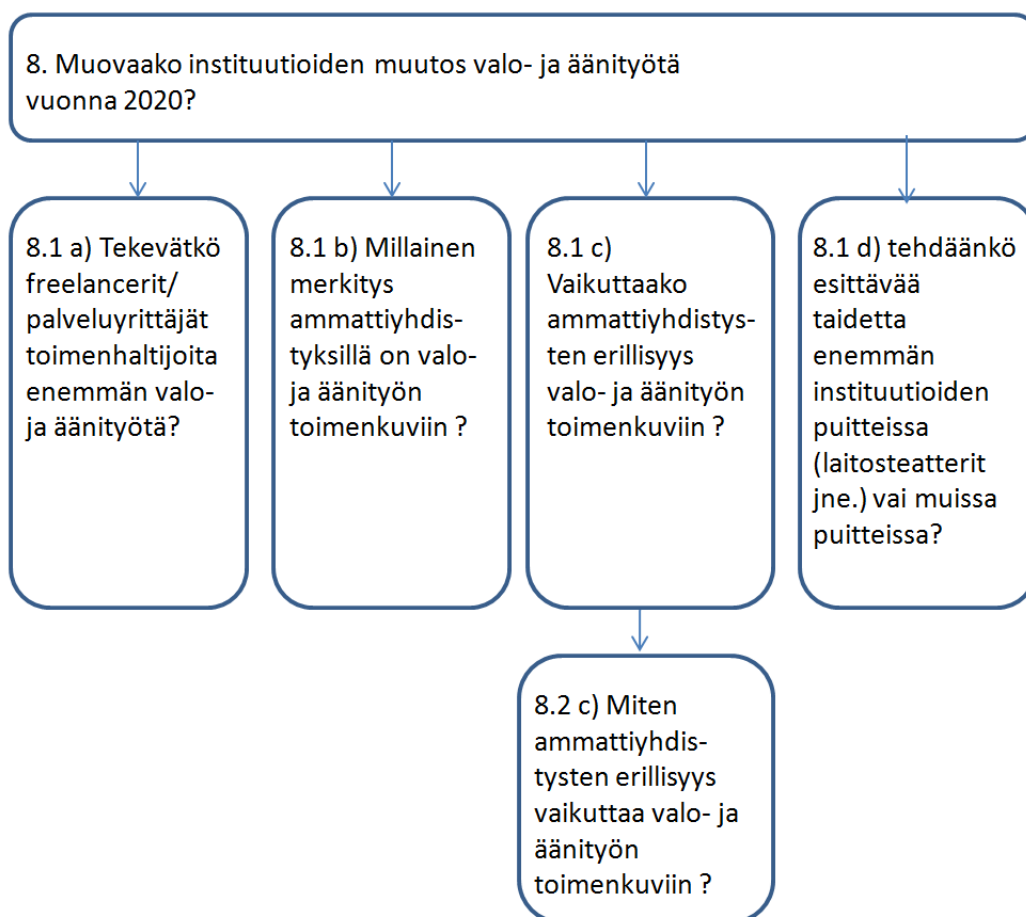
- välineet muuttuvat yhä monimutkaisemmiksi
- käyttöliittymien kehittyminen edellyttää osaamisen päivittämistä
- välineiden kehittyminen edellyttää osaamisen jatkuvaa päivittämistä
- välineiden kehitys edellyttää teatterialan nykyistä parempaa jatkokoulutusta.

4.2.8 Esittävän taiteen instituutiot

”Tulee semmonen kolmikenttä siihen väliin, että alkaa syntyä uudenlaisia yhteistuotantomalleja.”

Kahdeksannessa teemakohtassa pohdittiin instituutioiden mahdollisen muutoksen merkitystä valo- ja äänityöhön.

KAAVIO 13.
Haastattelukohtan 8. kysymyspohja.

Freelancereiden, palveluyrittäjien ja vapaiden ryhmien merkityksen uskotaan haastateltavien keskuudessa yleisesti kasvavan, ja instituutioiden merkityksen vastaavasti vähenevän. Kehitystä kuvataan mm. seuraavasti:

- Alalle tulee suunnittelu- ja toteutustyötä myyviä yrityksiä.
- Työmäärä laitosteattereissa pysyy ennallaan, mutta samaan aikaan freelance-työn määrä kasvaa.

- freelancerit ja palveluyrittäjät tekevät nykyistä enemmän
- eläköityntä väkeä korvataan freelancereilla

Instituutioiden merkityksen vähenemistä ja vapaiden ryhmien merkityksen kasvua odotetaan esim. seuraavissa näkemyksissä:

- ihmiset eivät halua työskennellä laitoksissa sen takia, että haluavat vaihtelevaa työtä
- innovaatiot syntyvät pienissä ryhmissä laitosteatterin ulkopuolella
- laitosteatterit kahlitsevat luovuutta
- vapaat ryhmät ovat joustavampia
- teatterit ovat vapaiden ryhmien käytettävissä
- vapaiden ryhmien merkitys kasvaa

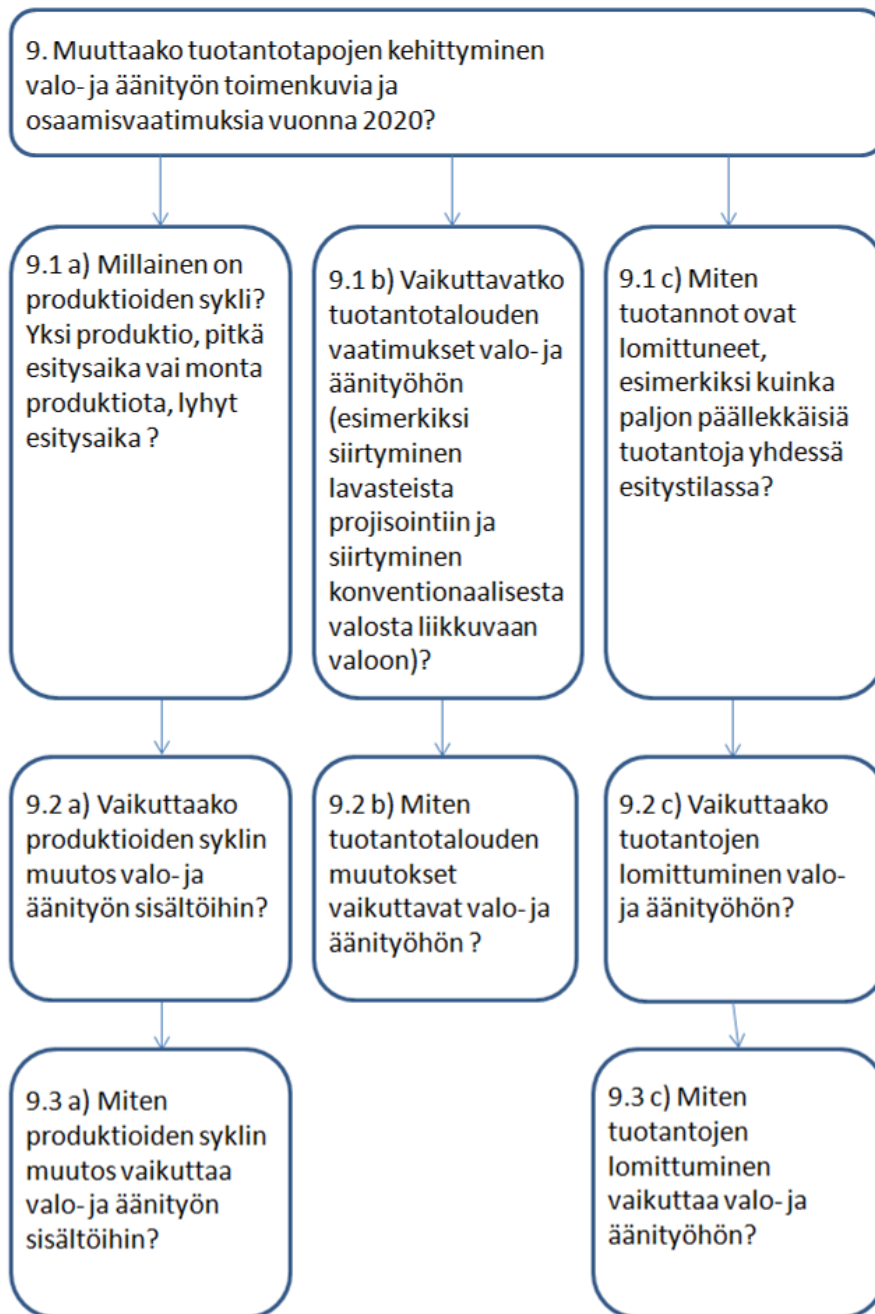
Monet haastateltavat ottavat puheeksi kentän monimuotoistumisen tulevaisuudessa:

- instituutioiden ja muiden puitteiden välille kehittyy kolmas kenttä, jossa tehdään yhteistuotantoja
- laitosten avautuminen yhteistuotannoille ja kiertuetoiminnalle olisi toivottavaa
- monimuotoisuus lisääntyy; toisaalta vuosia esitettäviä produktioita ja toisaalta muutaman esityksen tuotantoja
- teatterit ovat vapaiden ryhmien käytettävissä
- vapaat ryhmät tekevät yhteistyötä laitosteattereiden kanssa.

Ammattiyhdistysliikkeen merkitykseen työnkuvien ja työnsisältöjen muokkaajana ei haastateltavien keskuudessa uskottu. Yksittäisissä haastatteluissa nousi esille näkemys, jonka mukaan ammattiliittojen painoarvo on tulevaisuudessa tekijänoikeus- ja koulutuspuolella. Tulevaisuuden ay-liikkeen roolia pohdittiin mm. sellaisessa tilanteessa, jossa teatterintekijä on yhtä aikaa työn-tekijä ja työnantaja.

4.3 Esittävän taiteen tuotantotavat ja tuotantotalous

Yhdeksännessä haastattelukohtassa pohdittiin tuotantotapojen ja tuotantotalouden vaikutusta valo- ja äänityöhön vuonna 2020.

KAAVIO 14.
Haastattelukohtan 9. kysymyspohja.

Suurin osa haastateltavista näkee taloudellisten vaatimusten ohjaavan tulevaisuuden valo- ja äänityötä. Yleinen näkemys on, että tuotantotalouden vaatimukset johtavat tehokkuuden parantamiseen. Tuotantotalouden tehostamisella erityisesti, ja taloudellisilla vaatimuksilla yleisesti katsotaan olevan seuraavia seurauksia:

- tehokkuusvaatimuksen takia kaikkea ei voi kokeilla tilassa
- koska pystyttäminen on kallista, produktioiden esitysaika pitenee
- talous ohjaa tuotantoja – tehdään sitä, mikä tuo rahaa.
- tilan käyttö on ajan suhteen mahdollisimman tehokasta
- tuotantotalouden muutokset edellyttävät tehokkaampaa valo- ja äänityötä
- tuotantotalouden muutokset johtavat polarisoitumiseen: isoja ja massiivisia – pieniä ja yksinkertaisia
- tuotantotalouden vaatimukset voivat rajoittaa valo- ja äänityön valintoja

Tuotantojen syklin uskotaan tihenevän tai monimuotoistuvan. Monet näkevät myös tuotantoaikojen lyhenevän. Tämän nähdään vaikuttavan valo- ja äänityön määrään, laatuun ja työtapoihin:

- esitysten syklissä on diversiteettiä; tehdään sekä lyhyitä että pitkiä tuotantoja
- teosten sykli lyhenee, mikä vaikuttaa myös valo- ja äänityöhön
- tuotantojen määrän kasvu aiheuttaa suuremman henkilöresurssien tarpeen
- tuotantojen määrän kasvu edellyttää nopeampia tuotantoja, mutta laatu ei samaan aikaan saa huonontua
- tuotantocykli monimuotoistuu, mikä tulee jollain tavalla vaikuttamaan myös valo- ja äänityöhön
- tuotantocykliden monimuotoistuminen pirstaloi valo- ja äänityötä – yhtä aikaa voi olla eri vaiheissa olevia töitä.

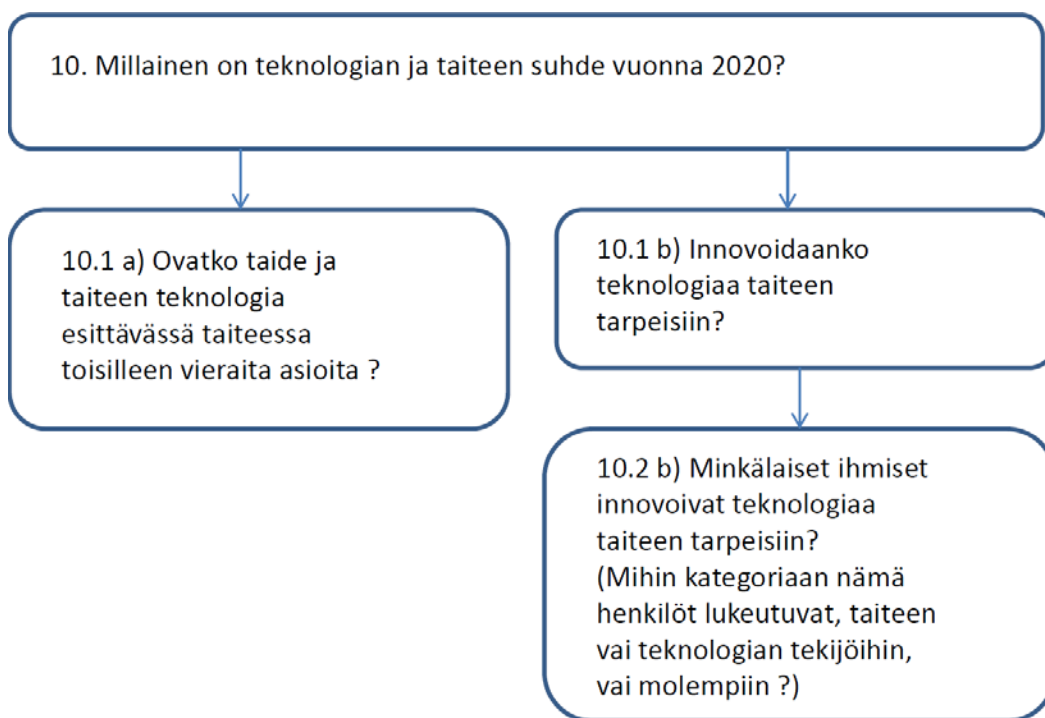
Muutama haastateltava näki, että tuotantotalouden vaatimukset edesauttavat tulevaisuudessa lavasteiden tekemistä projisoimalla ja siirtymistä yhä enemmän konventionaalisesta valosta liikkuvaan valoon. Myös mallintamisen merkityksen nähdään kasvavan. Toisaalta todetaan, että kaikkea ei voi tehdä mal-

lintamalla sen takia, että valon kohdalla tila on olennainen, josta syystä kokeiluja paikan päällä tarvitaan tulevaisuudessakin.

4.3.1 Taiteen ja teknologian suhde

”Nuoremmat ihmiset eivät edes tunnista tällaista vastakkainasettelua.”

Viimeisessä teemakohdassa pohdittiin taiteen ja teknologian suhdetta vuonna 2020.

KAAVIO 15.
Haastattelukohtan 10. kysymyspohja.

Haastateltavien näkemyksen mukaan taide ja tekniikka eivät vuonna 2020 ole toisilleen vieraita.

Kysymys siitä, innovoidaanko teknologiaa taiteen käyttöön ja kenen toimesta, jakaa haastateltavia. Merkittävä osa haastateltavista uskoo, että tulevaisuudessa teknologiaa innovoidaan taiteen käyttöön. Mutta minkälaiset ihmiset sitä tekevät? Haastatteluista nousi esille seuraavia näkemyksiä:

- taiteen teknologiaa tekevät ryhmät
- sekä insinöörit että taitelijat innovoivat teknologiaa taiteen tarpeisiin

- sellainen ihminen, jolla on syvä osaaminen joko taiteen tai teknologian alueelta voi innovoida teknologiaa taiteen käyttöön
- sellaiset ihmiset kehittävät, jotka ymmärtävät käytön päälle
- taiteilijat innovoivat ja insinöörit toteuttavat
- taiteen teknologian innovoijina voivat olla taiteilijat, insinöörit ja moniammatilliset ryhmät.

Osa Haastateltavista ei usko teknologiaa kehitettävän taiteen ja viihteen käyttöön, toinen ryhmä näkee taiteen ottavan muihin tarkoituksiin kehitettyä teknologiaa omaan käyttöönsä.

- "teknologian kakkoskäyttö" on taiteen kannalta kiinnostavaa
- teatteri on ottanut teknologian muualta
- taiteilijat eivät innovoi uutta teknologiaa, mutta ottavat sitä kyllä käyttöönsä
- teknologia tulee muualta, mutta jos se soveltuu taiteen käyttöön, se otetaan siihen
- teknologiaa ei innovoida taiteen käyttöön, vaan lainataan teollisuudesta.

5 YHTEENVETOA JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

5.1 Yhteenvedon ja johtopäätösten muodostaminen tulevaisuuskuvien avulla

Tämän tutkimuksen, samoin kuin tulevaisuuksien tutkimuksen yleensä, tarkoituksena ei ole ennustaa. Sen sijaan tarkoituksena on toimia päätöksenteon apuna tulevaisuutta koskeissa kysymyksissä. Tulevaisuutta koskevaa päätöksentekoa on mm. koulutuksen ja organisaatioissa toimivien henkilöiden toimien ja työnsisältöjen suunnittelu, mitkä alussa määriteltiin tämän tutkimuksen sovellusalueiksi. Päätöksenteon näkökulmasta on hyödyllistä, jos käytettävissä on näkemyksellistä tietoa mahdollisista tulevaisuuksista sekä niistä tapahtumista ja päätöksistä, jotka näihin tulevaisuuksiin voivat johtaa.

Tulevaisuudenskenaarioiden muodostaminen on yksi tapa muokata haastattelututkimuksen tuloksia vaihtoehtoisia tulevaisuuden polkuja kuvaaviksi tarinoiksi. Skenaarioiden tarkoituksena on toimia myös työkaluina, joiden avulla voidaan luoda kuvaa siitä, millainen tulevaisuus on toivottava. (Rubin 2001)

Tulevaisuuksien tutkimuksessa ”skenaario” -termillä voi olla kaksi toisistaan hieman poikkeavaa merkitystä: Ensimmäisen mukaan skenaariot ovat oletuksiin perustuvia, toisiaan seuraavien tapahtumien kuvauksia. Niitä laaditaan sen vuoksi, että osattaisiin kiinnittää huomiota syy-yhteydellisiin prosesseihin ja päätöksenteon hetkiin (Rubin 2001). Toinen skenaarion merkitys liittyy tulevaisuustiedon raportointiin ja johtopäätösten tekoon. Wendell Bellin mukaan skenaario on yksi mahdollinen tapa tehdä yhteenvedo tulevaisuutta koskevan tutkimuksen tuotoksista riippumatta siitä, millaisia menetelmiä tutkija on käyttänyt ja riippumatta siitä, onko aineisto määrällistä vai laadullista (Bell 2000 Vol. 1, 316).

Skenaarioajattelu on tiedonalaan ja yhteiskuntaan laajemminkin perustuva näkökulma, jossa tulevaisuutta ei nähdä yhtenä, jo valmiiksi määrättyinä, deterministisesti toteutuvana todellisuutena. Sen sijaan voi olla useita mahdollisia tulevaisuuden tiloja. Skenaarioajattelu lisää joustavuutta strategioiden valinnassa ja antaa siten mahdollisuuden varautua samanaikaisesti moniin erilaisiin tulevaisuuksiin. Monille tulevaisuudentutkijoille tulevaisuudentutkimus sinänsä sisältää jo itsessään monien erilaisten, vaihtoehtoisten tulevaisuuksien lähtökohdan. (Rubin 2001)

Tulevaisuuksien tutkimuksen yhteydessä skenaario -termiä on käytetty 1950-luvulta asti. Termin otti ensimmäisenä käyttöön Herman Kahn 1950-luvulla toimiessaan RAND-tutkimusyhtymän palveluksessa Yhdysvalloissa (Rubin 2001). Toinen varhainen skenaario -käsitteen käyttäjä oli Eric Jantsch. Hän korosti sitä, että skenaarion ei ole tarkoitus olla ennuste vaan loogisesti kuvattu perättäisten tapahtumien sarja, joka osoittaa, kuinka tapahtumat kehittyvät tulevaisuuden tilaksi (Jantsch 1967, 180).

Suomalaisista tulevaisuuksien tutkijoista skenaarion käsitettä on kuvailut mm. Mika Mannermaa, jonka mukaan skenaario on vaihe vaiheelta etenevä tapahtumainkuvaus, joka liittyy tulevaisuuden nykyhetkeen. (Mannermaa 1999, 200)

Skenaariomenetelmän avulla luodaan loogisesti etenevä tapahtumasarja jonka tarkoituksena on näyttää, miten mahdollinen, joko todennäköinen tai uhkaava tulevaisuudentila kehittyä askel askeleelta (Mannermaa 1999, 57).

Tässä tutkimusraportissa esitetään tulevaisuuskuvia, jotka eivät vielä ole valmiita skenaarioita. Muuttuakseen skenaarioiksi niihin tulee liittää kuvaus perättäisistä tapahtumista ja tehdyistä päätöksistä, jotka johtavat tulevaisuuskuviin toteutumiseen. Tällaisenaan tulevaisuuskuvat ovat lähinnä tulevaisuustiedon raportointia ja yhteenvetoa. Lukijan pääteltäväksi jää, millaiset tapahtumat ja päätökset voivat niihin johtaa. Lukijan pohdittavaksi jää myös se, mitkä tulevaisuuskuvat tai niiden osat edustavat uhkakuvia, ja mitkä toivottavia tulevaisuuden tiloja.

Tämän liseniaatin tutkimuksen kolmannessa luvussa kuvattiin tutkimusprosessia, jossa tulevaisuuskuvia testataan Delfoi-prosessissa, ja tulosten perusteella muodostetaan skenaarioita. Jotta vaihtoehtoisiin tulevaisuuskuviin johtavat päätösten polut tulisivat näkyviksi, tarvitaan tämän tutkimuksen jatkoksi Delfoi-prosessi.

5.2 Tulevaisuustaulukosta tulevaisuuskuviin

Tulevaisuuskuvat laadittiin tulevaisuustaulukon avulla. Taulukko muodostettiin siten, että vasempaan sarakkeeseen määriteltiin tausta-aineiston ja haastatteluaineiston perusteella 11 muuttujaa. Muuttujat sijoitettiin siten, että alkuperäisen tutkimuskysymyksen kannalta olennaiset taiteellisen ja teknisen osaajan määrittelyä kuvaavat muuttujat asetettiin ylimmäiseksi, ja niiden alle

koottiin toimintaympäristöä, työnsisältöjä, työpaikkoja ja koulutuspolkua kuvaavia muuttujia.

Taulukon sarakkeet nimettiin neljän teeman mukaan. Ensimmäinen teemoista, "Laitosteattereita ja ammattiyhdistyspolitiikkaa", valittiin vertailun vuoksi eräänlaiseksi kärjistetyksi kuvaukseksi joka sellaisenaan ei vastaa nykytilaa, mutta jossa on kärjistetyssä muodossa esitettyjä piirteitä teatterikentän menneiden vuosien ja nykyisyyden tilasta. Oikeanpuoleisessa sarakkeessa teemana on "Teatteriyrittäjiä ja vapaita taiteilijaryhmiä", joka vastaa eräänlaista ääritilannetta yhteiskunnassa, jossa laitosteattereita työehtosopimukseen ei enää ole. Keskimmäisten sarakkeiden teemat "Spektaakkeleita ja kortteliteatteria" sekä "Monimuotoista taidetta yhteisillä estradeilla" on koottu pääasiassa niistä puheista, jotka nousivat esille haastatteluissa.

Teemojen yläriviltä alaspäin vedettiin yhteensopivuuksia kuvaavia erivärisiä "raiteita", joiden avulla voidaan tarkastella mahdollisia yhteensopivuuksia ja variaatioita eri teemojen välillä. Varsinaiset tulevaisuuskuvat on nimetty samalla tavalla kuin teemat, mutta niissä on otettu variaatioita huomioon.

TEEMA	Laitosteattereita ja ammattiyhdistyspolitiikkaa	Spektaakkeleita ja kortteliteatteria	Monimuotoista taidetta yhteisillä estradeilla	Teatteriyrittäjiä ja vapaita taiteilijaryhmiä
MUUTTUJA				
Teknikon toimenkuvan määrittely	Suorittavaa teknistä työtä	Suorittavaa tai luovaa teknistä työtä	Teknisesti painottunutta taiteellista työtä	Taiteellis-teknistä työtä
Taiteilijan toimenkuvan määrittely	Suunnittelevaa taiteellista työtä	Luovaa taiteellista työtä	Taiteellisesti painottunutta taiteellista työtä	Taiteellis-teknillistä työtä
Teknisen työn määrittely	Teknikon tekemää työtä	Välineeseen kohdistuvaa työtä	Välinepainotteista työtä	Välineeseen tai ilmaisuun kohdistuvaa työtä
Taiteellisen työn määrittely	Taiteilijan tekemää työtä	Ilmaisuun kohdistuvaa työtä	Ilmaisupainotteista työtä	Välineeseen tai ilmaisuun kohdistuvaa työtä
Toimenkuvien määrittely työpaikoilla	Taiteellinen tai tekninen toimenkuva	Taiteellisesti tai teknisesti painottunut toimenkuva	Taiteellisesti tai teknisesti painottunut toimenkuva, tai moniosaaja	Taiteellis-tekninen toimenkuva
Työehtosopimukset	Eri työehtosopimukset teknisille ja taiteellisille osaajille	Yhteiset työehtosopimukset taiteellis-teknisiin tehtäviin	Yhteiset työehtosopimukset, lisäksi palveluyrittäjiä.	Ei työehtosopimuksia
Työpaikat	Laitosteattereita	Laitosteattereita ja vapaita ryhmiä	Laitosteattereita, vapaita ryhmiä ja teatterialan yrityksiä	Vapaita ryhmiä ja teatterialan palveluyrityksiä
Ammatinharjoittamisen puitteet	Toimia ja virkoja	Toimia, virkoja, palveluyrittäjiä ja freelancereita	Toimia, palveluyrittäjiä ja freelancereita	Palveluyrittäjiä ja freelancereita
Hierarkia työpaikoilla	Aristokraattinen: tekninen työ on taiteelliselle työlle alisteista	Demokraattinen: aseman ja tehtävien vaatavuuden mukainen hierarkia	Pluralistinen: aseman ja tehtävien vaatavuuden mukainen hierarkia, lisäksi produktiokohtaisia työnkuvia ja sopimuksia.	Kaupallinen: Produktiokohtaisia sopimuksia.
Toiminnan taloudelliset perusteet	Suurilla teattereilla suuria resursseja, pienillä pienempiä	Spektaakkelituotannoissa suuret resurssit, pientuotannoissa pienet	Yhteinen infrastruktuuri, tuotantokohtaiset resurssit	Resurssit kaupallisen menestyksen mukaan
Koulutuspolku	Eri koulutuspolku teknisiin ja taiteellisiin toimenkuihin	Yhteiset koulutuspolut, joko taiteellinen tai tekninen suuntautuminen	Yhteiset koulutuspolut, mahdollisuus terilaisiin painotuksiin taiteen ja tekniikan välillä	Yhteiset koulutuspolut, ei määriteltyjä suuntautumisvaihtoehtoja
Erikoistuminen joko taiteeseen tai tekniikkaan	Vaativuus erikoistumiseen	Mahdollisuus erikoistumiseen joko taiteeseen tai tekniikkaan	Mahdollisuus erikoistumiseen, taiteellis-tekninen moniosaaja yhtenä erikoistumisvaihtoehtona	Ei erikoistumisen määrittelyä taiteen ja tekniikan välillä

KAAVIO 16.
Tulevaisuustaulukko.

Tausta-aineisto, jota on kuvattu ja johon on viitattu tämän tutkimuksen johdanto-osassa, on tulevaisuuskuvien kannalta yhtä tärkeää aineistoa kuin varsinaiset tutkimustuloksetkin. Tausta-aineisto kuvaa nykytilaa ja mennyttä aikaa. Siksi tausta-aineistoon tukeutuen voidaan muodostaa tulevaisuuskuva, jossa tulevaisuudessa ei tapahdu muutosta, tai tapahtuu paluuta vanhaan. Tausta aineistosta olen käyttänyt tulevaisuuskuvan 1. muodostamiseen mm. työehtosopimuksia (Suomen teatterit – Finlands teatrar ry. 2011) sekä Joron ja Brauerin tutkimuksia (Joro 1998, Brauer 2006) sekä suullisia lähteitä (Auvinen 2010, Tiitinen 2012).

Tutkimuksen aikajänteeksi asetettiin tutkimushaastatteluisa noin 10 vuotta, millä perusteella tulevaisuuskuvien voisi ajatella olevan mahdollisia noin vuonna 2020. Todelliseen aikatauluun vaikuttavat kuitenkin mm. esittävän taiteen rahoitukseen ja alan koulutussisältöihin vaikuttava päätöksenteko, jotka tuskin voivat johtaa skenaarioiden näin nopeaan toteutumiseen. Tästä syystä en käytä skenaarioiden kuvauksissa mitään määrättyä vuotta, jolloin tulevaisuudenkuvat olisivat toteutuneet, vaan tyydyn puhumaan yleisellä tasolla ”tulevaisuudesta.”

5.3 Tulevaisuuskuva 1: Laitosteattereita ja ammattiyhdistyspolitiikkaa

Tulevaisuuden teatterikenttä muodostuu pääasiassa laitosteattereista. Laitosteattereissa valo- ja äänityön toimenkuvat jaotellaan taiteellisiin ja teknisiin. Taiteelliset valo- ja äänisuunnittelijat toimivat ensisijaisesti taiteellisissa työryhmissä, joissa valo- ja äänisuunnittelijoiden tehtävänä on luoda taiteellisia valo- ja äänisuunnitelmia. Tekniseen henkilökuntaan kuuluu mestareita sekä valo-, AV- ja äänityöntekijöitä. Heidän tehtävänä on toteuttaa taiteellisia suunnitelmia, sekä pitää huolta teknisestä välineistöstä. ”Suunnittelevilla mestareilla”, jotka kuuluvat tekniseen henkilöstöön, voi kuitenkin olla myös taiteellisia tehtäviä. Tekniseksi määritelty työ on hierarkiassa taiteelliselle työlle alisteista.

Valo- ja äänityöntekijät työskentelevät teattereissa pääasiassa viroissa ja toimissa, mutta produktioihin voidaan kiinnittää myös vierailevia valo- ja äänisuunnittelijoita. Teknisellä ja taiteellisella henkilöstöllä on eri työehtosopimukset, ja heidän palkkauksensa määräytyy erilaisin perustein. Pääsääntöi-

sesti suunnittelevalle, taiteellisille toimihenkilöille maksetaan korkeampaa palkkaa kuin suorittavalle, tekniselle henkilölle. Tämä on omalta osaltaan johanut siihen, että teattereiden valo- ja äänityöhön ei juuri palkata taiteelliseksi luokiteltavaa henkilökuntaa teknisen henkilökunnan tullessa halvemmaksi. Tekninen henkilökunta kuitenkin tekee myös suunnittelevaa, taiteellista työtä, johon ainakin osa heistä on saanut ammattikorkeakoulutasoista koulutusta.

Koulutus kentässä teknistä valo- ja äänityön koulutusta tarjotaan toisella asteella. Ammattikorkeakoulutasolla tarjotaan teknistä koulutusta, johon liittyy myös taiteellisen suunnittelun opintoja. Yliopistotasolla tarjotaan taiteellista koulutusta, mutta yliopistotasosta teatterialan teknistä koulutusta ei ole tarjolla. Koulutus kentän rakenne tukee omalta osaltaan myös palkkarakennetta ja hierarkiaa, joka asettaa taiteellisen työn teknisen työn yläpuolelle.

Yleisö odottaa suunniteltua valoa ja ääntä, josta syystä siihen panostetaan teattereissa. Varsinkin suurissa teattereissa käytettävä teknologia voi olla melko monimutkaista. Tästä syystä taiteellinen suunnittelija tarvitsee työparikseen operaattorin tai muun teknisen asiantuntijan, joka esimerkiksi osaa ohjelmoida valopöydän. Operaattori ei ota kantaa sisältöön, eikä taiteellinen suunnittelija tekniikkaan, mikä tekee suunnitteluprosessista kankean.

Teatteritaiteen kentässä voi olla myös vapaita taiteilijaryhmiä ja pienimuotoisempaa teatteria sekä tanssia. Valo- ja äänityön osaajat tulevat tähän kenttään pääasiassa toiselta asteelta ja ammattikorkeakouluista johtuen siitä, että yliopistotasoisesta koulutuksesta käyneiden taiteellisten valo- ja äänisuunnittelijoiden osaamisen ja orientaation ei uskota soveltuvan monipuolista osaamista sekä taiteen ja tekniikan välistä joustavuutta vaativaan työhön.

Valo- ja äänityön teknisiä ratkaisuja ei juuri innovoida taiteen tarpeisiin, vaan teknologia lainataan muilta yhteiskunnan alueilta niiden teknisten ominaisuuksien perusteella. Tämä vaikuttaa osaltaan siihen, että välineet ja järjestelmät eivät välttämättä ole käyttäjälähtöisiä tai ilmaisuvoimaisia, mikä omalta osaltaan edesauttaa tarvetta jaotella valo- ja äänityön tehtäviä ja toimenkuvia taiteellisiin ja teknisiin.

5.4 Tulevaisuuskuva 2:

Spektaakkeleita ja kortteliteatteria

Tulevaisuuden teatterikenttä on polarisoitunut: yhtäällä tuotetaan suurimuotoisia spektaakkelituotantoja, ja toisaalla pienten taiteilijaryhmien esityksiä.

Suuret tuotannot toteutetaan yleensä laitosteattereissa, ja pienimuotoisemmat joko kiertueteatterina tai pienemmissä pysyvissä esitystiloiissa.

Valo- ja äänityön tehtäviä ja toimenkuvia voidaan isoissa laitosteattereissa ja suurissa tuotannoissa jaotella taiteellisiin ja teknisiin. Pienemmissä teattereissa ja vapaiden taiteilijaryhmien produktioissa tällaista jaottelua ei käytännön syistä juuri ole. Syynä jaotteluiden puuttumiseen on mm. se, että jaottelu johtaisi suurempaan valo- ja äänihenkilöstön tarpeeseen, johon ei ole taloudellisia mahdollisuuksia.

Laitosteattereissa ja suurissa tuotannoissa valo- ja äänisuunnittelijat toimivat työryhmissä, joissa voi olla sekä taiteellista että teknistä henkilöstöä. Näissä työryhmissä valo- ja äänisuunnittelijoiden ensisijaisena tehtävänä on luoda taiteellisia valo- ja äänisuunnitelmia, mutta he voivat osallistua myös tekniseen suunnitteluun ja toteutukseen oman osaamisensa ja orientaationsa puitteissa. Tekniseen henkilökuntaan kuuluu mestareita sekä valo-, AV- ja äänityöntekijöitä. Heidän pääasiallisena tehtävänä on toteuttaa taiteellisia valo- ja äänisuunnitelmia, toteuttaa esitysten äänen ja valon ulosajoa sekä pitää huolta teknisestä välineistöstä, mutta he voivat oman osaamisensa ja orientaationsa puitteissa osallistua myös taiteelliseen suunnitteluun.

Teknisen ja taiteellisen työn välillä on hierarkia. ”Taiteellisuus” määrittelee työn tavoitetta ja ”teknisyys” tapaa, jolla tavoitteeseen pyritään. Jako taiteen ja tekniikan välillä määrittää myös henkilöiden välistä hierarkiaa, mutta tämä hierarkia ei ole systemaattinen eikä ehdoton.

Valo- ja äänityöntekijät työskentelevät teattereissa pääasiassa viroissa ja toimissa, mutta produktioihin voidaan kiinnittää myös vierailevia valo- ja äänisuunnittelijoita. Pienemmissä teattereissa ja taiteilijaryhmissä voi olla toimsuhteita, freelancereita ja palveluyrittäjiä.

Yleisö odottaa suunniteltua valoa ja ääntä, josta syystä siihen panostetaan teattereissa. Varsinkin suurissa teattereissa ja suurissa produktioissa käytettävä teknologia voi olla melko monimutkaista ja laajaa. Tästä syystä on tarkoituksenmukaista jakaa suunnitteluun liittyviä työtehtäviä useamman suunnittelijan kesken. Taiteellinen suunnittelija vastaa ensisijaisesti ilmaisusta, ja hänen apunaan voi olla operaattori tai muu teatteritekniikan asiantuntija, joka on erikoistunut välineen hallintaan ja muokkaamiseen. Suunnittelua tehdään joustavasti yhdessä.

Pienissä teattereissa ja esimerkiksi tanssitaiteen piirissä toimivien valo- ja äänisuunnittelijoiden orientaatio ja osaaminen on laajaa. He hallitsevat sekä

välineen että ilmaisun, mikä mahdollistaa valo- ja äänitoteutukset pienilläkin resursseilla.

Valo- ja äänityön koulutuspolkuja on yhdistetty. Sekä taiteellisiin että tekniisiin valo- ja äänityön tehtäviin johtava koulutuspolku on yhteinen, mikä mahdollistaa taiteellisten ja teknisten näkökulmien oppimisen jo opiskeluaikana. Opiskelija voi opintojen aikana valita suuntautumisensa taiteen ja tekniikan välillä.

Valo- ja äänityön teknisiä ratkaisuja innovoidaan ryhmissä, joissa on sekä teknistä että taiteellista osaamista. Teknologiaa lainataan muilta yhteiskunnan alueilta, mutta sitä sovelletaan teattereissa innovatiivisesti. Tämä vaikuttaa osaltaan siihen, että välineet ja järjestelmät voivat olla käyttäjäystävällisiä tai ilmaisuvoimaisia, mikä osaltaan vähentää tarvetta jaotella teattereiden valo- ja äänityön tehtäviä ja toimenkuvia systemaattisesti taiteellisiin ja tekniisiin.

5.5 Tulevaisuuskuva 3:

Monimuotoista taidetta yhteisillä estradeilla

Tulevaisuuden teatterikenttä on monimuotoinen. Esitystiloja käytetään monipuolisesti. Sekä suuria speaktaakkelituotantoja, kiertueteatteria että pienimuotoisempaa teatteria tehdään yhä useammin samoille näyttämöille. Toisaalta näyttämönä voi toimia tilapäinen ”popup” -näyttämö.

Valo- ja äänityöntekijät työskentelevät joko teattereiden tai ryhmien palveluksessa. He voivat olla toimisuhteessa teattereihin tai teatterialan palveluyrityksiin. Valo- ja äänityöntekijät voivat olla myös freelancereita tai itse toimia teatterialan palveluyrittäjinä.

Monimuotoisessa toimintaympäristössä myös valo- ja ääniosaajien joukko on monimuotoinen. Osaaminen voi olla taiteellisesti tai teknisesti painottunutta, tai taiteen ja tekniikan välistä moniosaamista. Puhtaasti taiteeseen tai tekniikkaan erikoistuneille suunnittelijoille on tarjolla töitä vain suurissa produktioissa. Tehtävät ja toimenkuvat muotoutuvat osaamisen painotuksen ja osaajien orientaation mukaan. Merkittävä osa varsinkin suunnittelevista valo- ja äänityöntekijöistä hallitsee jossain suhteessa sekä taiteellisia että teknisiä työtehtäviä. Valo- ja äänityössä keskitytään sisältöihin taiteen ja tekniikan väliseen hierarkiaan liittyvän pohdinnan jäädessä vähemmälle.

Yleisö odottaa suunniteltua valoa ja ääntä, josta syystä siihen panostetaan esittävän taiteen kentässä. Äänellisen tai visuaalisen sisällön ajatellaan olevan olennainen osa esityksen sisältöä. Varsinkin suurissa produktioissa käytettävä teknologia voi olla melko monimutkaista ja mittasuhteiltaan laajaa, mistä syystä suunnittelutehtävät voivat olla suuritöisiä. Tästä syystä on tarkoituksemukaista jakaa töitä useamman suunnittelijan kesken samalla tavalla kuin skenaariossa 2. Taiteellinen suunnittelija vastaa ensisijaisesti ilmaisusta, mutta hänen apunaan voi olla operaattori tai muu tekninen asiantuntija, joka on erikoistunut välineen hallintaan. Erikoistuminen voi liittyä myös johonkin määrättyyn välineeseen tai tehtävään, esimerkiksi liikkuvaan valoon, livemiksauskeen ja niin edelleen.

Suunnittelua tehdään yhdessä. Erikoistuminen ei tarkoita ehdotonta kieltoa olla osallistumatta toisen suunnittelijan tehtävän painotusalueeseen, mikä mahdollistaa sekä taiteellisten että teknisten näkökulmien tarkoituksenmukaisen ja joustavan huomioimisen. Ryhmätyö mahdollistaa myös erilaisten välineiden yhtäaikaiseen käyttöön liittyvät asiat hyvien visuaalisten tai äänellisten sisältöjen saavuttamiseksi.

Valo- ja äänityön parissa on tehtävätasolla luovuttu tekniikan alisteisesta suhteesta taiteelle. Ryhmätyön intressi on esitysisällössä, johon kuuluvat myös äänelliset ja visuaaliset sisällöt. Ryhmän jäsenten odotetaan toimivan tehokkaana tiiminä, mikä edellyttää hyviä ryhmätyötaitoja. Teattereissa on edelleen henkilökuntaa, jonka ensisijaisena tehtävänä on käyttää ja pitää huolta välineistöstä, mutta suhde välineeseen ei itsessään ole hierarkian peruste.

Pienissä produktioissa ja esimerkiksi tanssitaiteen piirissä toimivien valo- ja äänisuunnittelijoiden orientaatio ja osaaminen on laajaa. He hallitsevat sekä välineitä että ilmaisua, mikä mahdollistaa valo- ja äänitoteutukset pienillä resursseilla.

Koska joustavat toimenkuvat on todettu tarpeellisiksi, on taiteelliset ja tekniset koulutuspolut valo- ja äänityön osalta yhdistetty. Tämä mahdollistaa sekä taiteellisten että teknisten näkökulmien oppimisen jo opiskeluaikana. Opintoja voi painottaa, taiteeseen, tekniikkaan, välineeseen tai sisältöön opiskelijan orientaation ja motivaation mukaan. Opiskelija voi suuntautua painotuneesti joko taiteeseen tai tekniikkaan myös yliopistoasteella. Kun opiskelija hakeutuu teatterialan koulutukseen, on kiinnostus teatterityöhön ja esityssi-

sältöihin olennainen motivaatioperusta riippumatta siitä, onko hänen suuntautuneisuutensa taiteellista, teknistä vai taiteellisteknistä.

Samoin kuin skenaariossa 2. valo- ja äänityön teknisiä ratkaisuja innovoidaan ryhmissä, joissa on sekä teknisestä että taiteellista osaamista. Teknologiaa lainataan muilta yhteiskunnan alueilta, mutta sitä sovelletaan innovatiivisesti teatterityötä varten. Tämä vaikuttaa osaltaan siihen, että välineet ja järjestelmät voivat olla käyttäjäystävällisiä ja ilmaisuvoimaisia, mikä omalta osaltaan vähentää tarvetta jaotella teattereiden valo- ja äänityön tehtäviä ja toimenkuvia taiteellisiin ja teknisiin. Toisaalta pyrkimys vaikuttaviin äänellisiin ja visuaalisiin sisältöihin voi johtaa myös erikoistuneisiin teknisiin välineisiin, mikä voi lisätä tarvetta erikoistua johonkin määrättyyn välineeseen.

5.6 Tulevaisuuskuva 4:

Teatteriyrittäjiä ja vapaita taiteilijaryhmiä

Tulevaisuuden teatterikenttä on monimuotoinen. Teatterit ja esiintyjäryhmät ovat usein kaupallisia toimijoita ja esityksiä toteutetaan pääasiallisesti kaupallisin perustein. Suurille näyttämöille tehdään speaktaakkelituotantoja. Teatterialalla on myös pienempiä, joko yhdessä paikassa esiintyviä tai kiertäviä ryhmiä, jotka nekin toimivat pääasiassa kaupallisella pohjalla.

Valo- ja äänityöntekijät ovat pääasiassa freelancereita ja palveluyrittäjiä, jotka toimivat produktiokohtaisilla sopimuksilla. He voivat olla myös palveluyritysten tai vuokratyövoimaa välittävien yritysten palveluksessa. Myös teattereita ja esitystiljoja ylläpitävillä organisaatioilla voi olla jonkin verran teknistä tai taiteellisteknistä henkilökuntaa.

Yleisö odottaa suunniteltua valoa ja ääntä, josta syystä siihen panostetaan. Äänellisen tai visuaalisen sisällön ajatellaan olevan olennainen osa esityksen sisältöä, mutta varsinkin suurissa produktioissa näyttävistä visuaalisista ja vaikuttavasta äänellisistä tehosteista on tullut tekijöitä, joiden avulla pyritään lähinnä mahdollisimman hyvään kaupalliseen menestykseen.

Monimuotoisessa toimintaympäristössä myös valo- ja ääniosaajien joukko on monimuotoinen. Osaaminen voi olla joko erikoistunutta osaamista tai moniosaamista. Erikoistuminen joko taiteeseen tai tekniikkaan ei kuitenkaan ole relevantti jakoperuste. Tämä johtuu kahdesta asiasta: yhtäältä valo- ja äänityön prosesseja ohjaa tehokkuuden vaatimus ja toisaalta teknisen välineistön monimutkaisuus. Tehokkuusvaatimukset lähtevät kaupallisesta toimintata-

vasta. Välineistön monimutkaisuus on seurausta tarpeesta tuottaa yhä vaikuttavampia visuaalisia ja äänellisiä erikoistehosteita.

Varsinkin suurissa produktioissa käytettävä teknologia on monimutkaista ja mittasuhteiltaan laajaa. Merkittäväksi valo- ja äänityöntekijöiden osaamisen määrittelyksi nousee erikoistuminen johonkin määrättyyn välineeseen tai työvaiheeseen: esimerkiksi liikkuvaan valoon, valopöydän ohjelmointiin, langattomiin mikrofoneihin, livemiksaukseen jne.

Samalla tavoin kuin skenaarioissa 2 ja 3, suunnittelua tehdään taiteellisteknisessä työryhmässä. Ryhmätyön intressi on esitysisällössä, johon kuuluvat myös äänelliset ja visuaaliset sisällöt. Ryhmän jäsenten tulee toimia tehokkaana tiiminä, mikä edellyttää hyviä ryhmätyötaitoja. Hierarkkista jakoa taiteellisten ja teknisten työtehtävien välillä ei ole, vaan kaikessa toiminnassa keskitytään prosesseihin, joiden tavoitteena on tuottaa sisältöjä mahdollisimman tehokkaasti.

Pienissä produktioissa ja esimerkiksi tanssitaiteen piirissä toimivien valo- ja äänisuunnittelijoiden orientaatio ja osaaminen on laajaa. He hallitsevat sekä erilaisia välineitä että taiteellista ilmaisua, mikä mahdollistaa valo- ja äänitöteutukset pienen työryhmän puitteissa.

Koska monenlaiset toimenkuvat on todettu välttämättömiksi, on taiteelliset ja tekniset koulutuspolut valo- ja äänityön osalta yhdistetty. Opinnot painottuvat erilaisiin välineisiin ja työvaiheisiin opiskelijan orientaation mukaan, erottelematta sen enempää taiteellisia sisältöjä ja teknistä välinettä. Kun opiskelija hakeutuu teatterialan koulutukseen, kiinnostus teatterityöhön, esitysisältöihin ja tiimityöhön on olennainen motivaatioperusta riippumatta siitä, onko hänen suuntautuneisuutensa taiteellista, teknistä vai taiteellisteknistä.

Samoin kuin skenaarioissa 2 ja 3 valo- ja äänityön teknisiä ratkaisuja innovoidaan ryhmissä, joissa on sekä teknistä että taiteellista osaamista. Teknologiaa lainataan muilta yhteiskunnan alueilta, mutta sitä sovelletaan teatterityötä varten. Kaupallisen toimintaympäristön vuoksi pääpaino on tehokkuudessa ja näyttävissä erikoistehosteissa. Tämä on osaltaan sekä syy että seuraus erilaisiin välineisiin ja työvaiheisiin erikoistuneiden toimenkuvien suureen määrään.

5.7 Tausta-aineiston ja tulosten tarkastelua

Näyttää ilmeiseltä, että teollistumisen aikakaudella opittiin ajattelemaan taiteen ja tekniikan olevan toisilleen vastakkaisia ja vieraita asioita. Tekniikan ja teknologian käsiteisiin liittyi negatiivisia mielikuvia ja niiden ajateltiin edustavan taiteelle vieraita arvoja. Tämä johti omalta osaltaan siihen, että esittävän taiteen piirissä valo- ja äänityötä oli vaikeaa nähdä taiteen kenttään kuuluvana. Välineet miellettiin teknisiksi niiden olemuksen ja ajateltujen teknisten käyttöintressien mukaan. Valon ja äänen estetiikkaan ja ilmaisuun liittyvät intressit saattoivat jäädä huomiotta, vaikka valo- ja äänityöntekijän omasta mielestä ne olivat usein ensisijaisia. Taiteen ja tekniikan kulttuurinen eriytyminen kenties edesauttoi osin keinotekoisia tehtävien ja toimenkuvien jaoteluja esittävän taiteen kentässä.

Esitin tutkimuksen alussa kysymyksen: missä määrin valo- ja äänityön teknillistä ja taiteellista osaamista tai työtehtäviä on tarkoituksenmukaista eritellä ja tarkastella toisistaan erillään? Tutkimusaineiston perusteella käsitteiden taiteellinen ja tekninen asettaminen vastapareiksi näyttää johtavan umpikujaan. Sekä taiteellisen ilmaisun että teknisen välineen nähdään olevan läsnä tulevaisuuden valo- ja äänityössä.

Taidetta, ei tekniikkaa – taiteilija, ei teknikko. Näiden sanaparien asetteleminen jaottelevassa tai erottelevassa tarkoituksessa ei ole tulevaisuudessa relevanttia. Tämä johtuu siitä, että meneillään oleva murros teollisen yhteiskunnan ja postmodernin tietoyhteiskunnan välillä on kääntymässä postmodernin puolelle. Uudessa yhteiskunnan vaiheessa teknologia on muuttunut jokapäiväiseksi. Teolliselta aikakaudelta periytyneet arvot ja asenteet, joissa tekniikka nähdään taiteelle vieraaksi, väistyvät. Tekninen väline muuttuu taiteilijan työkaluksi, eikä valo- ja äänityön taiteellisuutta tai sen puutetta enää tarvitse perustella välineen ominaisuuksilla tai työn suhteella välineeseen. Tärkeimpään rooliin nousevat valo- ja äänisisällöt, jotka ovat esittävän taiteen sisältöjä muiden rinnalla.

Valo- ja äänityön toimenkuvien ja työnsisältöjen kannalta merkittäviksi aihealueiksi näyttävät nousevan esittävän taiteen toimintaympäristöjen muutokset. Tutkimusaineisto kertoo todennäköisestä murroksesta, jossa keskeisinä tekijöinä ovat esittävän taiteen muuttuminen monimuotoisemmaksi, teatterialan instituutioiden merkityksen väheneminen ja vapaiden ryhmien merkityksen kasvaminen. Näköpiirissä on mahdollisesti myös polarisoitumista massiivisiin tai kevyisiin näyttämötuotantoihin.

Suuremmissa tuotannoissa valo- ja äänityön sisällöt tulevat todennäköisesti olemaan yhtä erikoistuneita tai vielä erikoistuneempia kuin tällä hetkellä. Erikoistumisen tarve voi olla lähtöisin tuotantotalouden ja tehokkuuden vaatimuksista tai teknisen välineistön monimutkaistumisesta. Erikoistuneita työnsisältöjä voi syntyä myös tuotantotapojen muutoksesta: esimerkiksi mallintamisen merkityksen kasvaminen johtaa todennäköisesti siihen, että kolmiulotteisen tietomallityön määrä kasvaa.

Pienemmissä tuotannoissa korostuvat monipuoliset työnkuvat. Myös tämä johtuu osaltaan taloudellisista vaatimuksista ja muista käytännön syistä. Pienissä puitteissa ei ole mahdollisuuksia kovin erikoistuneisiin toimenkuviin. Sama henkilö vastaa sekä taiteellisesta suunnittelutyöstä että teknisestä toteutuksesta. Jos vapaiden ryhmien ja pienempien produktioiden merkitys kasvaa, niin kuin tutkimusaineiston perusteella näyttäisi olevan, kasvaa myös sellaisten osaajien tarve, jotka pystyvät tekemään luontevasti taiteellista ja teknistä suunnittelua sekä toteuttavaa työtä.

Tutkimusaineisto viittaa siihen, että esittävässä taiteessa voi tulevaisuudessa tapahtua polarisoitumista suuriin ja pienimuotoisiin tuotantoihin. Mikäli näin tapahtuu, voidaan moniosaamista taiteen ja tekniikan välillä ajatella omana erikoistumisen alueenaan.

Vaikka tutkimusaineisto antaa viitteitä siitä, että erikoistuneet produktiokohdaiset työnsisällöt tulevat korostumaan erityisesti suurissa teattereissa ja produktioissa, ei tämä välttämättä tarkoita erikoistumista osaajien toimenkuvissa tai ammatillisessa orientaatiossa. Sekä tutkimushaastattelujen vastauksista että taustoitusta varten tehdyistä haastatteluista (suulliset lähteet) nousi esiin viitteitä tehtävänkierron mahdollisuuksista työn mielekkyyden ja työssä jaksamisen parantajina. Tähän näkökulmaan ei tämän tutkimuksen puitteissa kuitenkaan erikseen paneuduttu.

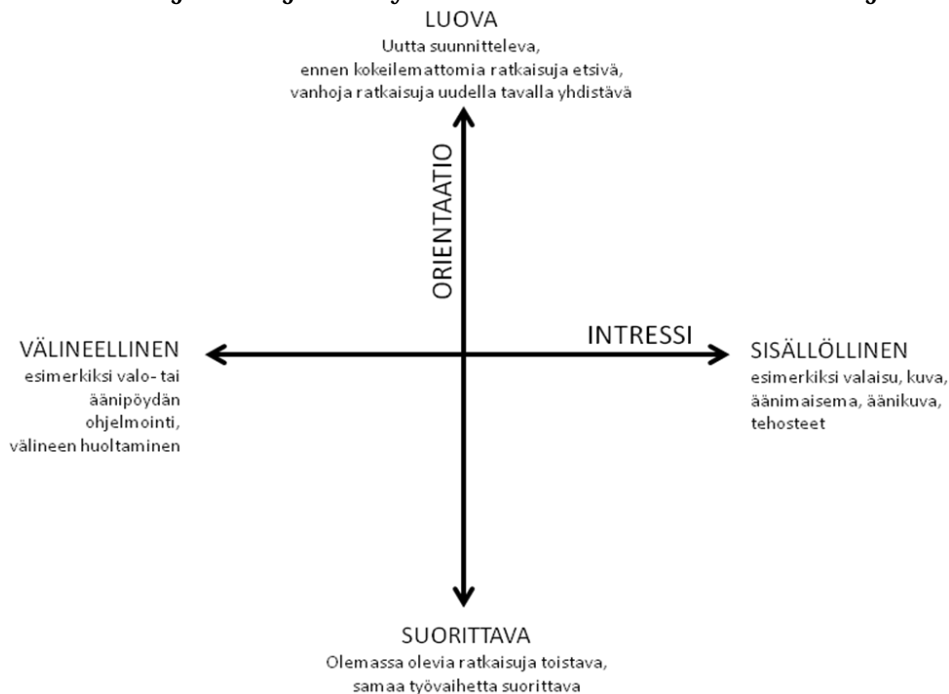
Valo- ja äänityön merkityksen odotetaan kasvavan nykyisestä. Työnsisältöjen osalta merkittävänä nähdään erityisesti videon, projisoinnin ja audiovisuaalisen tuotantotyön määrän todennäköinen kasvaminen tulevaisuudessa. Tämä johtuu sekä näyttämötuotantojen työtapojen kehittymisestä että tarpeesta tuottaa teattereissa tehtyjä sisältöjä verkkojakeluun. Videolla ja projisoinnilla nähdään olevan nykyistä enemmän merkitystä visuaalisen näyttämökuvan luomisessa, mikä todennäköisesti tulee vaikuttamaan tulevaisuuden osaamistarpeisiin. Audiovisuaalisten tallenteiden tekeminen edellyttää kuvaamisen, äänittämisen ja editoinnin osaamista. Teattereiden ratkaistavaksi

jää, kuinka suuri osa audiovisuaalisista töistä tehdään teatterin omana työnä, ja kuinka suuri osa hankitaan ulkoisilta palveluntuottajilta.

Välineiden odotetaan tulevaisuudessa mahdollistavan nykyistä monipuolisemman ilmaisan. Käyttöliittymien uskotaan kehittyvän nykyistä paremmiksi. Toisaalta tutkimusaineistosta nousee esille myös se mahdollisuus, että välineet voivat kehittyä nykyistä monimutkaisemmiksi ja siksi vaikeakäyttöisemmiksi, mikä voi johtaa erikoistuneisiin työnsisältöihin.

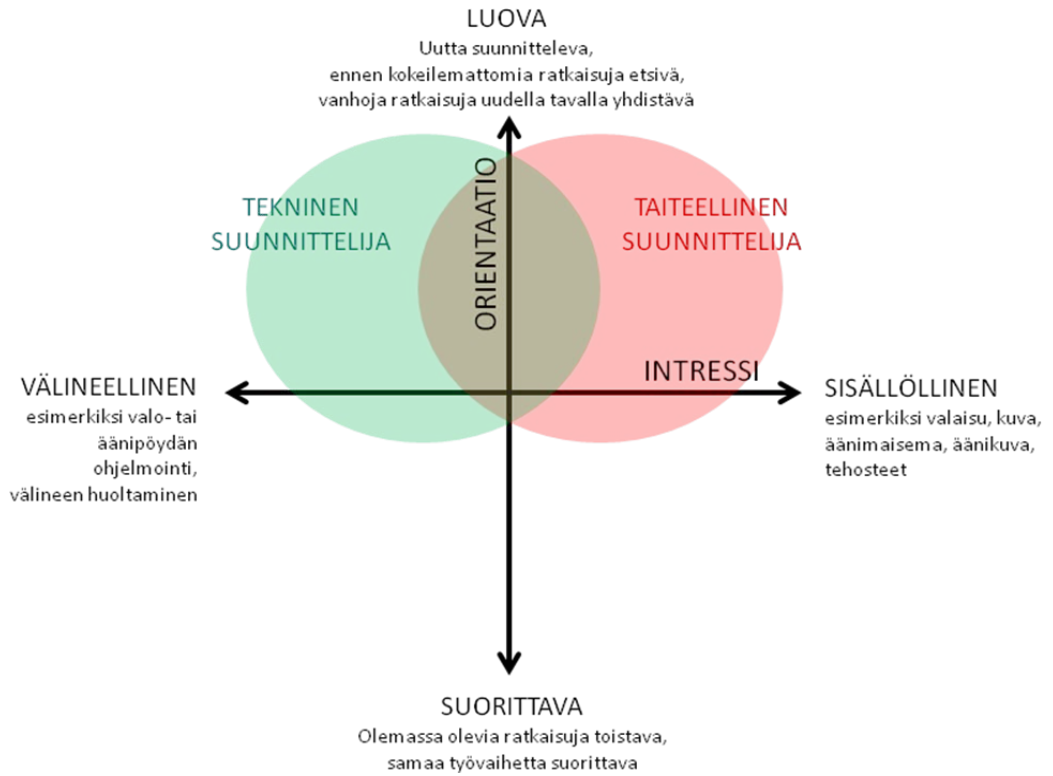
Aloittaessani tätä tutkimusta intressini liittyi ensisijaisesti opettamiseen. Tutkimuskysymyksen muotoilu alkoi aikanaan pohdiskelusta: miten valo- ja äänityötä tulisi opettaa, ja millaisille opiskelijoille? Nykyisessä työssäni teattereiden parissa toimivana konsulttina intressini aihealueeseen liittyy myös teattereissa työskentelevien ihmisten toimenkuviin ja tehtävämäärityksiin.

Tutkimustuloksista on vaikeaa löytää perusteluita valo- ja äänityön työtehtävien tai osajien orientaation kategoriseen jaotteluun sen perusteella, ovatko ne teknisiä vai taiteellisia. Sen sijaan sekä yksittäiset työtehtävät että osajien orientaatio voivat olla joko teknisesti tai taiteellisesti painottuneita. Nelikenttä antaa jaottelua joustavamman mahdollisuuden painotusten kuvaamiseen. Kuvassa 6. on esitettyä ehdotukseni valo- ja äänityön tehtäviä, toimenkuvia ja osajien orientaatiota kuvaavaksi nelikentäksi. Kuvissa 7. ja 8. on esitettyä esimerkkejä valo- ja äänityön toimenkuvista nelikenttään sijoitettuna.

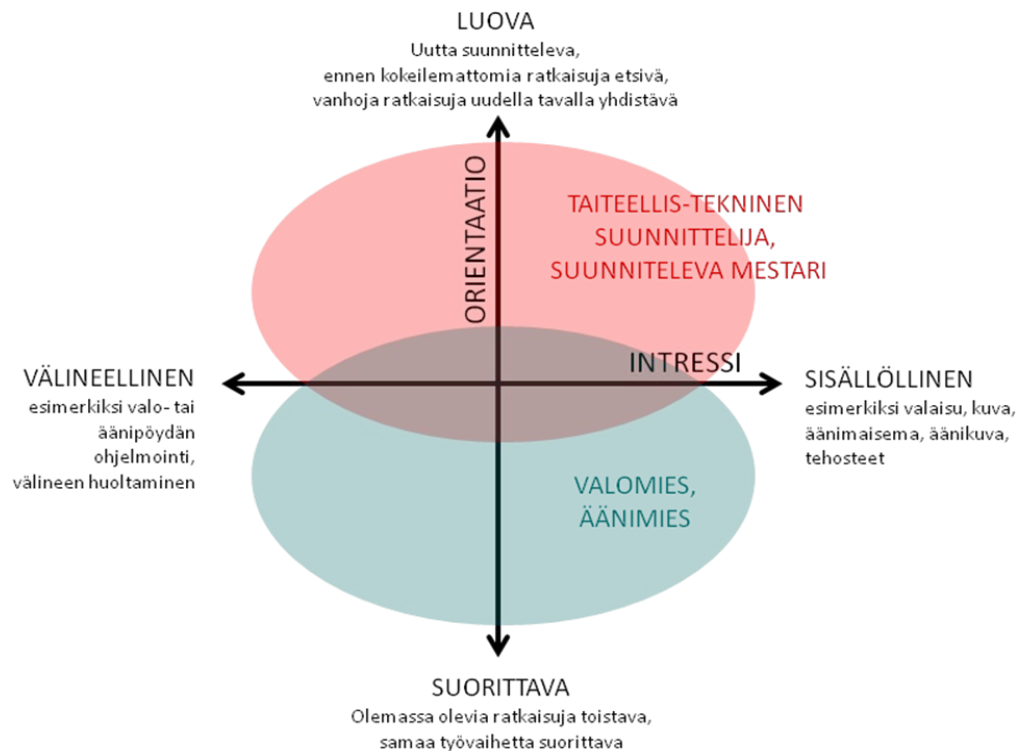
KUVA 6.

Ehdotus valo- ja äänityön työnsisältöä kuvaavaksi nelikentäksi.

KUVA 7.

Teknisen suunnittelijan ja taiteellisen suunnittelijan toimenkuvat nelikentässä.

KUVA 8.

Taiteellisteknisen suunnittelijan sekä valo- ja äänimiehen toimenkuvat nelikentässä.

5.8 Jatkotutkimuksen tarve

Tämä tutkimus tarjoaa näkemyksiä siitä, millaisiin suuntiin valo- ja äänityötä voidaan esittävän taiteen piirissä lähivuosina kehittää. Monet asiat jäävät kuitenkin ainakin jossain määrin auki. Tällaisia ovat mm. käyttöliittymien ja teknologian kehityksen vaikutukset tulevaisuuden valo- ja äänityöhön. Avoimeksi jää myös se, millä tavalla taloudellisen toimintaympäristön muutos ja uusien, luovaa alaa ja muita aloja yhdistävien toimintakonseptien syntyminen vaikuttaa valo- ja äänityöhön. Tällaisia uusia konsepteja on tätä kirjoittaessa toteutettu jo muutamia, esimerkiksi Hämeenlinnan verkatehdas, Turun Logomo ja Porvoon taidetehdas.

Myös koulutusympäristö on muuttumassa Teatterikorkeakoulun, Sibelius-Akatemian ja Kuvataideakatemian yhdistyessä Taideyliopistoksi. Elokuvalan koulutus on jo siirtynyt Aalto-yliopistoon Taideteollisen korkeakoulun liittyttyä sen osaksi. Myös ammattikorkeakoulut ovat linjanneet teatterialan ja teatterialaa lähellä olevien koulutusohjelmiansa sisältöä uudelleen. Voidaan odottaa, että uusien ammattilaisten tuleminen esittävän taiteen piiriin vaikuttaa myös tämän tutkimuksen aihepiiriin tavalla, jota ei ehkä tullut otettua riittävästi huomioon tässä tutkimuksessa.

Tämä tutkimus on tarkoitettu Delfoi-prosessin ensimmäiseksi kierrokseksi. Avoimia kysymyksiä voi ottaa mukaan prosessin seuraaviin osiin, jossa tämän tutkimuksen haastateltavien esittämiä näkemyksiä testataan. Paneelia voi myös täydentää uusilla jäsenillä ja näin laajentaa asiantuntemuksen kenttää. Tutkimuksen pohjalta voi kehittää myös tulevaisuusbarometrin, joka muuttuvassa toimintaympäristössä tuottaa alan tarvitsemaa tulevaisuustietoa määräjain. Barometrin avulla voi osuvan ja joustavan mittariston avulla tuottaa tietoa asiantuntijoiden käsityksistä siitä, millaiseksi tulevaisuus voi tutkittavan asian tai ilmiön kohdalla muodostua ja millaisena sen toivotaan toteutuvan. Barometrin avulla kerätään ajassa muuttuvaa aikasarjatietoa, jonka pohjalta laaditaan tulevaisuuden pohdiskeluita, keskustelunavauksia ja skenaarioita erilaisista todennäköisistä ja mahdollisista tulevaisuuksista (Linturi & Rubin 2011, 18). Barometrin avulla saatavaa tulevaisuustietoa testataan Delfoi-prosessissa. Lopputuloksena on tietoa mahdollisista tulevaisuuksista. Tätä tietoa voidaan hyödyntää päätöksenteossa.

LÄHTEET

Anttila, Pirkko. 2006. *Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos tekeminen*. Hamina: Akatiimi Oy.

Auvinen, Janne. 2010. Haastattelu 14.10.2010. Haastattelija Ari Lepoluoto. Lepoluodon yksityisarkisto.

Bell, Wendell. 2000. *Foundations of Futures Studies Vol. 1 & Vol. 2*. New Brunswick and London: Transaction Publishers.

Blomberg, Esa. Haastattelu 14.11.2011. Haastattelija Ari Lepoluoto. Lepoluodon yksityisarkisto.

Brauer, Sanna. 2006. *Teatteritekniikan ammattikorkeakoulutus. Selvitys valo-, ääni- ja näyttämötekniikan koulutus- ja osaamistarpeista*. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta, Kajaanin opettajankoulutusyksikkö.

eDelfoi-info. 2012. eDelfoi-info. <http://www.edelfoi.fi/fi/nd/info> (luettu 3.4.2012)

eDelfoi – Delfoi -metodi. 2012. http://www.edelphi.fi/fi/content/info/functions/ed_3 (luettu 29.4.2012)

Heidegger, Martin. 2007. *Tekniikka ja käänne*. Suom. V. Jaaksi. 23°45, niin & näin-lehden filosofinen julkaisusarja. Tampere: Eurooppalaisen filosofian seura ry.

Heinonen, Sirkka. 1999. *Prometheus Revisited – Human Interaction with Nature through Technology in Seneca*. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsijärvi, Sirkka & Hurme Helena. 2010. *Tutkimushaastattelu*. Helsinki: Gaudeamus.

Huhtamo, Erkki. 1994. *Kohti audiovisioiden Eurooppaa?* Helsinki: Audiovisuaalisen viestintäkulttuurin edistämiskeskus.

Humalisto, Tomi. 2012. *Toisin nähtyä – toisin tehtyä*. Acta Scenica 27. Helsinki: Teatterikorkeakoulu.

Internetix. 2012.

http://opinnot.internetix.fi/fi/muikku2materiaalit/lukio/muut/tutu/1_miten_voidaan_tutkia_sellaista__mita_ei_vielä_ole_/03_lahtokohdat?C:D=hNp2.hvDe&m:selres=hNp2.hvDe (luettu 29.4.2012)

Jantsch, Erich. 1967. *Technological Forecasting in Perspective*. Paris: OECD.

Jokinen, Heikki. 1995. "Osaamisen kolme suuntaviivaa". *Visio* 2/1995 s. 30-31.

Joro, Elisa. 1998. *Valo- ja äänisuunnittelija – kuvaileva kenttätutkimus ammatti-identiteetistä, koulutuksesta ja työelämästä*. TeaK:n julkaisusarja no. 31. Helsinki: Teatterikorkeakoulu.

Ketonen, Oiva. 1985. *Tulevaisuudesta tietäminen*. Teoksessa Malaska, P., Mannermaa, M. (toim.). *Tulevaisuuden tutkimus Suomessa*. Helsinki: Gaudemus.

Korpela, Jukka. 2012. *Pienehkö sivistyssanakirja*.

<http://www.cs.tut.fi/~jkorpela/siv/index.html> (luettu 5.8.2012)

Kuusi, Osmo. 2003. *Delfoi-menetelmä*. Teoksessa *Miten tutkimme tulevaisuutta?* Matti Vapaavuori & Santtu von Bruun (toim.). Tampere: Tulevaisuuden tutkimuksen seura.

Kuusi, Osmo. 2012. *Delfoi-metodi*.

http://www.metodix.com/fi/sisallys/01_menetelmat/02_metodiartikkelit/kuusi_delfoi/?tree:D=168408&tree:selres=&hrpDelimChar=%3B&parentCount=1 (luettu 14.7.2012)

Kupiainen, Reijo. 2004. *Taiteen ei-teknologinen maailmasuhde*.

http://arted.uiah.fi/synnyt/1_2004/kupiainen.pdf (luettu 1.11.2011)

Lepoluoto, Ari. 2005. Verkkoviestijän profiili. Kehittämishankkeen raportti. Helsinki: Helia ammatillinen opettajakorkeakoulu.

Linstone, Harold A. & Turoff, Murray. 1975. *The Delphi Method: techniques and Applications*. Massachusetts: Addison-Wesley Publishing Company.

Linturi, Hannu, 2005. *Delfoi-menetelmäopas oraakkeleille*.
<http://www.metodix.com>. (luettu 10.7.2012)

Linturi, Hannu & Rubin, Anita. 2011. *Toinen koulu, toinen maailma. Oppimisen tulevaisuus 2030*. Tutu-julkaisuja 1/2011. Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto.

Malaska, Pentti. 2003. *Tulevaisuudentutkimus ja tulevaisuuteen tunkeutuminen*. Teoksessa Miten tutkimme tulevaisuutta? Matti Vapaavuori & Santtu von Bruun (toim.). Tampere: Tulevaisuuden tutkimuksen seura.

Mannermaa, Mika. 1999. *Tulevaisuuden hallinta: skenaariot strategiatyökentelyssä*. Ekonomia-sarja. Porvoo-Helsinki-Juva: Suomen ekonomiliitto ja WSOY.

Rinta-Valkama, Jorma. 2012. Haastattelu 3.4.2012. Haastattelija Ari Lepoluoto. Lepoluodon yksityisarkisto.

Rubin, Anita. 2000. *Growing Up in Social Transition in Search of Late-Modern Identity*. Turku: Turun yliopisto.

Rubin, Anita. 2001. *Skenaariotyökentely tulevaisuudentutkimuksessa*. Tulevaisuudentutkimuksen verkkomateriaalit.

[http://www.futunet.org/fi/materiaalit/tutkimus/03_lahestymistapoina/02_s](http://www.futunet.org/fi/materiaalit/tutkimus/03_lahestymistapoina/02_skenaariotyoskente-)

[ly_tulevaisuudentutkimuksessa/02_skenaarion_kasitteesta?C:D=347630&series=347630](http://www.futunet.org/fi/materiaalit/tutkimus/03_lahestymistapoina/02_skenaariotyoskente-ly_tulevaisuudentutkimuksessa/02_skenaarion_kasitteesta?C:D=347630&series=347630)

(luettu 30.9.2012)

Rubin, Anita 2012. *Olisihan se hienoa, jos oppisi kuin itsestään!* Futurex – Future experts -projektin Delfoi-tutkimus. Turku: Turun yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Brahean julkaisuja B:9.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-4938-0>

Ruohtula, Sirje. 1987. *Maailmankaikkeuden vanhin ammatti...? Tulkoon valkeus! – ja valkeus tuli.* Teatteri-lehti 4/1987.

Sinisalo, Jyrki. 2012. Haastattelu 5.1.2012. Haastattelija Ari Lepoluoto. Lepoluodon yksityisarkisto.

Suomen teatterit – Finlands teatrar ry. 2011. Teatteri- ja mediatyöntekijät ry 2011. *Teatterialan työehtosopimus 2011-2013.*

Talja, S. & Tuuva, S. 2003: *Tietotekniikkasuhteet: Kulttuurinen näkökulma.* Tietolipas 195. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

TAMK. 2012. *Elokuvan ja television koulutusohjelma.*
[http://www.tamk.fi/cms/tamk.nsf/\(\\$All\)/3463CBFCF132A2D9C22575B700334B02?OpenDocument](http://www.tamk.fi/cms/tamk.nsf/($All)/3463CBFCF132A2D9C22575B700334B02?OpenDocument). (luettu 22.7.2012)

Teakon. 2000. *Loppuraportti – Kulissi -projektin kuvaus.*
<http://www.Teakon.fi/pdf/loppuraportti.pdf> (luettu 19.8.2012).

Tiitinen, Kari. Haastattelu 14.10.2012. Haastattelija Ari Lepoluoto. Lepoluodon yksityisarkisto.

Tinfo. 2010. *Valinnaiset ja tilapäiset henkilötyövuodet ammattiryhmittäin 2010.*
http://www.Tinfo.fi/dokumentit/henkilotyovuodet_ammattiryhmittain_2010_2609111506.pdf. (luettu 5.11.2011)
 Tulevaisuuden tutkimuksen seura ry. 2012. <http://www.futurasociety.fi/> (luettu 29.4.2012).

Valo- ja äänisuunnittelun laitos. 2012.
<http://www.valo.teak.fi/index.php/fi/laitoksen-esittely> (luettu 3.4.2012).

Volanen, Ilkka. 2011: *Alan tilanteesta*. Puhe Teatterikorkeakoulun Valo- ja äänisuunnittelun laitoksen 25-vuotisjuhlaseminaarissa 21.11.2011.

LIITTEET

1. Haastattelupohja
2. Koodien lukumäärät teemakohtain

LIITE 1: HAASTATTELUPOHJA

Taustakysymys: mihin asiantuntija/asianosaisryhmiin panelisti katsoo kuuluvansa?

Kysymysten aihealueet:

1. Valon asema esittävässä taiteessa
2. Äänen asema esittävässä taiteessa
3. Yleisö
4. Yleisön tavoittaminen
5. Valo- ja äänityön sisällöt
6. Valon ja äänen työtavat ja työryhmien rakenne
7. Teknologian kehitys ja ympäristökysymykset
8. Esittävän taiteen instituutiot
9. Esittävän taiteen tuotantotavat ja tuotantotalous
10. Taiteen ja teknologian suhde

1. Valon asema esittävässä taiteessa

1.1 Minkälainen on valon asema esittävässä taiteessa nyt?

1.1 a
Näyttämötaiteessa

1.1 b
Perinteisessä av-
mediassa (radio, tv,
elokuva, tallenteet)

1.1 c
Uudessa mediassa
(internet, sosiaalinen
media)

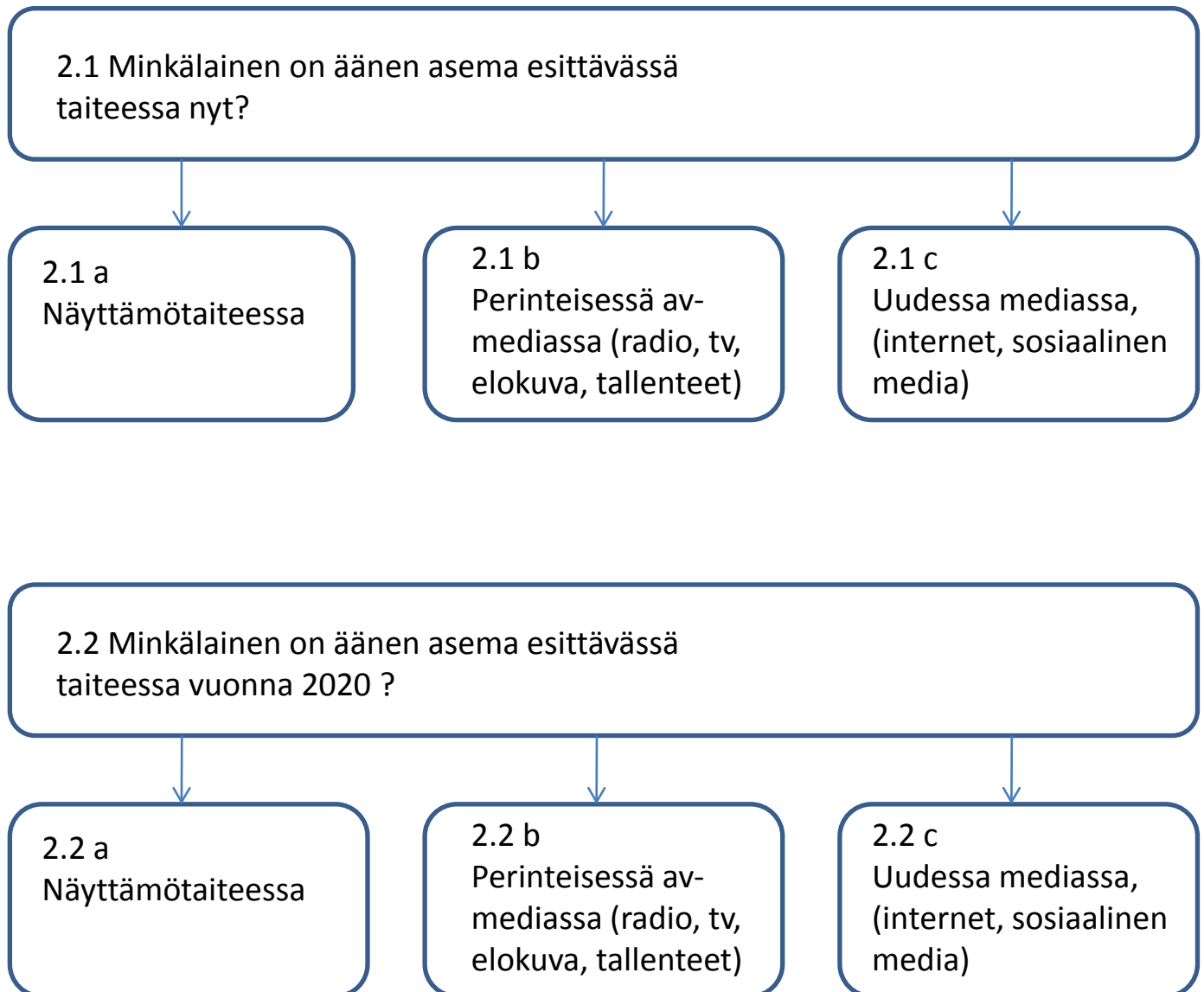
1.2 Minkälainen on valon asema esittävässä taiteessa vuonna 2020 ?

1.2 a
Näyttämötaiteessa

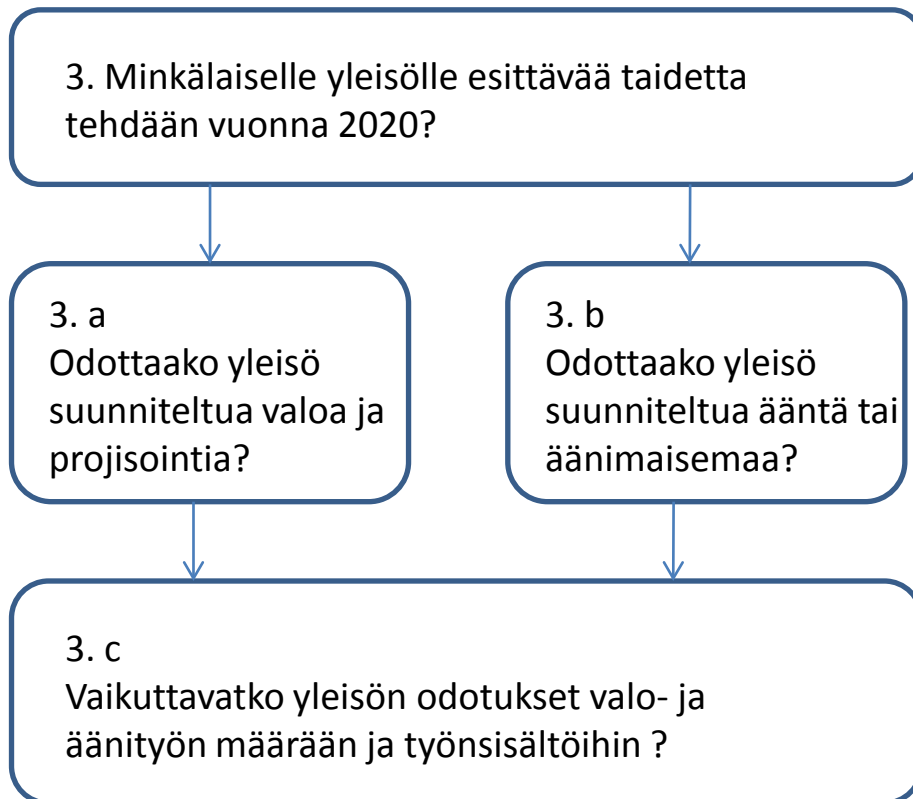
1.2 b
Perinteisessä av-
mediassa (radio, tv,
elokuva, tallenteet)

1.2 c
Uudessa mediassa,
(internet, sosiaalinen
media)

2. Äänen asema esittävässä taiteessa

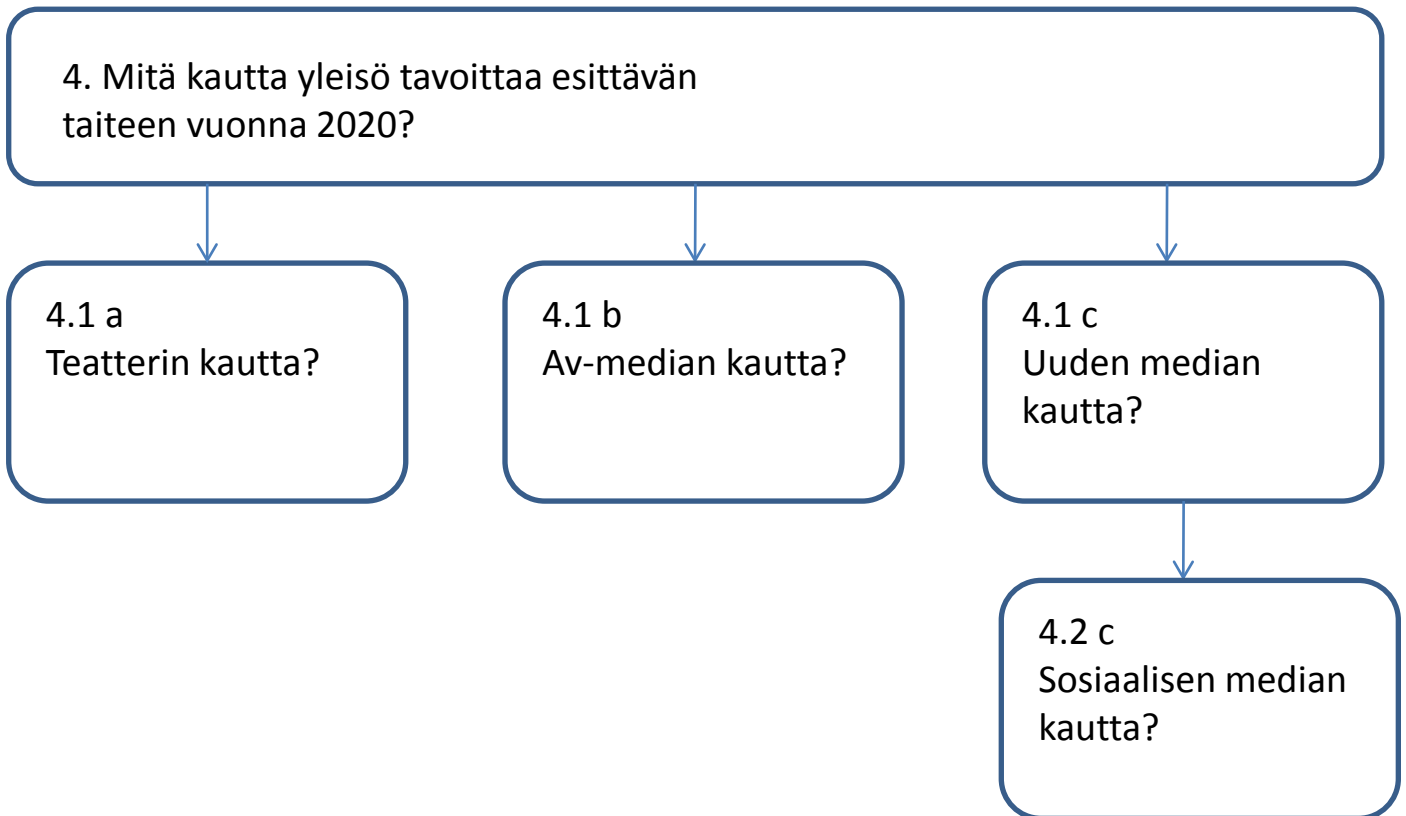

3. Yleisö

4. Yleisön tavoittaminen

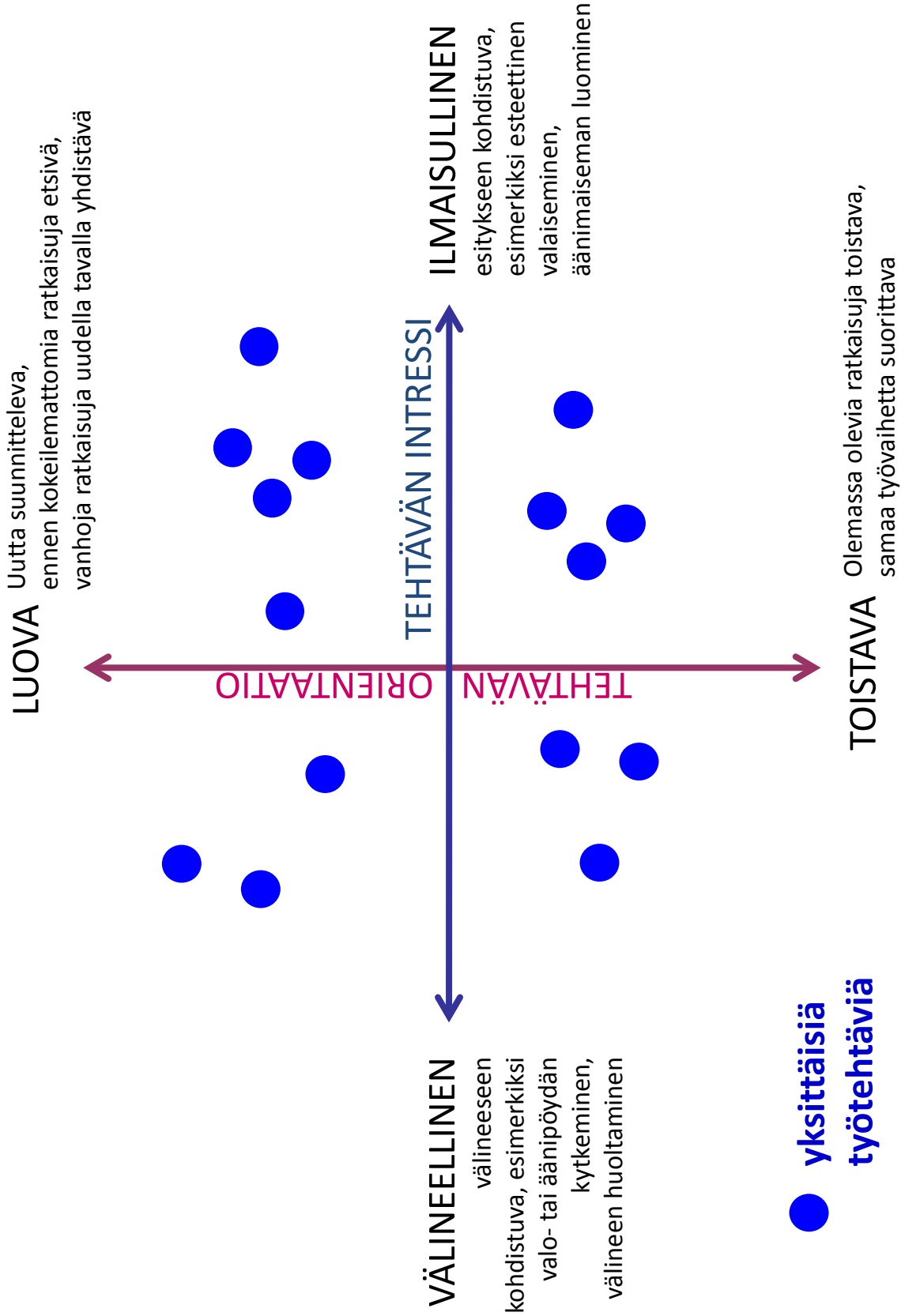

5. Valo- ja äänityön sisällöt

5. Voiko valo- ja äänityön tehtävien jakautumista kuvata oheisella nelikentällä?

5.1 a
Tarvitaanko erikseen suorittavia ja luovia osaajia?

5.1 b
Tarvitaanko erikseen välineen ja sisällön osaajia?

6. Valon ja äänen työtavat ja työryhmät

6. Minkälaisia työtapoja ja työryhmiä valo- ja äänityössä on vuonna 2020?

6.1 Onko työryhmissä enemmistö moniosaajia ?

6.2 Onko työryhmissä enemmistö erikoistuneita sisällön tai välineen osaajia?

6.3 Millaisissa tuotannoissa tarvitaan erikoistuneita välineen osaajia ja ilmaisun osaajia?

7. Teknologian kehitys ja ympäristökysymykset

7. Vaikuttavatko teknologian kehitys ja ympäristökysymykset valo- ja äänityön sisältöihin ja osaamisvaatimukseen 2020?

7.1 a) Tekevätkö tulevat käyttöliittymät välineistä ilmaisuvoimaisempia kuin nyt?

7.2 a) Miten käyttöliittymien kehitys vaikuttaa osaamisvaatimukseen?

7.1 b) Antaako uusi teknologia merkittäviä uusia mahdollisuuksia ilmaisuun?

7.2b) Miten uusi teknologia antaa uusia mahdollisuuksia ilmaisuun?

7.1c) Muuttaako ympäristökysymysten huomioonottaminen valo- ja äänityötä?

7.2) Miten ympäristökysymysten huomioonottaminen muuttaa valo- ja äänityötä?

8. Esittävän taiteen instituutiot

8. Muovaako instituutioiden muutos valo- ja äänityötä vuonna 2020?

8.1 a) Tekevätkö freelancerit/ palveluyrittäjät toimenhaltijoita enemmän valo- ja äänityötä?

8.1 b) Millainen merkitys ammattiyhdistyksillä on valo- ja äänityön toimenkuviin ?

8.1 c) Vaikuttaako ammattiyhdistysten erillisyys valo- ja äänityön toimenkuviin ?

8.1 d) tehdäänkö esittävää taidetta enemmän instituutioiden puitteissa (laitosteatterit jne.) vai muissa puitteissa?

8.2 c) Miten ammattiyhdistysten erillisyys vaikuttaa valo- ja äänityön toimenkuviin ?

9. Esittävän taiteen tuotantotavat ja tuotantotalous

9. Muuttaako tuotantotapojen kehittyminen valo- ja äänityön toimenkuvia ja osaamisvaatimuksia vuonna 2020?

9.1 a) Millainen on produktioiden sykli? Yksi produktio, pitkä esitysaika vai monta produktiota, lyhyt esitysaika ?

9.1 b) Vaikuttavatko tuotantotalouden vaatimukset valo- ja äänityöhön (esimerkiksi siirtyminen lavasteista projisointiin ja siirtyminen konventionaalisesta valosta liikkuvaan valoon)?

9.1 c) Miten tuotannot ovat lomittuneet, esimerkiksi kuinka paljon päällekkäisiä tuotantoja yhdessä esitystilassa?

9.2 a) Vaikuttaako produktioiden syklin muutos valo- ja äänityön sisältöihin?

9.2 b) Miten tuotantotalouden muutokset vaikuttavat valo- ja äänityöhön ?

9.2 c) Vaikuttaako tuotantojen lomittuminen valo- ja äänityöhön?

9.3 a) Miten produktioiden syklin muutos vaikuttaa valo- ja äänityön sisältöihin?

9.3 c) Miten tuotantojen lomittuminen vaikuttaa valo- ja äänityöhön?

10. Teknologian ja taiteen suhde

10. Millainen on teknologian ja taiteen suhde vuonna 2020?

10.1 a) Ovatko taide ja taiteen teknologia esittävässä taiteessa toisilleen vieraita asioita ?

10.1 b) Innovoidaanko teknologiaa taiteen tarpeisiin?

10.2 b) Minkälaiset ihmiset innovoivat teknologiaa taiteen tarpeisiin?
(Mihin kategoriaan nämä henkilöt lukeutuvat, taiteen vai teknologian tekijöihin, vai molempiin ?)

LIITE 2: KOODIEN LUKUMÄÄRÄT TEEMAKOHDITTAIN

1 VALON ASEMA ESITTÄVÄSSÄ TAITEESSA

Koodien lukumäärät luokitteluperusteittain

24 kpl valon merkitys kasvaa

14 kpl valon asema ei muutu

7 kpl valo on video- ja projisointivetoista

2 kpl valon merkitys kasvaa välineiden kehittyessä

2 kpl valon merkitys av-mediassa kasvaa kameroiden pimeäominaisuuksien kehittyessä

10 kpl ryhmittelemättömiä koodeja

Luokitteluperuste: valon merkitys kasvaa

Näyttämö

4 kpl valon merkitys kasvaa

2 kpl valon asema voi kasvaa välineiden kehittyessä

1 kpl valolla ja projisoinnilla luodaan mukautuvaa näyttämökuvaa

1 kpl valon asema näyttämöllä kasvaa siksi, että se voi olla lavastuksellisempia kuin ennen

1 kpl valon merkitys kasvaa videon tullessa sen rinnalle

1 kpl kulurakenteen karsiminen edesauttaa digitaalisia valo- ja projisointiratkaisuja, mikä jättää tilaa luovuudelle

1 kpl valo voi olla näyttelijässä kiinni

1 kpl valosuunnittelijaa voidaan fanittaa, näytelmä voi olla kiinnostava pelkästään valosuunnittelun takia

1 kpl videon avulla toteutettava kokonaisvisuaalisuus lisääntyy

AV-media

5 kpl valon merkitys kasvaa

2 kpl valon merkitys kasvaa, koska kameroilla voidaan kuvata pimeämmässä

1 kpl valon merkitys kasvaa valoilmaisuuden kehittyessä

1 kpl valon ja videon avulla tuotetaan wow-efektejä

Uusi media

1 kpl valosuunnittelija ymmärtää myös uuden median välineenä

1 kpl 3D-pelimaailmoissa voidaan nähdä mallinnettua valoa

Luokitteluperuste: valon asema ei muutu*Näyttämö*

3 kpl valon asemassa ei tapahdu muutoksia

1 kpl laitosteattereissa valon asemalle ei ole odotettavissa muutosta

1 kpl valon asema ei muutu, mutta videoprojisoinnilla on merkitystä

Av-media

2 kpl valon asemassa ei tapahdu muutoksia

2 kpl valon merkitys säilyy nykyisenlaisena

1 kpl valon merkitys on jo saavuttanut maksiminsa

1 kpl av-mediassa ei valon asemassa ole odotettavissa suurta muutosta

Uusi media

1 kpl valion asemassa ei tapahdu muutoksia

1 kpl Verrattavissa televisioon ja elokuvaan. Mitään dramaattista ei ole näköpiirissä.

Luokitteluperuste: valo on video- ja projisointivetoista*Näyttämö*

1 kpl videotekniikan kehittyminen edesauttaa valon visuaalisuutta

1 kpl valon asema ei muutu, mutta videoprojisoinnilla on merkitystä

1 kpl valolla ja projisoinnilla luodaan mukautuvaa näyttämökuvaa

- 1 kpl valon merkitys kasvaa videon tullessa sen rinnalle
- 1 kpl video integroituu valoon
- 1 kpl videon avulla toteutettava kokonaisvisuaalisuus lisääntyy

AV-media

- 1 kpl valon ja videon avulla tuotetaan wow-efektejä

Luokitteluperuste: valon merkitys kasvaa välineiden kehittyessä

Näyttämö

- 1 kpl valo voi olla näyttelijässä kiinni

Uusi media

- 1 kpl valon asema riippuu sisältöjen kehitymisestä

Luokitteluperuste: valon merkitys av-mediassa kasvaa kameroiden pimeäominaisuuksien kehittyessä

- 2 kpl valon merkitys kasvaa, koska kameroilla voidaan kuvata pimeämmässä

Luokittelemattomat koodit

Näyttämö

- 1 kpl energiansäästölamppuihin siirtyminen aiheuttaa valon esteettisen rap-
petumisen
- 1 kpl näkyminen 90 %, efektit 10 %
- 1 kpl valossa automaatio on saavuttanut pienimmätkin teatterit

AV-media

- 1 kpl kamerat ovat niin tehokkaita, että bulkkituotannoissa ei tarvita valais-
tusta
- 1 kpl virtuaaliset menetelmät ovat menneet fyysisen valaisun edelle

Uusi media

- 1 kpl sosiaalisessa mediassa valolla ei ole jalansijaa
- 1 kpl taiteellista sisältöä odotetaan
- 1 kpl tapahtuu polarisoituminen; toisaalta isoja produktioita joissa valoa ja ääntä käytetään, ja toisaalta automaattikameroita
- 1 kpl valon käyttö polarisoituu: erikoistuotannoissa tärkeä ja bulkkituotannoissa ei

2 ÄÄNEN ASEMA ESITTÄVÄSSÄ TAITEESSA**Koodien lukumäärät luokitteluperusteittain**

- 30 kpl äänen merkitys kasvaa
- 10 kpl äänisisällöt kehittyvät
- 7 kpl äänen merkitys ei kasva
- 6 kpl äänen laatu paranee
- 4 kpl netti vaikuttaa äänisuunnitteluun
- 4 kpl monikanavaääni yleistyy ja kehittyy
- 2 kpl äänen suuntaavuus ja äänilähteen liikkuvuus on kehittynyt
- 6 kpl luokittelemattomat koodit

Luokitteluperuste: äänen merkitys kasvaa*Näyttämö*

- 4 kpl äänen asema kasvaa
- 1 kpl vaatimukset äänelle näyttämötaiteessa kasvavat siksi, että av-mediassa on totuttu suunniteltuun ääneen
- 1 kpl äänen merkitys kasvaa siksi, että se kasvaa myös av-mediassa eikä näyttämö voi jäädä jälkeen
- 1 kpl äänen asema kasvaa toimenkuvien kehittyessä
- 1 kpl äänen asema kasvaa, koska visuaaliset keinot no jo käytetty loppuun
- 1 kpl ääni on tärkeää, äänimaisemaa tulee enemmän

- 1 kpl äänellä on merkitystä esityksissä
- 1 kpl äänen asema yhtä vahva kuin valolla nyt

AV-media

- 2 kpl äänen kvaliteetti paranee
- 2 kpl äänen merkitys kasvaa
- 1 kpl monikanavaääni yleistyy
- 1 kpl tilääni on kehittynyt, mukana myös pystydimensio
- 1 kpl äänellä on vielä kasvuvaraa
- 1 kpl äänen merkitys tulee kasvamaan
- 1 kpl äänen asema on polarisoitunut: bulkkituotannot ja erikoistuotannot

Uusi media

- 4 kpl äänen merkitys kasvaa
- 1 kpl mahdollistaa radikaaleja äänikokeiluja
- 1 kpl äänen merkitys on suurempi siksi, että tällä hetkellä se on alkeellista
- 1 kpl äänen potentiaali otetaan käyttöön
- 1 kpl äänen merkitys kasvaa, esimerkiksi 3D-ääni

Luokitteluperuste: äänisisällöt kehittyvät

Näyttämö

- 2 kpl ääni on tärkeää, äänimaisemaa tulee enemmän
- 1 kpl äänellä tuotetaan repliikkimäisiä tapahtumia
- 1 kpl äänen estetiikka muuttuu samoin, kuin musiikin estetiikka
- 1 kpl äänen kulttuurista ja ajallista kerrostuneisuutta; tietty soundi liittyy tiettyyn
- 1 kpl ääni on hienostuneempaa ja itsestään selvää
- 1 kpl sisällöt löydetään uudestaan tekniikkainnostuksen jälkeen
- 1 kpl ääni kulkee kohti leffaraitaa

AV-media

- 1 kpl äänellä tehdään uusia asioita

1 kpl äänessä myös sisältöä, ei pelkkää tunnelmaa

Luokitteluperuste: äänen merkitys ei kasva

Näyttämö

2 kpl äänen asema ei merkittävästi muutu

AV-media

2 kpl äänen asema ei muutu

2 kpl äänen merkitys pysyy nykyisenlaisena siksi, että kasvuvaraa ei ole

Uusi media

1 kpl äänen merkitys tuskin muuttuu, mutta laatu paranee

Luokitteluperuste: äänen laatu paranee

Näyttämö

1 kpl ääni on hienostuneempaa ja itsestään selvää

AV-media

2 kpl äänen kvaliteetti paranee

Uusi media

1 kpl äänen merkitys tuskin muuttuu, mutta laatu paranee

1 kpl ääni on mahdollisesti monikanavaista, ja laadultaan nykyistä parempaa

1 kpl ääni paranee tekniikan kehittyessä

Luokitteluperuste: netti vaikuttaa äänisuunnitteluun

1 kpl netissä jaettavat sisällöt helpottaisivat äänityötä, kaikkea ei tarvitsisi itse äänittää

1 kpl informaation määrän kasvu ja mobiilisuus tulee jollakin tavalla vaikuttamaan äänen asemaan

1 kpl mahdollistaa radikaaleja äänikokeiluja

1 kpl netti voi muuttaa äänisuunnittelun työkulkua siten, että äänisisältöä jaetaan netissä

Luokitteluperuste: monikanavaääni yleistyy ja kehittyy

AV-media

1 kpl av-media: monikanavaääni yleistyy

1 kpl av-media: tilääni on kehittynyt, mukana myös pystydimensio

Uusi media

1 kpl uusi media: ääni on mahdollisesti monikanavaista, ja laadultaan nykyistä parempaa

1 kpl uusi media: äänen merkitys kasvaa, esimerkiksi 3D-ääni

Luokitteluperuste: Äänen suuntaavuus ja äänilähteen liikkuvuus on kehittynyt.

Näyttämö

1 kpl äänen suuntaavuus ja liikuteltavuus tavoiteltavaa ja teknisesti mahdollista

1 kpl ääni on kiinni näyttelijässä

Luokittelemattomat koodit

Näyttämö

1 kpl interaktiivinen näyttämöääni olisi toivottavaa

1 kpl musikaalituotantojen lisääntyessä musikaaliääneen liittyvää ammattitaitoa tarvitaan entistä enemmän

1 kpl valo- ja äänityötä ei enää pidetä "teknisenä paheena"

1 kpl äänen softat sellaisia, että ne sopivat myös maallikon käyttöön

1 kpl äänen asema luonnollistuu

AV-media

1 kpl ääni polarisoituu: vaativat tuotannot ja bulkkituotannot

3 YLEISÖ

Koodien lukumäärät luokitteluperusteittain

22 kpl yleisö odottaa suunniteltua valoa ja ääntä

12 kpl yleisön odotukset vaikuttavat valo- ja äänityön määrää ja laatua kasvattavasti

2 kpl yleisö odottaa ennen kaikkea hyviä esityksiä, eikä kiinnitä huomiota ääneen tai valoon

7 kpl luokittelemattomat koodit

Luokitteluperuste: yleisö odottaa suunniteltua valoa ja ääntä

9 kpl yleisö odottaa suunniteltua valoa ja projisointia

4 kpl yleisö odottaa suunniteltua valoa

2 kpl yleisö odottaa suunniteltua ääntä

1 kpl suunniteltua valoa ja ääntä odotetaan teattereissa siksi, että siihen on tottu televisiossa ja tallenteissa

1 kpl VÄS:in olemassaolo on näyttämötaiteessa kasvattanut yleisön odotuksia valon ja projisoinnin suhteen

1 kpl yleisö on tottunut katsomaan mittavia estraditekniikalla toteutettuja esityksiä ja odottaa myös suunniteltua ääntä.

1 kpl yleisö odottaa visuaalisia ja audiovisuaalisia elementtejä

1 kpl yleisö odottaa parempaa visuaalista ylöspanoa

1 kpl yleisö odottaa suunniteltua ääntä, koska tallenteissa on totuttu hyvään ääneen

1 kpl yleisö tottuu parempaan valo- ja äänisuunnitteluun ja odottaa sitä

Luokitteluperuste: yleisön odotukset vaikuttavat valo- ja äänityön määrää ja laatua kasvattavasti

- 5 kpl yleisön odotukset vaikuttavat valo- ja äänityön määrään ja sisältöihin
- 3 kpl yleisön odotukset aiheuttavat näyttämötaiteessa valo- ja äänityön määrän lisääntymisen
- 2 kpl yleisön odotukset aiheuttavat valo- ja äänityön merkityksen kasvamisen
- 1 kpl valon ja projisoinnin määrä kasvaa
- 1 kpl yleisön odotukset johtavat osaamisvaatimusten kasvamiseen

Luokitteluperuste: yleisö odottaa ennen kaikkea hyviä esityksiä, eikä kiinnitä huomiota ääneen tai valoon

- 2 kpl yleisö odottaa teatterissa hyviä esityksiä, ei erityisesti ääntä tai valoa

Luokittelemattomat koodit

- 1 kpl koska visuaalisuus on ihmisellä voimakas, ei ääneltä näyttämötaiteessa odoteta yhtä paljoa kuin valolta
- 1 kpl live-äänen täytyy olla vaikuttavampaa kuin tallenteen jotta live tuntuisi joltain
- 1 kpl kriitikoiden huomiot ohjaavat yleisön ajattelua
- 1 kpl tekniset ratkaisut mahdollistavat hyvän äänen myös livenä
- 1 kpl yleisö odottaa valolta ja ääneltä samaa kuin pelimaailmassa
- 1 kpl yleisö ei odota mitään, mutta saa jotain
- 1 kpl yleisö ei odota suunniteltua valoa tai ääntä

4 YLEISÖN TAVOITTAMINEN

Koodien lukumäärät luokitteluperusteittain

- 19 kpl esittävä taide tavoittaa yleisöä uuden median kautta
- 8 kpl esittävä taide tavoittaa yleisöä av-median kautta

- 6 kpl yleisö tulee edelleen teatteriin
- 3 kpl uuden median merkitys on vähäinen
- 4 kpl luokittelemattomat koodit

Luokitteluperuste: esittävä taide tavoittaa yleisöä uuden median kautta

- 3 kpl teatterin rinnalla on muita kanavia
- 3 kpl uudella medialla on merkitystä tiedotus- ja markkinointikanavana
- 3 kpl uuden median merkitys kasvaa
- 2 kpl teatteri on myös sosiaalisessa mediassa
- 1 kpl joka teatterilla on nettisaitti
- 1 kpl hyvä taide tavoittaa myös uuden median kautta
- 1 kpl netti on avain teatteriin
- 1 kpl sosiaalinen media lisää tiedottamisen ja markkinoinnin mahdollisuuksia
- 1 kpl sosiaalinen media on teatterille elinehto
- 1 kpl television merkitys vähenee netti- ja mobiilimedian merkityksen kasvassa
- 1 kpl Teattereiden on pakko avautua ja ottaa yleisö laajemmin mukaan. Uusi media antaa siihen mahdollisuudet.
- 1 kpl uuden median myötä teatteri tulee avoimemmaksi, teosta ei enää valmistella kaikessa hiljaisuudessa

Luokitteluperuste: esittävä taide tavoittaa yleisöä av-median kautta

- 2 kpl yleisö tavoittaa esittävän taiteen av-median kautta
- 1 kpl av-median merkitys yleisön tavoittamisessa voi kasvaa
- 1 kpl elokuvaa katsotaan kotiteattereissa
- 1 kpl ihmiset haluavat olla läsnä tapahtumissa jotka ovat maantieteellisesti kaukana
- 1 kpl reaaliaikaiset elokuvateatteriesitykset yleistyvät
- 1 kpl suuren yleisön esitykset viedään av-mediaan

1 kpl yleisö tavoittaa esittävän taiteen av-median kautta, jos se koetaan merkitykselliseksi

Luokitteluperuste: yleisö tulee edelleen teatteriin

3 kpl teatterin rinnalla on muita kanavia

1 kpl yleisö tulee edelleen teatteriin

1 kpl yleisö tulee edelleen teatteriin siksi, että se on "jotain muuta"

1 kpl yleisö tulee teatteriin silloin, kun se koetaan merkitykselliseksi

Luokitteluperuste: uuden median merkitys on vähäinen

1 kpl teatteri ei herätä paljoa keskustelua netissä

1 kpl uutta mediaa käytetään teatterigenressä melko vähän

1 kpl uudesta mediasta ei tule esittävän taiteen merkittävä foorumi

Luokittelemattomat koodit

1 kpl yleisön ikä on 60 v ja kuoleman välillä

1 kpl esittävä taide on muuttunut populistisemmaksi

1 kpl radion asema on kysymysmerkki

1 kpl yleisö ei enää välttämättä tule teatteriin

5 VALO- JA ÄÄNITYÖN SISÄLLÖT

Koodien lukumäärät luokitteluperusteittain

13 kpl eri tavoin painottuneita osaajia tarvitaan

5 kpl tekniikan monimutkaistuminen aiheuttaa eriytymisen tarpeen

5 kpl pienissä ja keskisuurissa produktioissa tarvitaan moniosaajia, suurissa produktioissa tarvitaan erikoistuneita osaajia pienissä ja keskisuurissa produktioissa tarvitaan moniosaajia

4 kpl tekninen ja taiteellinen osaaminen eivät ole toisensa poissulkevia asioita

2 kpl luokittelemattomat koodit

Luokitteluperuste: eri tavoin painottuneita osaajia tarvitaan

- 4 kpl suorittavia ja luovia osaajia erikseen tarvitaan
- 1 kpl isoissa produktioissa tarvitaan erikoistuneita osaajia
- 1 kpl kysymys on tekijöiden suuntautumisesta, toiset haluavat keskittyä enemmän sisältöihin, toiset tekniikkaan.
- 1 kpl osaaminen voi painottua taiteeseen tai tekniikkaan, mutta ei voi olla joko tai
- 1 kpl sekä teknisesti että taiteellisesti painottuvia osaajia tarvitaan
- 1 kpl tulevaisuudessa on sekä sisältöön että välineeseen painottuvia ihmisiä. Toisaalta on myös niitä, jotka osaavat molempia.
- 1 kpl välineen ja ilmaisun osaamisen välillä on painotuseroja, mutta ei tiukkaa erottelua
- 1 kpl välineeseen ja sisältöön painottuvia osaajia tarvitaan, mutta näitä asioita ei voi erottaa toisistaan

Luokitteluperuste: tekniikan monimutkaistuminen aiheuttaa eriytymisen tarpeen

- 3 kpl monimutkainen tekniikka edellyttää erikoistumista
- 1 kpl tekniikan yleistymisen ja monimutkaistuminen voi edellyttää erikoistumista
- 1 kpl välineiden monimutkaisuuden takia tarvitaan erikoistuneita osaajia

Luokitteluperuste: pienissä ja keskisuurissa produktioissa tarvitaan moniosaajia, suurissa produktioissa tarvitaan erikoistuneita osaajia

- 2 kpl pienissä ja keskisuurissa produktioissa tarvitaan moniosaajia, isoissa produktioissa tarvitaan erikoistuneita osaajia
- 1 kpl suurissa produktioissa tarvitaan erikseen suorittavia ja luovia osaajia
- 1 kpl pienissä ja keskisuurissa produktioissa tarvitaan moniosaajia

Luokitteluperuste: tekninen ja taiteellinen osaaminen eivät ole toisensa poissulkevia asioita

- 1 kpl suorittavan ja luovan työn tiukka erottelu ei ole mielekästä työn tekijän eikä tilaajan kannalta
- 1 kpl tulevaisuudessa on sekä sisältöön että välineeseen painottuvia ihmisiä. Toisaalta on myös niitä, jotka osaavat molempia.
- 1 kpl välineen ja ilmaisun osaamisen välillä on painotuseroja, mutta ei tiukkaa erottelua
- 1 kpl välineeseen ja sisältöön painottuvia osaajia tarvitaan, mutta näitä asioita ei voi erottaa toisistaan

Luokittelemattomat koodit

- 1 kpl suorittavan ja luovan osaamisen eriytyminen jatkuu
- 1 kpl uusi tekniikka antaa enemmän aikaa luovuudelle

6 VALON JA ÄÄNEN TYÖTAVAT JA TYÖRYHMIEN RAKENNE

Koodien lukumäärät luokitteluperusteittain

- 17 kpl erikoistunutta osaamista tarvitaan
- 11 kpl moniosaamista tarvitaan
- 4 kpl tehokkuusvaatimukset johtavat eriytyneisiin työtehtäviin
- 6 kpl luokittelemattomat koodit

Luokitteluperuste: erikoistunutta osaamista tarvitaan

- 5 kpl isoissa tuotannoissa tarvitaan erikoistuneita osaajia
- 2 kpl isoissa laitoksissa on erikoistuneita tekniikkaan ja taiteeseen painottuneita toimenkuvia
- 2 kpl sekä moniosaajia että erikoistuneita osaajia tarvitaan
- 1 kpl erikoistunutta osaamista tarvitaan, mutta kokonaisuus luodaan ryhmässä

- 1 kpl estraditekniikan puolella tarvitaan erityneitä osaajia
- 1 kpl Joissakin tilanteissa erikoisosaajat ovat paikallaan, toisissa taas moniosaajat. Molempia tarvitaan.
- 1 kpl joissakin tuotantokulttuureissa tarvitaan yhä erikoistuneempia osaajia, esim. projisointisysteemin tekninen hallinta
- 1 kpl moniosaajia on vähemmän kuin erikoistuneita osaajia
- 1 kpl musikaaleissa tarvitaan erikoistuneita osaajia
- 1 kpl oopperatuotannoissa tarvitaan erikoistuneita osaajia
- 1 kpl projisoinneissa tarvitaan erikoistuneita osaajia

Luokitteluperuste: moniosaamista tarvitaan

- 4 kpl moniosaajat ovat enemmistö
- 2 kpl pienissä produktioissa tarvitaan moniosaajia
- 1 kpl moniosaaminen lisääntyy
- 1 kpl pienemmissä produktioissa - esim. tanssi - erikoistuneen osaamisen tarve on pienempi
- 1 kpl Joissakin tilanteissa erikoisosaajat ovat paikallaan, toisissa taas moniosaajat. Molempia tarvitaan.
- 1 kpl kaikki ovat jossain määrin moniosaajia, mutta heillä voi olla oma erikoisalueensa
- 1 kpl laitostattereissa tullaan tarvitsemaan moniosaamista ja tehtävien kiertoa

Luokitteluperuste: tehokkuusvaatimukset johtavat eriytyneisiin työtehtäviin

- 1 kpl eriytyneen työn tarve ei ole osaamis- vaan ajankäyttökysymys
- 1 kpl sisällön ja välineen hallinta on työnjakokysymys, ei henkilökysymys
- 1 kpl työryhmien kokoonpanon kehittyminen riippuu tuotantomallien kehityksestä
- 1 kpl työtehtävien lisääntyminen aiheuttaa eriytymistarpeen

Luokittelemattomat koodit

- 1 kpl osaajien roolit ovat tuskin muuttuvat nykyisestä
- 1 kpl sisällön osaajia on vähemmän, mutta he ovat entistä pätevämpiä
- 1 kpl tehtävänkierto asettaa haasteen moniosaaja-eriytynyt osaaja - kysymykselle
- 1 kpl moniosaaja sekä tekniikan että taiteen alalla on fakiiri, jota ei löydy
- 1 kpl sisällön osaajat ovat enemmistö
- 1 kpl välineen osaajat ovat enemmistö

7 TEKNOLOGIAN KEHITYS JA YMPÄRISTÖKYSYMYKSET

Koodien lukumäärät luokitteluperusteittain

- 21 kpl uusi teknologia antaa uusia ilmaisun mahdollisuuksia
- 15 kpl uudet käyttöliittymät helpottavat työtä
- 13 kpl ympäristökysymykset vaikuttavat valo- ja äänityöhön
- 8 kpl ympäristökysymykset eivät vaikuta valo- ja äänityöhön
- 5 kpl uudet välineet edellyttävät osaamisen päivittämistä
- 5 kpl uuden teknologian hyödyntäminen on vaikeaa
- 3 kpl erikoislaitteissa intuitiivisuus ei ole ensisijainen ominaisuus
- 15 kpl luokittelemattomat kommentit

Luokitteluperuste: uusi teknologia antaa uusia ilmaisun mahdollisuuksia

- 6 kpl uusi teknologia antaa uusia mahdollisuuksia ilmaisuun
- 2 kpl helpompien käyttöliittymien takia voi keskittyä enemmän ilmaisuun
- 2 kpl uudet käyttöliittymät tekevät välineistä ilmaisuvoimaisempia
- 1 kpl intuitiivisemmat käyttöliittymät mahdollistavat ilmaisuun keskittymisen
- 1 kpl intuitiivisemmat välineet tekevät sisällön tuottamisesta haastavampaa
- 1 kpl joustavat ja monipuolisemmat välineet parantavat ilmaisumahdollisuuksia

- 1 kpl melutasoltaan hiljaisemmat laitteet antavat uusia mahdollisuuksia ilmaisulle
- 1 kpl sensoritekniikka antaa ilmaisulle uusia mahdollisuuksia
- 1 kpl sisällön-välineen tehtävien eriyttäminen vapauttaa luovaa resurssia
- 1 kpl teknologioita yhdistelemällä ja tulkkeja rakentamalla saadaan kokonaisvaltaisempia ilmaisuvälineitä
- 1 kpl Tulee valopintoja, ja niihin informaatiota. Pinta voi olla valolähde.
- 1 kpl uudet tietokoneohjelmat lisäävät ilmaisuvoimaa
- 1 kpl uusi teknologia antaa mahdollisuuksia uudenlaiseen dramaturgiaan
- 1 kpl uusi teknologia antaa mahdollisuuksia, mutta sisällön on oltava kohdallaan

Luokitteluperuste: uudet käyttöliittymät helpottavat työtä

- 5 kpl helpommat käyttöliittymät tekevät välineistä ilmaisuvoimaisempia
- 2 kpl helpompien käyttöliittymien takia voi keskittyä enemmän ilmaisuun
- 1 kpl helpommat käyttöliittymät lisäävät vapaa-aikaa
- 1 kpl hyvä käyttöliittymä nopeuttaa työtä ja vaikuttaa työaikaan
- 1 kpl i-phone- ja i-pad-tyyppiset laitteet toimivat käyttöliittyminä, koska niiden käyttölogiikka on hyvä
- 1 kpl intuitiivisemmat käyttöliittymät mahdollistavat ilmaisuun keskittymisen
- 1 kpl käytettävyytutkimus tulee tuottamaan innovaatioita
- 1 kpl uudet käyttöliittymät helpottavat työprosessia
- 1 kpl uudet käyttöliittymät helpottavat valo- ja äänityötä
- 1 kpl vaikeasti käytettäviä käyttöliittymiä ei enää ole

Luokitteluperuste: ympäristökysymykset vaikuttavat valo- ja äänityöhön

- 2 kpl ympäristökysymykset muuttavat valo- ja äänityötä
- 2 kpl ympäristösyistä led-valaistus yleistyy
- 1 kpl energiankulutus tulee valo- ja äänityössä huomioida

- 1 kpl valolähteet kuluttavat vähemmän energiaa, teatterin kokonaisuus kuluttaa vähemmän energiaa
- 1 kpl yhteiskunnallinen vastuu ohjaa teknologiavalintoja
- 1 kpl ympäristökysymykset vaikuttavat valo- ja äänityöhön, mutta eivät itse taiteeseen
- 1 kpl ympäristökysymysten huomioiminen valo- ja äänityössä on itsestäänselvyys
- 1 kpl ympäristösyistä mallintamisen merkitys kasvaa
- 1 kpl ympäristösyöt tuovat nykypäivän high endin tulevaisuudessa helposti saataville
- 1 kpl ympäristötekijät vaikuttavat tuotekehittäjiä ja valmistajien työhön
- 1 kpl ympäristötekijät vaikuttavat valo- ja äänityöhön samoin kuin ne vaikuttavat muuhun yhteiskuntaan

Luokitteluperuste: ympäristökysymykset eivät vaikuta valo- ja äänityöhön

- 1 kpl ekologiset paineet eivät kohdistu esittävän taiteen valoon ja ääneen
- 1 kpl musikaaleissa vihreät arvot eivät toteudu
- 1 kpl ympäristötekijät eivät merkittävästi muuta valo- ja äänityötä
- 1 kpl ympäristökysymykset eivät vaikuta valotyöhön, päinvastoin - liikkuvan valon ja vastaavan käyttö kasvaa

Luokitteluperuste: uudet välineet edellyttävät osaamisen päivittämistä

- 2 kpl välineet muuttuvat yhä monimutkaisemmiksi
- 1 kpl käyttöliittymien kehittyminen edellyttää osaamisen päivittämistä
- 1 kpl välineiden kehittyminen edellyttää osaamisen jatkuvaa päivittämistä
- 1 kpl välineiden kehitys edellyttää teatterialan nykyistä parempaa jatkokoulutusta

Luokitteluperuste: erikoislaitteissa intuitiivisuus ei ole ensisijainen ominaisuus

- 1 kpl erityislaitteissa tarvitaan erityisiä käyttöliittymiä, joissa intuitiivisuus ei ole ensisijainen ominaisuus
- 2 kpl välineet muuttuvat yhä monimutkaisemmiksi

Luokittelemattomat koodit

- 1 kpl 3D:tä odotetaan
- 1 kpl hehkulamppujen kieltäminen aiheuttaisi esteettisen rappeuman
- 1 kpl myös laitteiden käyttöikä ja kuljetusmatka tulisi huomioida ympäristötekijöitä arvioidessa
- 1 kpl teatterit käyttävät vihreää sähköä
- 1 kpl uudet käyttöliittymät eivät poista erikoisosaamisen tarvetta
- 1 kpl uusi media mahdollistaa esimerkiksi harjoitusten seuraamisen tai teatterintekijöiden blogin julkaisun
- 1 kpl uusi teknologia ei anna uusia mahdollisuuksia ilmaisuun
- 1 kpl verkotetut järjestelmät tekevät käytöstä joustavampaa
- 1 kpl visuaalisia esityksiä voidaan tuottaa pienemmillä välineillä
- 1 kpl teknologia halpenee ja arkipäiväistyy
- 1 kpl uuden tekniikan mahdollisuuksien hyödyntäminen on vaikeaa
- 1 kpl uudet käyttöliittymät ovat entistä vaikeampia sen takia, että tekniikka on monimutkaisempaa
- 1 kpl uusi tekniikka on niin hienoa ja monimutkaista, että ilmaisu vaikeutuu
- 1 kpl ympäristökysymykset vaikuttavat välineisiin, eivät itse tuotantoihin

8 ESITTÄVÄN TAITEEN INSTITUUTIOT

Koodien lukumäärät luokitteluperusteittain

- 16 kpl freelancerit ja palveluyrittäjät tekevät entistä enemmän valo- ja äänityötä

- 13 kpl instituutioiden merkitys vähenee ja vapaiden tai pienryhmien merkitys kasvaa
- 8 kpl ay-liike ei vaikuta työn sisältöihin
- 5 kpl monimuotoisuus lisääntyy
- 2 kpl freelancereiden ja palveluyrittäjien määrässä ei tapahdu muutoksia
- 2 kpl ay-liike vaikuttaa työn sisältöihin
- 2 kpl ala polarisoituu ja/tai sirpaloituu
- 4 kpl luokittelemattomat koodit

Luokitteluperuste: freelancerit ja palveluyrittäjät tekevät entistä enemmän valo- ja äänityötä

- 10 kpl freelancereiden merkitys kasvaa
- 2 kpl eläköitynyttä väkeä korvataan freelancereilla
- 2 kpl freelancerit ja palveluyrittäjät tekevät nykyistä enemmän
- 1 kpl alalle tulee suunnittelu- ja toteutustyötä myyvien yrityksiä
- 1 kpl työmäärä laitosteattereissa pysyy ennallaan, mutta samaan aikaan freelance-työn määrä kasvaa

Luokitteluperuste: instituutioiden merkitys vähenee ja vapaiden ryhmien tai pienryhmien merkitys kasvaa

- 4 kpl instituutioiden merkitys vähenee
- 3 kpl pienryhmien merkitys kasvaa
- 1 kpl ihmiset eivät halua työskennellä laitoksissa sen takia, että haluavat vaihtelevaa työtä
- 1 kpl innovaatiot syntyvät pienissä ryhmissä laitosteaterrin ulkopuolella
- 1 kpl laitosteaterrit kahlitsevat luovuutta
- 1 kpl vapaat ryhmät ovat joustavampia
- 1 kpl teatterit ovat vapaiden ryhmien käytettävissä
- 1 kpl vapaiden ryhmien merkitys kasvaa

Luokitteluperuste: ay-liike ei vaikuta työn sisältöihin

- 6 kpl ammattiyhdistykset eivät vaikuta valo- ja äänityön toimenkuviin

- 1 kpl ammattiliittojen painoarvo on tekijänoikeuspuolella.
- 1 kpl ammattiyhdistysten merkitys pienenee samoin kuin muuallakin

Luokitteluperuste: monimuotoisuus lisääntyy

- 1 kpl instituutioiden ja muiden puitteiden välille kehittyy kolmas kenttä, jossa tehdään yhteistuotantoja
- 1 kpl laitosten avautuminen yhteistuotannoille ja kiertuetoiminnalle olisi toivottavaa
- 1 kpl monimuotoisuus lisääntyy; toisaalta vuosia esitettäviä produktioita ja toisaalta muutaman esityksen tuotantoja
- 1 kpl teatterit ovat vapaiden ryhmien käytettävissä
- 1 kpl vapaat ryhmät tekevät yhteistyötä laitosteattereiden kanssa

Luokitteluperuste: freelancereiden ja palveluyrittäjien määrässä ei tapahdu muutoksia

- 1 kpl freelancereiden työn määrässä ei tapahdu muutosta
- 1 kpl laitosteattereiden ja muiden määrällisessä suhteessa ei tapahdu muutosta

Luokitteluperuste: ay-liike vaikuttaa työn sisältöihin

- 1 kpl ay-liike on vienyt alaa eteenpäin esimerkiksi kouluttamalla
- 1 kpl työehtosopimukset vaikuttavat työtapoihin

Luokitteluperuste: ala polarisoituu ja/tai sirpaloituu

- 1 kpl isot suurenevät ja pienet lisääntyvät (polarisoituminen)
- 1 kpl kenttä tulee sirpaloitumaan

Luokittelemattomat koodit

- 1 kpl ammattiyhdistysten merkitys ei muutu
- 1 kpl erikoisosaamisen tarve kasvaa

- 1 kpl ammattiyhdistysten ongelma: samat ihmiset ovat sekä työntekijöitä että työnantajia
- 1 kpl instituutioiden merkitys on edelleen suuri

9 ESITTÄVÄN TAITEEN TUOTANTOTAVAT JA TUOTANTOTALOUS

Koodien lukumäärät luokitteluperusteittain

- 17 kpl taloudelliset vaatimukset ohjaavat valo- ja äänityötä
- 9 kpl tuotantojen sykli kiihtyy tai monimuotoistuu
- 5 kpl tuotantoajat lyhenevät
- 4 kpl tuotantosyklin tai tuotantojen lomittumisen muutokset eivät vaikuta valo- ja äänityöhön
- 4 kpl opetus ja uusi sukupolvi edesauttavat muutosta
- 3 kpl mallinnus ei kokonaan korvaa suunnittelua tilassa
- 2 kpl lavasteista siirrytään projisointiin
- 2 kpl liikkuvan valon käyttö lisääntyy
- 2 kpl repertuaariteatterista luovutaan
- 19 kpl luokittelemattomat kommentit

Luokitteluperuste: taloudelliset vaatimukset ohjaavat valo- ja äänityötä

- 3 kpl tuotantotalouden vaatimukset lisäävät tehokkuusvaatimuksia
- 2 kpl tehokkuusvaatimuksen takia kaikkea ei voi kokeilla tilassa
- 2 kpl tuotantotalouden muutokset vaikuttavat valo- ja äänityöhön
- 1 kpl koska pystyttäminen on kallista produktioiden esitysaika pitenee
- 1 kpl raha ohjaa valo- ja äänityötä
- 1 kpl rahoituksen väheneminen vaikuttaa tuotantoihin
- 1 kpl Talous ohjaa tuotantoja kulttuurisena ilmiönä. Tehdään sitä, mikä tuo rahaa.
- 1 kpl tilan käyttö on ajan suhteen mahdollisimman tehokasta

- 1 kpl tuotantotalouden muutokset edellyttävät tehokkaampaa valo- ja äänityötä
- 1 kpl tuotantotalouden muutokset johtavat polarisoitumiseen: isoja ja massiivisia - pieniä ja yksinkertaisia
- 1 kpl tuotantotalouden vaatimukset voivat rajoittaa valo- ja äänityön valintoja
- 1 kpl mallintamisen merkitys kasvaa tuotantotaloudellisista syistä

Luokitteluperuste: tuotantojen sykli kiihtyy tai monimuotoistuu

- 1 kpl esitysten syklissä on diversiteettiä; tehdään sekä lyhyitä että pitkiä tuotantoja
- 1 kpl teosten sykli lyhenee, mikä vaikuttaa myös valo- ja äänityöhön.
- 1 kpl tuotantojen määrän kasvu aiheuttaa suuremman henkilöresurssien tarpeen
- 1 kpl tuotantojen määrän kasvu edellyttää nopeampia tuotantoja, mutta laatu eisamaan aikaan saa huonontua
- 1 kpl tuotantojen sykli kiihtyy
- 1 kpl tuotantosykli monimuotoistuu, mikä tulee jollain tavalla vaikuttamaan myös valo- ja äänityöhön
- 1 kpl Tuotantosykliden monimuotoistuminen pirstaloi valo- ja äänityötä. Yhtä aikaa voi olla eri vaiheissa olevia töitä.
- 1 kpl Tuotantotalouden muutokset johtavat polarisoitumiseen: isoja ja massiivisia - pieniä ja yksinkertaisia
- 1 kpl tuotannon rytmi kiihtyy teknologian kehityksen myötä

Luokitteluperuste: tuotantoajat lyhenevät

- 1 kpl ajat lyhenevät ja tekniikan määrä kasvaa
- 1 kpl teosten sykli lyhenee, mikä vaikuttaa myös valo- ja äänityöhön.
- 1 kpl tuotantojen määrän kasvu aiheuttaa suuremman henkilöresurssien tarpeen
- 1 kpl tuotantojen määrän kasvu edellyttää nopeampia tuotantoja, mutta laatu ei samaan aikaan saa huonontua

1 kpl tuotantojen sykli kiihtyy

Luokitteluperuste: tuotantocyklin tai tuotantojen lomittumisen muutokset eivät vaikuta valo- ja äänityöhön

1 kpl esitysten syklissä ei ole odotettavissa muutoksia

1 kpl tuotantojen lomittumisessa ei ole odotettavissa muutoksia

1 kpl produktioiden syklin muutokset eivät vaikuta valo- ja äänityöhön

1 kpl produktioiden syklissä ei tapahdu muutosta

Luokitteluperuste: opetus ja uusi sukupolvi edesauttavat muutosta

1 kpl meneillään on rakenteellinen muutos ja sukupolvenvaihdos

1 kpl tietotekniikan ja liikkuvan valon opetus mahdollistaa tuotantotavan muutoksen

1 kpl vanhempi polvi ei hallitse nykytekniikkaa

1 kpl tuotantotapojen muutos tapahtuu eläköitymisen myötä

Luokitteluperuste: mallinnus ei kokonaan korvaa suunnittelua tilassa

2 kpl valon henki on tilassa, mikä edellyttäisi tulevaisuudessakin kokeilua paikan päällä

1 kpl tietokoneella ei voi saavuttaa samaa henkeä kuin tilassa

Luokitteluperuste: lavasteista siirrytään projisointiin

1 kpl siirtyminen lavasteista projisointiin ja konventionaalisesta liikkuvaan valoon on menossa

1 kpl lavasteita tehdään enemmän projisoimalla kuin rakentamalla

Luokitteluperuste: liikkuvan valon käyttö lisääntyy

1 kpl siirtyminen lavasteista projisointiin ja konventionaalisesta liikkuvaan valoon on menossa

1 kpl liikkuvan valon käyttö lisääntyy

Luokitteluperuste: repertuaariteatterista luovutaan

1 kpl repertuaariteatterista luopuminen aiheuttaa henkilöstötarpeen pienemisen

1 kpl repertuaariteatterista siirrytään pois

Luokittelemattomat koodit

1 kpl esitysten määrä tilaa kohden lisääntyy

1 kpl esitysten sykli voi joko pidentyä tai lyhentyä

1 kpl kaikki voivat tehdä valo- ja äänityötä siksi, että laitteet ovat halpoja

1 kpl koska uutta tekniikkaa tulee koko ajan lisää, on kokonaisuuden hallintahaastavampaa

1 kpl liikkuva valo edellyttää operaattoreita ja huoltohenkilökuntaa

1 kpl mahdollinen siirtyminen lavasteista projisointiin ei vähennä työmäärää vaan kasvattaa sitä

1 kpl moniosaaminen lisääntyy pienissä tuotannoissa

1 kpl palveluosaaja on linkki vierailijan ja talon oman tekniikan välissä

1 kpl pienet esitystilat pärjäävät paremmin kuin suuret

1 kpl produktioiden elinkaaret suunnitellaan ennalta

1 kpl tehdään vähemmän tuotantoja kerrallaan sen takia, että seinille ja kattoon ei enää mahdu enempää kalustoa.

1 kpl tuotantojen lomittuminen on erilaista pienissä ja suurissa teattereissa

1 kpl tuotantotalouden takia lavasteet tehdään henkilökohtaisissa pajoissa

1 kpl tuotantotalouden vaatimukset eivät vaikuta valo- ja äänityöhön

1 kpl tuotantotapojen muutokset ja tuotantojen lomittuminen eivät vaikuta valo- ja äänityöhön

1 kpl vierailutuotannot edellyttävät talon omalta väeltä palveluosaamista

1 kpl pienissä teattereissa tehdään repertuaaria, mutta isoissa mennään yksittäisiin pitkiin produktioihin

1 kpl tuotantotaloudellisesta syystä tilojen käytön tulee olla tehokkaampaa

10 TAITEEN JA TEKNOLOGIAN SUHDE

Koodien lukumäärät luokitteluperusteittain

- 13 kpl taide ja teknologia eivät ole toisilleen vieraita
- 12 kpl teknologiaa kehitetään taiteen ja viihteen tarpeisiin
- 8 kpl Teknologiaa ei innovoida taiteen käyttöön. Taide ottaa käyttöönsä muiden alojen teknologiaa.
- 4 kpl taiteen teknologiaa innovoidaan moniammatillisissa ryhmissä
- 2 kpl innovaatio syntyy sisällön tai taiteen tarpeista
- 9 kpl luokittelemattomat koodit

Luokitteluperuste: taide ja teknologia eivät ole toisilleen vieraita

- 9 kpl taide ja teknologia eivät ole toisilleen vieraita
- 2 kpl tekniikka ja taide tulevat lähemmäksi toisiaan
- 1 kpl uusi polvi pitää kysymystä taiteen ja teknologian erillisyydestä kummallisena
- 1 kpl taide ja teknologia ovat yhtä

Luokitteluperuste: teknologiaa kehitetään taiteen ja viihteen tarpeisiin

- 2 kpl taiteen teknologiaa tekevät ryhmät
- 2 kpl teknologiaa innovoidaan taiteen käyttöön
- 1 kpl sekä insinöörit että taiteilijat innovoivat teknologiaa taiteen tarpeisiin
- 1 kpl sellainen ihminen jolla on syvälinen osaaminen joko taiteen tai teknologian alueelta voi innovoida teknologiaa taiteen käyttöön
- 1 kpl sellaiset ihmiset kehittävät, jotka ymmärtävät käytön päälle
- 1 kpl taiteen käyttäjät innovaatiot tulevat laajemmalla luovalta kentältä
- 1 kpl taiteilijat innovoivat ja insinöörit toteuttavat
- 1 kpl teknologiaa innovoidaan elämysteollisuuden käyttöön
- 1 kpl teknologiaa voidaan innovoida taiteen käyttöön
- 1 kpl teknologiaa kehitetään taiteen tarpeisiin

Luokitteluperuste: Teknologiaa ei innovoida taiteen käyttöön.

Taide ottaa käyttöönsä muiden alojen teknologiaa

- 1 kpl ”teknologian kakkoskäyttö” on taiteen kannalta kiinnostavaa
- 1 kpl teatteri on ottanut teknologian muualta
- 1 kpl teatteri on ottanut uuden teknologian käyttöön
- 1 kpl kenttä ottaa käyttöönsä uuden teknologian, jos sellaista on tarjolla
- 1 kpl taide voi liittää teknologiatuotteeseen tarinan
- 1 kpl taiteilijat eivät innovoi uutta teknologiaa, mutta ottavat sitä kyllä käyttöönsä
- 1 kpl teknologia tulee muualta, mutta jos se soveltuu taiteen käyttöön, se otetaan siihen (valokuvaus, videokuvaus)
- 1 kpl teknologiaa ei innovoida taiteen käyttöön, vaan lainataan teollisuudesta.

Luokitteluperuste: taiteen teknologiaa innovoidaan moniammatillisissa ryhmissä

- 2 kpl taiteen teknologiaa tekevät ryhmät
- 1 kpl sekä insinöörit että taiteilijat innovoivat teknologiaa taiteen tarpeisiin
- 1 kpl taiteilijat innovoivat ja insinöörit toteuttavat

Luokitteluperuste: innovaatio syntyy sisällön tai taiteen tarpeista

- 1 kpl ihmiset, joille sisältö on tärkeää mutta joilla ei ole rahaa innovoivat
- 1 kpl innovaatio syntyy tarpeesta, ja tarve tulee taiteesta

Luokittelemattomat koodit

- 1 kpl nykysukupolvi tekee leipätyötä ei taidetta
- 1 kpl innovaatiiviset ihmiset tekevät innovaatioita eri aloilla
- 1 kpl Polarisoituminen: toisaalta vaikeita erikoisteknologioita, toisaalta helpokäyttöistä jokamiehen tekniikkaa
- 1 kpl teknologia voi mahdollistaa uusia sisältöjä
- 1 kpl teknologiaa innovoidaan taiteen tarpeisiin vähemmän kuin ennen siksi, että instituutioilla on vähemmän rahaa

- 1 kpl taiteessa on painopiste, mutta teknisen osaamisen täytyy olla hyvää
- 1 kpl parhaat innovaatiot tulevat ihmisiltä, jotka tekevät aktiivisesti sisältötyötä
- 1 kpl taide ja tekniikka vieraantuvat toisistaan